

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Fotografija

2

Danutės Petrauskaitės monografija apie Jozą Žilevičių

3

Liuksemburgo filharmonijos orkestras Nacionalinėje filharmonijoje

4

Pokalbis su aktoriumi Andriumi Žebrausku

M.K. NUOTR.

Paroda „Geltona moteris. Antano Samuolio retrospektyva ir inspiracijos“

12

Nauji filmai – „Mamutų medžioklė“

13

Iš „Kino pavasario“ dienoraščio

Gintaras Rinkevičius, Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras, choras „Ažuoliukas“

G. JAUNIŠKIO NUOTR.

Įspūdingas atidarymas

Pirmasis koncertas rekonstruotoje LVSO koncertų salėje

BEATA BAUBLINSKIENĖ

„Ewig-Weibliche“ – Johanno Wolfgango von Goethe's ir Gustavo Mahlerio Simfonijoje Nr. 8 išaukštintas himnas „amžinajam moteriškumui“ – pakiliai ir jaudinančiai vainikavo Valstybinio simfoninio orkestro (LVSO) koncertų salės atidarymą. Išties ne kasdien Lietuvoje atidaroma nauja koncertų salė, o pritaikyta simfoninei muzikai atlikti – bene pirmą kartą! Ir nors tai nebuvo naujos salės statyba, o tik senos rekonstrukcija, pastaroji buvo esminė, sukuriant visai kito lygio akustiką, tad šiuo požiūriu – tai naujos erdvės gimimas.

Lygiai taip pat nedažnai skamba Mahlerio Aštuntoji simfonija Es-dur, vadinama „Tūkstančio simfonija“, nes ilgiau nei valandą trunkantį opusą atlieka maždaug tiek atlikėjų, o tai yra trys chorai, aštuoni solistai ir visos išplėstos sudėties simfoninis

orkestras. Beje, ir žiūrovų naujoje salėje telpa maždaug tiek pat (984). Taigi LVSO koncertų salės atidarymas kovo 16 d. tapo be jokių išlygų svarbiu ir neeiliniu Lietuvos muzikinės kultūros įvykiu daugeliu požiūrių.

Žinoma, rekonstruoti salė – didelis džiaugsmas Lietuvos valstybiniam simfoniniam orkestrui bei jo meno vadovui ir vyriausiajam dirigentui Gintarui Rinkevičiui, nes buvę Kongresų rūmai – šių atlikėjų scena. Bet dar labiau – didelė dovana sostinės ir visos Lietuvos klasikinės muzikos gerbėjams, kurie pagaliau, toli užsieniuose neieškodami, gali apsilankyti modernioje puikios akustikos, simfoninei muzikai pritaikytoje erdvėje. Akustiką kūrė, kaip teigiama, vieno garsiausių pasaulyje šios srities specialistų iš Vokietijos prof. dr. Wolfgango Ahnerto komanda kartu su lietuviais „Akustika Plus“, o įspūdingą interjerą suprojektavo dizaineriai Marius Mateika ir Indrė

Ankudavičienė. Be abejo, Vilniuje turime jaukią istorinę Nacionalinės filharmonijos salę, tačiau stambioms simfoninėms drobėms, tokioms kaip Mahlerio Aštuntoji simfonija, ir didelei daliai XIX a. bei vėlesnio simfoninio repertuaro reikia didesnės erdvės.

Prasminga buvo pakeisti salės pavadinimą, atsisakant Kongresų rūmų vardo, mat iš tiesų, kaip prieš atidarymą išplatintame pokalbyje sako maestro Rinkevičius, šiuose rūmuose nėra vykę jokių kongresų, tačiau virte virė intensyvus koncertinis gyvenimas. O pavadinti salę joje reziduojančio orkestro vardu – puiki pasaulinė tradicija. Beje, pagal scenos ir žiūrovų išdėstymo principą LVSO koncertų salė primena Berlyno filharmonijos salę, kuri buvo atidaryta 1963 m., kai Berlyno filharmonijos orkestrui vadovavo Herbertas von Karajanas. Neįprastas išdėstymas, kai scena atsiduria

NUKELTA Į 3 PSL.

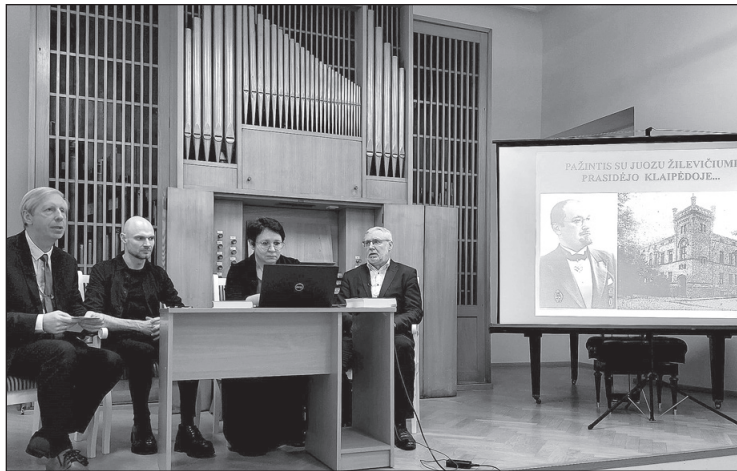
Suvienijusi Lietuvos kultūrą

Pasirodė nauja muzikologės Danutės Petrauskaitės monografija „Juozas Žilevičius ir jo epocha“

DARIUS KUČINSKAS

Kovo 4 d. Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje ir kovo 14 d. Kaune, VDU Prezidento Valdo Adamkaus bibliotekoje-muziejuje (organizavo VDU Lietuvių išėivijos institutas) buvo pristatyta nauja Danutės Petrauskaitės knyga „Juozas Žilevičius ir jo epocha“ (Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2023). Tai jau penktoji mokslininkės knyga, skirta mūsų išėivijos muzikinės kultūros studijoms. Anksčiau dr. Danutė Petrauskaitė yra parašiusi monografijas apie kompozitorių Jeronimą Kačinską, dainininkę Prudenciją Bičkienę, violončelininką Petrą Armoną ir daugiau nei šimtmetį aprėpiančią įspūdingos apimties (tiek temų platumu, tiek puslapių skaičiumi ir net knygos svoriu) monografiją „Lietuvių muzikinė kultūra Jungtinėse Amerikos Valstijose 1870–1990. Tautinės tapatybės kontūrai“. Kiekviena profesorės knyga yra tarsi durys į naują mūsų atminties kambarį, gražinantį tai, ką turėtume žinoti ir vertinti, puoselėti ir branginti.

Nauja Danutės Petrauskaitės monografija yra reikšmingas mūsų kultūrinio gyvenimo įvykis. Knygą puošia unikali istorinė fotografija, kurioje pagrindinis knygos herojus – Juozas Žilevičius – stovi greta savo motinos ir, manoma, įtėvio. Įdomu ir tai, kad monografija dedikuota Matui Šavirai, autorės proseneliui, Žilevičiaus amžininkui ir Rusijos imperijos

Knygos pristatymas LMTA. Darius Kučinskas, Gabrielius Simas Sapiega, Danutė Petrauskaitė, Juozas Skirius

ASMENINIO ARCHYVO NUOTR.

karinio orkestro muzikantui. Taip autorė liudija savo asmeninį santykį su aprašomuoju laikotarpiu ir visa epocha.

Knyga yra didelės apimties, gausiai iliustruota istorinėmis, daugeliu atvejų pirmą kartą skelbiamomis nuotraukomis. Monografijos pasirodymas dar plačiau atveria duris į ilgus dešimtmečius ribotą, ignoruotą ir sovietmečiu net draustą lietuvių tautos istorijos pusę, tą kultūrinės raidos dalį, kuri natūraliai susiformavo ir netrikdomai plėtojosi už Atlanto, kuri rėmėsi tarpukario nepriklausomos Lietuvos dvasia ir ją pratęsė.

Juozo Žilevičiaus (1891–1985) vardas Lietuvoje iki šiol nėra gerai žinomas ir, tiesą sakant, Lietuvos muzikos istorijoje nepakankamai įvertintas. Sovietmečiu jis ignoruotas dėl pasitraukimo į Vakarus, po 1990-ųjų likęs tyrėjų nuošalėje, nes

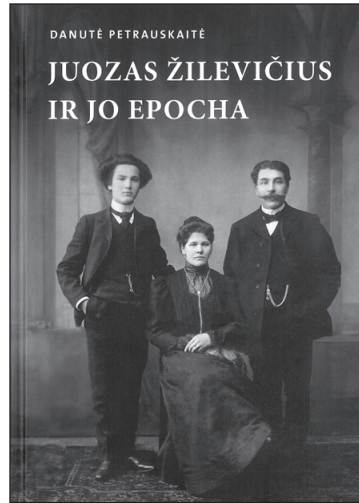
nebuvo nei ryškus muzikos atlikėjas, nei labai modernus kompozitorius. Primiršta ir tai, kad Žilevičius yra pirmosios lietuviškos simfonijos, pirmojo noneto autorius, pirmasis muzikos teorijos profesorius (profesorius vardas suteiktas dar 1919 m. užsienyje, nes Lietuvoje dar nebuvo jokios aukštosios muzikos mokyklos). Jo pastangomis į Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklas įvestos muzikos pamokos, jis yra Lietuvos muzikos archyvistikos pradininkas, didžiausio muzikologijos archyvo (dabar saugomo Čikagoje) steigėjas, dainų švenčių organizatorius ir dirigentas, enciklopedininkas, kurio straipsniai žymiausi pasaulyje enciklopedijose supažindino su vėliau už geležinės uždangos patekusia Lietuva ir lietuviška muzika.

Per knygos pristatymą buvo primintas ir faktas, kad prieš šimtą

metų vykusios pirmosios dainų šventės Lietuvoje pagrindinis organizatorius taip pat buvo Juozas Žilevičius. Ne Juozas Naujalis, kaip esame įpratę manyti, bet būtent Žilevičius (visi pirmosios dainų šventės pasirengimo darbai išsamiai aprašomi skyriuje „Inicijuojant ir rengiant dainų dieną“, p. 349). Šį faktą reikėtų dažniau priminti ne tik muzikos profesionalams, bet ir plačiajai žiniasklaidai, kuri rašys apie artėjančią jubiliejinę, 100-mečio dainų šventę, kad klaidingų mitų nebekartotume.

Pristatant knygą taip pat dalyvavo ir pasisakė kompozitorius, muzikologas dr. Gabrielius Simas Sapiega bei istorikas prof. Juozas Skirius. Pastarasis atkreipė dėmesį į ypač gausų autorės naudotų šaltinių bei archyvų sąrašą ir gebėjimą juose „nepaskęsti“, suvaldyti medžiagą ir ją struktūruoti. Išties, rengdama knygą Danutė Petrauskaitė aplankė ir patikrino 25 muziejus, penkias bibliotekas ir vienuolika archyvų (institucinių ir asmeninių), esančių skirtingose šalyse ir net žemynuose (Čikaga, Sankt Peterburgas, Vitebskas, Varšuva). Ir tai leido padaryti nemažai atradimų, patikslinti ir pakoreguoti nusistovėjusį mūsų muzikos istorijos naratyvą. O pačios knygos rašymui, pasak autorės, ji rengėsi beveik 30 metų – nuo pirmojo apsilankymo Lituistikos tyrimo ir studijų centre Čikagoje 1991-aisiais.

Naujoji Danutės Petrauskaitės knyga neabejotinai yra vienas

ryškiausių pastarųjų metų lietuvių muzikologijos darbų. Kartu su ankstesniais autorės darbais ji dar labiau priartina ir sugrąžina į mūsų gyvenimą ir tą „antrąją“ Lietuvos pusę, natūraliai susiformavusią ir iki šiol gyvybingą už Atlanto. Be jos neįmanoma iki galo suprasti ir suvokti pačios Lietuvos. Džiugu, kad dabar galime šioje knygoje matyti ir skaityti suvienytą Lietuvą. Ir tai, kad monografija parašyta valstybine kalba (pastaruosiu metu mūsų mokslo institucijos tiesiog verčia autorius neberašyti lietuviškai), kad išleista tarptautiniu mastu „nepripažintoje“ (pagal Lietuvos mokslo tarybos vertinimą ir klasifikaciją) leidykloje, niekaip nesumenkina jos reikšmės, o tik patvirtina suvokimą, kad lietuvišką kultūrą mes patys pirmiausia turime formuoti savo kalba, savo pastangomis ir savo žemėje.

Anonsai

Nuo violončelės kantilenos iki muzikinio tvano

Kovo 23 d. Nacionalinės filharmonijos scenoje Roberto Šerveniko diriguojamas Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (LNSO) drauge su Kauno valstybiniu choru ir solistais atliks du solidžius, tačiau scenoje gana retai skambančius kūrinius – Anatolijaus Šenderovo koncertą violončelei ir orkestrui „Concerto in Do“ ir Camille'io Saint-Saënso oratoriją „Tvanas“. Taip pat skambės Šenderovo Siuita iš baletu „Dezdemoną“.

Šiuolaikinės lietuvių muzikos klasiko Anatolijaus Šenderovo koncertas violončelei ir orkestrui „Concerto in Do“, sukurtas Europos muzikos vasaros festivalio užsakytu, pirmą kartą atliktas šiame festivalyje 2002 m. (Davidas Geringas, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos simfoninis orkestras, dirigentas Robertas Šervenikas). Kūrinys dedikuotas kompozitoriaus ir LNSO bičiuliui violončelininkui Davidui Geringui, tai atskleidžia jo pavadinimas: Do – ne tik kūrinių tonacijos centras (Do – „c“), bet ir dvi pirmos

lietuviškai transkribuoto Geringo vardo raidės: DOvydas.

Po šio kūrinių premjeros „Konzerthaus Berlin“ salėje publika sušizavėjimą išreiškė atlikėjus ir kompozitorių į sceną pakviesdama šešis kartus. Muzikos kritikė Susan Shinerberg meno žurnale „International Art Manager“ rašė sunkiai pamenantį atvejį, kai neprofesionalų publika taip entuziastingai sutiko šiuolaikinės muzikos kūrinius. Koncertas ne sykį sulaukė publikos ovacijų ir Lietuvoje.

Šį kartą „Concerto in Do“ Filharmonijos scenoje grieš violončelininkas Glebas Pyšniakas – legendinės violončelininkės Natalijos Gutman (Vienos konservatorija) auklėtinis, daugelio nacionalinių bei tarptautinių konkursų laureatas, garsiausiame pasaulyje salėse pasirodantis atlikėjas. LNSO koncerte greta „Concerto in Do“ jis dar atliks Šenderovo Siuitą iš baletu „Dezdemoną“.

Antroje simfoninės muzikos vakaro dalyje skambėsianti prancūzų romantiko Camille'io Saint-Saënso oratorija „Tvanas“ („Le Déluge“) simfoniniam orkestrui, chorui ir solistams laikoma vienu geriausių kompozitoriaus kūrinių, bet koncertų salėse skamba retai. Oratorijos solo partijas dainuos Marija Arutiunova

(sopranas), Gabrielė Kuzmickaitė (mecosopranas), Karolis Kašiuba (tenoras), Andrius Apšega (baritonas).

Biblijoje, Pradžios knygoje, aprašyta istorija apie pasaulio tvaną ir Nojaus arką ne vieną kompozitorių įkvėpė sukurti stambios formos kūrinius. Šis Saint-Saënso opus išsiskiria kitokiu, novatorišku požiūriu į oratorijos žanrą – simfoninį orkestrą keisdamas vien tik styginiais ir pasitelkęs pasaulietinei muzikai būdingą muzikinę mintį, Saint-Saënsas papiktino patį popiežių, ir šis kritikavo oratoriją kaip pernelyg pasaulietiška. Tačiau muzikos kritikų nuomonė kitokia – tai svarbus indėlis į prancūziškos oratorijos ir prancūzų klasikinės muzikos raidą.

Simfoninės muzikos vakaras „Concerto in Do“. Gleb Pyšniakas, Robertas Šervenikas, LNSO, Kauno valstybinis choras“ vyks kovo 23 d., šeštadienį, 19 val. Filharmonijos Didžiojoje salėje. Visą LNF 83-iojo sezono programą rasite interneto svetainėje www.filharmonija.lt. Kviečiame įsigyti šį sezoną siūlomą abonementą ir laukiame Jūsų koncertuose!

LNF 83-iojo koncertų sezono mecenatas – „Norfa“.

LNF INF.

Artėja antrasis Vilniaus rotušės muzikos festivalis

Šeši vakarai, šeši koncertai, šešios iškilų muzikų šeimos ir daug įdomių istorijų, papasakotų garsais bei žodžiais, – toks antrasis festivalio „Žaižaruojančių žiezirbų žaismas“ sezonas sostinės širdyje žaižaruos balandžio 5–11 dienomis.

Šylantys orai ir grįžtantys paukščiai simbolizuoja ne tik pavasario džiaugsmą, bet ir naują Vilniaus rotušės muzikos festivalio sezoną. Jau tradicija tapusi kasmetinė „Žaižaruojančių žiezirbų žaismo“ savaitė šįkart kviečia pasinerti į muzikos ir įvairių menų pasaulius, kuriuos sujungs garsios, talentingos ir išradingos Lietuvos, Japonijos ir Vokietijos šeimos. Juos klausytojams atvers žymieji broliai Bazarai, talentingosios seserys Daunytės, žymiausias pasaulio scenas užkariaujantys jaunavedžiai Andersonai, nuostabi muzikuojanti Lipčių šeima, iš Vokietijos atvyksianti įsotabi japonų pianistė Nami Ejiri ir jos talentingosios dukterys. Koncertus praturtins ir žymi Lietuvos pianistė profesorė Aleksandra Žvirblytė, Tarpautinio M.K. Čiurlionio pianistų konkurso laureatas Simonas Poška ir viena ryškiausių aktorių Birutė Mar.

Šių metų festivalio orkestru tapo ansamblis „Musica humana“, o žaižaruojančiomis kibirkštims – jaunieji talentai iš visos Lietuvos.

Visus akarus-koncertus sieja festivalio idėjos autorės, charizmatiškosios pianistės Guodos Gedvilaitės muzikiniai įsiliejimai ir pokalbiai su atlikėjais, o viename iš vakarų ji pati muzika įkūnys vieną ryškiausių muzikos pasaulio moterų kompozitorių, pianisčių – Clarą Schumann. „Nepaprastai džiaugiuosi galėdama šiais metais ir vėl pakviesti į ryškų, margą, net didžiausius melomanus nustebinsiantį festivalį. Šiemet klausytojų laukia nemažai gražios, kruopščiai parinktos muzikos, nes išskirtiniai atlikėjai rengia specialiai festivaliui kuriamų pasirodymų, kuriuos jungia bendra idėja – šeima ir jos muzikavimas drauge. Šeši vakarai bus visiškai skirtingi ir nepakartojami, tad, perfrazuosiu garsiąją frazę, „vieną koncertą išgirdę negalėsite sustoti“, – žada Vokietijoje su šeima gyvenanti, tačiau Lietuvai visa širdimi bei idėjomis atsidavusi festivalio sumanytoja ir organizatorė.

Susitikime balandžio 5–11 dienomis žaižaruojančiame Vilniaus rotušės muzikos festivalyje!

RENGĖJŲ INF.

Kas genialu, tas paprasta

Liuksemburgo filharmonijos orkestras Nacionalinėje filharmonijoje sveikino Vilnių

DAIVA TAMOŠAITYTĖ

Kovo 15-ąją Nacionalinė filharmonija skambėjo nuo didingos romantikos garsų: Liuksemburgo filharmonijos orkestras atliko Ludwigo van Beethoveno Uvertiūrą „Koriolanas“, op. 62, ir Simfoniją Nr. 4 B-dur, op. 60, bei Claros Schumann Koncertą fortepijonui ir orkestrui a-moll, op. 7, solistė Beatrice Rana.

Visada įdomu palyginti svečių kolektyvų pasirodymus su mūsų, nes būna kuo pasidžiaugti, ir dažniausiai įsitikini, kad orkestrų įvairovė neišsenkama, kaip ir įvairių darbo stilių teisė gyvuoti. Liuksemburgo simfoniniam orkestrui nuo 2015 m. vadovaujantis ispanų dirigentas Gustavo Gimeno sieja aukščiausią profesionalumą su siekiu perteikti atliekamą muziką būtent taip, kaip ji parašyta, skrupulingai laikantis partitūros. Į orkestrą surinkti labai stiprūs instrumentininkai užtikrina jam būdingą bruožą – ir kokybišką instrumento valdymą (išskirčiau pasigėrėtinus pučiamųjų unisonus ir solo), ir konceptualų universalumą. Šį vakarą orkestrui dirigavęs maestro

Gimeno demonstravo tokį meistriskumo lygį, kai taupiam mostui lengvai paklūstantis orkestras leidžia išgirsti vienu metu ir aiškiai apibrėžtą kiekvieną instrumentą atskirai, ir suderintą, suvienodintais štrichais griežimą kartu; vienišą mąstymą su soliste ir nepriekaištingą garsinį balansą su ja. Retai girdime tokį orkestro lygį, kada gali jaustis nejučia įtrauktas į sklandžiai besiliejančią muzikinę istoriją, kai niekas neužkliūva, kai gali sekti ramiai dėstomas kruopščiai išlygintas instrumentines partijas. Regis, nieko ypatinga, tiesiog svarus, tvarkingas ir nepriekaištingas atlikimas. Šitaip atlikus Beethovena, užtikrintas techninis ir meninis lygis rodo vieną iš etalonų, kai nebūtina kažkaip ypatingai stebinti asmeniniu interpretuotojo magnetizmu ar rizikingomis inovacijomis.

Lygiai taip pat profesionaliai pasirodė ir italų pianistė Beatrice Rana, kurios nuopelnus įrodo pirmą vietą tarptautiniame Monrealio konkurse ir sidabro medalis bei publikos prizas Vano Cliburno pianistų konkurse JAV. Jos skambinimo stilius ramus, metodiškas ir nepriekiamas, pasižymintis gražiu

tembru, lengvais virtuoziais pasidžiaigais, puikia technika (šokinės vietos, dvigubos natos). Techniškai gana sudėtingą Schumann koncertą pianistė atliko elegantiškai ir skoningai. Pirmos dalies *Allegro maestoso* akordinė įžanga, emocionali solinė lyrinė tema (ekspozicinė medžiaga) iš karto sukūrė tipišką romantišią prasmę, antros dalies *Romanze. Andante non troppo con grazia* žavus duetas su violončele buvo plėtojamas intymia dvasia, o finalas *Allegro non troppo. Allegro molto* – grakšti šokinio charakterio dalis, kurioje daug azūrinio pirštų darbo, prabėgo su vėjelium.

Prisimenant paties Roberto Schumanno vienintelį Koncertą fortepijonui a-moll, konstrukcinių ar ritminių paralelių galima aptikti ir čia, tačiau paauglės kompozitorės ir virtuosės Claros parašytas kūrinys stebina ne tik brandumu, bet ir gana savitu tuo metu būdingu išraiškos priemonių traktavimu. Galima tik džiaugtis, kad po truputį atnaujinamas fortepijono repertuaras, į dienos šviesą ištraukiant nepelnytai užmaršintų talentingų kompozitorių ir atlikėjų aukso fondą, kuris nepadarėtų gėdos

Liuksemburgo filharmonijos orkestras, dirigentas Gustavo Gimeno

D. MATVEJEVO NUOTR.

istorijoje įrašytiems vyriškiems vardams. Juolab kad jis prideda nepakartojamo moteriško švelnumo ir kilnumo. O šis koncertas, labai virtuoziškas ir malonus ausiai, tikrai vertas būti pianistų repertuare. Bisui Rana atliko Fryderyko Chopino Etiudą As-dur, op. 25. Tokia interpretacija priimtina, nors savitai režišuojama melodinė linija nekūrė raiškios viršutinės „bangos“ įprastu plačiu *legato*, sujungiančiu pirmąsias šešiolikinių grupių natas, todėl ši jūra klausantis ne galingai banguoja, o tyliai šnara.

Po koncerto išsikristalizavo mintis, kad protingas šiuolaikinis žmogus su beskonybe kovoja būtent šitaip – atmesdamas bet kokį dirbtinumą ir patosą. Parodyti, kad tai, kas genialu, yra paprasta ir žmogiška, iškart viduje pajuntama ir suprantama, – nereikalauja pompastiško pabrėžimo. Ir tai dabarties grįžimo į introvertiškas vertybes (kai iš išorės reklamos, vartojimo piršimo atakuojamas žmogus ieško prieglobsčio vidinėje citadėlėje) ženklas.

Įspūdingas atidarymas

ATKELTA IŠ 1 PSL.

žiūrovinės dalies apsupty, tuo metu daugelį šokiravo neįprastumu, tad salė ironiškai vadinta „Karajano cirkus“, tačiau ji davė pradžią vėlesnei panašių salių tendencijai visame pasaulyje. Šiandien toks ar panašus išdėstymas jau nieko nestebina. Tačiau prisiminus, kad dirigento Rinkevičiaus karjera svarbų postūmį 1985 m. suteikė pergalė būtent Herberto von Karajano fondo konkurse Berlyne, salių panašumas įgauna ir simbolinę reikšmę.

Vis dėlto atidarymas – tai ne tik šventė, bet ir išbandymas. Daugelis susirinkusiųjų smalsiai laukė pirmųjų Mahlerio Aštuntosios simfonijos garsų: koks gi bus skambesys. Ši simfonija – dviejų dalių. Pirmoji sukurta pagal viduramžių himno „Veni creator spiritus“ tekstą, tačiau iš IX a. pirmavaizdžio rimties ir kuklumo – vienbalsio grigališkojo himno – čia nelikę nė pėdsako. Mahlerio „Veni creator spiritus“ – tai viso „tūkstančio“ atlikėjų *forte fortissimo*, galima sakyti, net grėsmingai, atliekama odė Šventajai Dvasiai („Veni creator spiritus“ – „O Dieve, Viešpatie, nuženk“ – yra Sekminių, Šventosios dvasios nužengimo į žemę, himnas). Kauno valstybinis choras (meno vadovas Robertas Šervenikas), Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro choras (meno vadovas Česlovas Radžiūnas) bei šiek

Koncerto akimirka

G. JAUNISKIO NUOTR.

ties vėliau įsijungiantis berniukų ir jaunuolių choras „Ažuoliukas“ (meno vadovas Vytautas Miškinis) su visu LVSO, energingai vedami Rinkevičiaus batutos, sakyčiau, pribloškė garso banga. Galbūt balkonuose publikai įspūdis buvo kitoks, tačiau klausantis iš parterio garso buvo net per daug. Gal kiek pernešingą pradžią lėmė atlikėjų apėmęs salės atidarymo „nervus“, o gal naujoje erdvėje dar reikia apsi-prasti (be to, kaip minėjau, įvairiose vietose garsinis įspūdis gali skirtis).

Kita vertus, toks yra kompozicinis, o gal ir dirigento interpretacinis sumanymas: pirmoji dalis – didinga, prisodrinta monumentalus skambesio, ir nors nemažos trukmės,

taip pat ir dėl savo kone fizinio garsinio poveikio neprailgstanti. O antroji dalis, sukurta pagal Goethe's „Fausto“ finalinę sceną, savo beveik kamerišku skambesiu iš tiesų klausytojo ausiai po pirmosios dalies garsinės lavinos priylgsta palaimai, kuri galėtų dar skambėti ir skambėti... Beje, į didingą pradžios skambesį sugrįžantis simfonijos finalas, kurį taip pat atliko visi trys chorai ir solistai, pasižymėjo maloniu sodrumu, nekaltant apie pačią muzikinę medžiagą – vieną nuostabiausių Mahlerio, o ir turbūt visos romantinės muzikos epizodų „Alles Vergänglichliche“ („Visa, ką laikas išdildo, – simbolis vien...“).

Atliekant kūrinių dalyvavo ir aštuoni solistai. Ksenijos Bachritdinovos-Kravčuk stiprus sopranas atlaikė visų trijų chorų simfonijos pirmoje dalyje garsines bangas, bet sykiu antroje dalyje ji pademonstravo ir gebėjimą jautriai interpretuoti muzikinę medžiagą, išgauti subtilias viršūnes. Galėjome pasimėgauti ir gražaus, lygaus skambesio Kamilės Bontė soprano. Trečiasis solistų ansamblio sopranas Austėja Zinkevičiūtė vėl pradžiuo nuostabiu dainavimu. Abu mecosoprana – Lietuvos operos divos Justina Gringytė ir Ieva Prudnikovaitė – pademonstravo puikią vokalinę formą, jų atliekami solo epizodai leido mėgautis unikaliu kiekvienos solistės tembru. Jau nosios kartos tenoras Karolis Kašuba, regis, tampa neatskiriamu didžiųjų Lietuvos koncertinių scenų dalyviu, ką jau kalbėti apie operą: jį teko girdėti per Naujuosius Nacionalinėje filharmonijoje, netrukus ir „Hofmano istorijų“ premjeroje Lietuvos nacionaliniame operos ir baleto teatre, o dabar štai – LVSO koncertų salės atidarymo koncerte. Dainininkas puikiausiai atlaiko nemenką kūrybinį tempą: jo balsas, atliekant Mahlerio Aštuntąją, skambėjo puikiai. Baritonas Raimundas Juzutis jau ne pirmą kartą žavi ypatingu muzikalumu:

nuostabi Pater Ecstaticus arija „Meilės kaitri liepsna“ („Ewiger Wonnebrand“) antroje simfonijos dalyje atlikta demonstruojant nepriekaištingą kantileną ir gražų melodinį vedimą. Tadas Girininkas įtikinamai interpretavo boso epizodus.

Kaip minėjau straipsnio pradžioje, kūrinys labai tiko įvykiui paminėti. Mahlerio Aštuntoji simfonija, kurioje panaudoti tekstai veda link dvasingumo temų apmąstymo, yra lyg muzikos garsais pastatyta šventovė – sekuliarioje aplinkoje kuriamas savotiškas sakralumas. Šią didingą Mahlerio 1906 m. sukurtą muzikinę drobę galima laikyti visos XIX a. simfonizmo raidos kulminacija, o bendriau – tobulo romantizmo idėjos apie meno sudievinimą, meno ypatingumą įkūnijimu. Šiuolaikinis simfoninis orkestras taip pat yra vaisius tos epochos, kurioje ir specialieji koncertų salės arba teatro joje gimsta aukštasis menas. Šios idėjos gyvybingos iki šiol – naujų koncertų salių atidarymai tą tik įrodo. Sykiu tai labai europietiškos idėjos, gimusios Europos kultūros kontekste. Tad LVSO koncertų salės atidarymas – tai ir mūsų civilizacinių pasirinkimų, europietiško simbolis.

Gyventi tiesoje lengviau nei meluoti

Pokalbis su aktoriumi Andriumi Žebrausku

KORNELIJA ANELAUSKAITĖ

Andrius Žebrauskas – teatro ir kino aktorius, vienas iš teatro „Kitas kam-pas“ įkūrėjų, pedagogas, lektorius. Teatre jį galima pamatyti Rimo Tumino režisuotame spektaklyje „Belaukiant Godo“ (Vilniaus mažasis teatras, 2002).

Jūs tėvai – iš baletu pasaulio. Ką iš jų perėmėte? Ar jūsų profesinis pasirinkimas buvo įkvėptas jų profesijos?

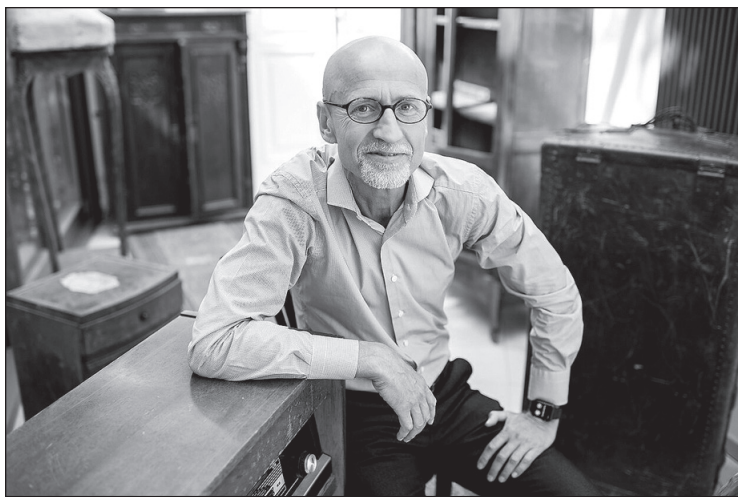
Visad patiko šokti, kai buvau paauglys, galėdavau šokti ištisą valandą – mėgdavau išsidūkti ir išpraktuoti. Pamenu, mano paauglystės metais buvo pastatytas miuziklas „Jėzus Kristus superžvaigždė“, kažkas labai greitai tą miuziklą įsirašė ir jis pasklido. Į savo gimtadienį sukviečiau draugus, leidome miuziklo muziką ir tiesiog šokome iki ekstazės.

O dėl pasirinkimo... Mano tėvas Česlovas Žebrauskas buvo baletu solistas, mama Valentina Lapina-Žebrauskienė šoko kordebaletu, tad šokio ir meno geną, matyt, išties paveldėjau.

Iš vertybių man svarbios meilė ir priėmimas. Mano tėvas turėjo gražų bruozą. Tarkim, jeigu kažko prisidirbdavau, apie tai kalbėti jis pradėdavo su šypsena, mokėjo priimti ir suprasti. Gal taip buvo dėl to, kad už mane penkeriais metais vyresnę seserį tėvai labai kontroliavo, viską už ją darė, o mane paleido, ir ką norėjau, tą veikiau – tėvai pasitikėjo ir suteikė laisvę. Nesinorėjo jų skaudinti, nes, pavyzdžiui, kai tekdavo su kiemo draugais vogti, man tai nepatikdavo. Apskritai man nepatiko nei vogti, nei meluoti, bet tada buvo svarbu neiškristi iš kolektyvo, todėl aš budėdavau, kai jie vogdavo. Atrodė, kad taip mažiau dalyvauju. Tuo metu sustiprėjo tiesos jausmas. Jis atsirado iš suvokimo, kad gyventi tiesoje daug lengviau ir paprasčiau nei meluoti.

Kas jums buvo ir dabar yra autoritetai?

Vaikystėje autoritetai keitėsi. Kai buvau mažas, man patiko viskas, kas iš Vakarų pasaulio: žmonės, hipiai, jų protestai. Žurnaluose matydavau, kad Vakaruose jie protestuoja, tarkim, vyksta sėdimasis protestas. Pas mus ilgi plaukai buvo uždrausti, o pas juos – ne, jie sėdi ir protestuoja prieš tai, kas vyksta. Atsimenu, su draugu eidavome ant dabartinės Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos laiptų, atsisėdavome ir protestuodavome. Prieš ką? Nežinau, bet sėdėdavome ir jausdavomės kieti. Autoritetais tapdavo vyresni žmonės. Nebūtinai jie ką nors vertingo darė, bet jei sugebėdavo ilgesnius plaukus užsiauginti ir turėjo tokią

Andrius Žebrauskas

VMT NUOTR.

spyrrokuojančią eiseną – viskas: autoritetas. Būdavo, einu ir spyruokliuoju – tai buvo beždžionavimo periodas. O vėliau atsirado tikri autoritetai. Mano pirmas tikras autoritetas – režisierius Rimas Tuminas, kuris sugebėjo įkvėpti ir leido patikėti, kad galiu. Man jis buvo visiškai autoritetas, vienu tarpsniu net dariausi į jį panašus, pradėjau sukti barzdą kaip jis...

Ar kada pagalvojote, kur link būtumėte nuėjęs, jei ne vaidyba?

Iki Lietuvos muzikos ir teatro akademijos negalvojau apie nieką. Kai įstojau į vaidybą, norėjau tapti dailininku, bet perskaičiau apie tapytoją Paulį Gauguiną, kuris metęs darbą ėmė daugiau tapyti, ir pagalvojau, kad dar spėsiu. Buvo etapas, kai nusipirkau planšetę ir visus metus piešiau. Dabar vėl pradėjau groti pianinu, nes kai lankiau muzikos mokyklą, man nepatiko, visus septynerius metus kankinausi, o dabar groju su didžiausiu malonumu. Kitame gyvenime norėčiau būti pianistas arba dirigentas. Juk dirigentas yra muzikantas, jis groja iš karto su daug instrumentų, su žmonėmis-instrumentais. O gal dailininku?

Kas paskatino vėl pradėti groti fortepijonu ir iš naujo atrasti klasikinę muziką?

Klasikinė muzika ateina su laiku, ji turi „atsidaryti“. Tam, kad muzika su tavimi rezonuotų, reikia pačiam atitinkamai vibruoti. Muzika – tai vibracijos, jos su tavimi arba sutinka, arba ne. Anksčiau klasika man ne itin patiko. Žinoma, kai pats grodavau, šiek tiek veikdavo, bet dabar atrodo, kad kažkas cvaktelėjo ir atsidarė. Tarkim, anksčiau Johannas Sebastianas Bachas man „neatsiverdavo“, o dabar jo ir kitų klasikinių kompozitorių muzika man tarsi kosmosas, kuris kartu ir paprastas, ir sudėtingas. Kartais pats groju ir jaučiu šurpus – tai begalinis malonumas. Bacho kūrinii labai daug, užteks visam gyvenimui.

Esate žaismingas, žaidžiantis žmogus. Iš kur ši savybė? Ar ją įgijote improvizuodamas?

Visad mėgau žaisti ir kvailioti. Paauglystėje atsirado tam tikrų kompleksų, sukurtų mokykloje. Vėliau kartais reikėdavo alkoholio, kad atsidarytų vartai ir galėčiau visus prajuokinti. O improvizacija yra vietoj alkoholio – tai būseną, kai paleidi kontrolę, kai negalvoji, kaip

padaryti ir kaip atrodysi. Improvizacija parodė, kad visa tai galima pasiekti nesisvaiginant, tai grąžino spontaniškumą ir pasitikėjimą, kad jeigu turi mintį ar jausmą, žodžiai patys ateis. Vienas iš improvizacijos principų – būti tuščia galva. Ji leido nuimti pastangas, visus tuos „devynis kartus pamatuok, dešimtą kirpk“.

Kai mokiausi mokykloje, man būdavo nuobodu ir tas laikas išsi-tęsdavo, tad jaunystėje galvodavau, kad jei būčiau mokytojas, vaikams mokytis turėtų būti linksma. Todėl dabar, kad ir kokias paskaitas ar seminarus vesčiau, mes prisijuokiamo ir žmonės sako: „O, kaip greitai prabėgo laikas!“ Taigi įgyvendinu savo siekį. Manau, kai rimti dalykai daromi linksmi, tada jie ir „įsėda“ į galvą. Be to, mes itin daug nesąmonių darome rimtu veidu. Aišku, priklauso nuo konteksto, bet net per didžiausias ar svarbiausias konferencijas pajuokavimas leidžia atsikvėpti, ir tarp žmonių atsiranda daugiau oro bei šilumos.

Esate vienas iš improvizacijos Lietuvoje pradininkų. Koks jausmas kyla prisiminus televizijos laidos „Pagauk kampa“ pradžią?

Buvo smagu. Kai pradėjome tai daryti, nujautėme, kad būsime populiarūs. Net galvojome pasivadinti „Tuščiagalvių šou“, bet supratę, kad gatvėje mus šauks tuščiagalviais, apsigalvojome, o Rūtos Vanagaitės dukte sugalvojo pavadinimą „Pagauk kampa“. Tai buvo tikrai smagus etapas. Tuo metu buvome neprofesionalai, tad vertę kūrė mūsų gaivumas, skaistumas, darymas pro šalį. Buvo metas, kai mus atpažindavo, visos durys buvo atviros. Kai po kurio laiko išėjau iš visų projektų, svarsčiau, kada tas ilgas žinomumo etapas baigsis, kada klaus mano pavardės... Ir praėjo, dabar

jau klausia, ir tai normalu, juk užaugo kita karta.

Esate pasilikęs vienintelį vaidmenį Vilniaus mažojo teatro spektaklyje „Belaukiant Godo“, gyvuojančiame daugiau nei dvidešimt metų. Ar jis jums brangiausias?

Estragono vaidmuo – tarsi su teatru likusi bambagyslė, kurios sinori nukirpti. Spektaklį rodome tik kokių keturis kartus per metus, bet ateinu į teatrą, sutinku kolegas, bendrakursius Arvydą Dapšį, Mindaugą Capą ir atrodo, kad vaidinome prieš tris dienas, nors praėjo trys mėnesiai. Man visad būdavo įdomu stebėti tą jausmą, kai spektaklyje laikas tampa tarsi užkonservuotas: viskas keičiasi, bet ateini į sceną, ir ten – tos pačios dekoracijos, viskas tas pats. Tarkim, vyksta gastrolės Londone ar Kolumbijoje, o ateini į sceną ir apima jausmas, lyg būtum namie. Tas pasaulio gabiliukas, tas užkonservuotas laikas, tos trys valandos...

Šį spektaklį pasilikau todėl, kad jis – tarsi kultūrinis koncentratas, jo scenose daug erdvės vaidinti įvairius dalykus, gali kurti potekstes. Taip, tai absurdas, bet per spektaklį gali daug ką į jį įdėti. Mes su Dapšiu esame du valkatos, bet galime būti bet kas: vyras ir žmona, kurie barasi, ar du girtuokliai, besišnekantys bare.

Pamenu, kai pirmą kartą paėmiau Samuelio Becketto pjesę, ją perskaičiau tik iš penko karto, nes vis užmigdavau. Nesupratau, kas vyksta, nebuvo už ko užsikabinti, visa pjesė – dialogas, bet apie ką?! Per repeticijas atsirado dvidešimt aštuonios scenos. Per dvidešimt metų keitėsi santykis su pjesė, su herojais, nes paprasčiausiai gyvenau tuo spektakliu. „Belaukiant Godo“ – gilus spektaklis ir jo daugiabrumiškumas sukuria naujų perspektyvų, todėl spektaklis kinta, neatsibosta ir nėra to jausmo, kai, regis, suvaidinai, o vėliau tik kartoji.

Kaip pažadinate jums svarbią savybę – smalsumą?

Man patinka žodis „žingeidumas“, nors jo ir negalima vartoti, bet man „žingeidumas“ ir „smalsumas“ – skirtingi žodžiai. Smalsus gali būti ir katinas, o žingeidus – tai geidžiantis žinių, kad augtų ir pamatytų pasaulį kitu kampu. Todėl esu ne tiek smalsus, kiek žingeidus. Man įdomu įsisavinti žinias tam, kad plėstųsi mano komforto zona, nes kuo daugiau patiriu, išmokstu, tuo labiau ji plečiasi. Žingeidumas atsirado tada, kai pradėjau mokytis aktorinio meno, nes iki tol buvau gal dvi knygas perskaitęs. O studijuodamas ėmiau daug

Andrius Žebrauskas ir Arvydas Dapšys spektaklyje „Belaukiant Godo“

L. VANSEVIČIENĖS NUOTR.

NUKELTA Į 5 PSL.

At(s)itik(t)i(nu)mai

Apie spektaklius „Aš miegočiu prie sienos“ ir „Pasistengiau“ Vilniuje

GRETA VILNELĖ

„Aš miegočiu prie sienos“

Esame taip įpratę prie režisierių ar meno vadovų prieš premjerą sakomų monologų, kad kartais jų neišgirstame. Šiuose trumpuose ir iš pažiūros šabloniškuose pristatymuose galima ne tik apčiuopti tai, kaip teatras prisistato publikai, bet ir išgirsti intriguojančių prieštaravimų apie netrukus scenoje prasidėsiantį kūrinį. Štai prieš šokio spektaklio „Aš miegočiu prie sienos“ rodymą Vilniaus „Menų spaustuvelyje“ vasario 21 d. Kauno šokio teatro „Aura“ meno vadovė Birutė Letukaitė žiūrovams pasakė kalbą, norėdama atsieti naują teatro pasirodymą nuo savo vardo ir net paties teatro. Letukaitė akcentavo, kad spektaklį kūrė ne ji, o kvietinis vengrų choreografas Ferenkas Fehéris, patikino, jog scenoje nebus „Aurai“ būdingos estetikos, ir paragino vien iš šio spektaklio nesusidaryti nuomonės apie teatrą ir ateiti į kitą premjerą pasižiūrėti tikrosios „Auros“. Provokuojanti įžanga verčia susimąstyti, kokia yra „Auros“ šokio spektaklių esencija ir kodėl naujasis Fehériso spektaklis (ne)pritampa prie teatro repertuaro.

Vengrų kilmės choreografo Fehériso kūrybai būdinga ekspresyvi laisvojo stiliaus, fiziškumo ir animalistinių elementų kombinacija. Šių dienų kontekste jo kūrybos principą šmaikštaujant galima pavadinti tvariū – kiekviename spektaklyje kartojasi tie patys judesiai, kuriuos choreografas nuolat tyrinėja, tobulina ir „perdirba“, atsižvelgdamas į spektaklio temą. Todėl Fehériso stilių nesunku atpažinti: jo choreografijai būdingi konvulsiški kūno judesiai, suvaržytos, apribotos judėjimo trajektorijos, grupinės transą primenančios variacijos, šokio, kaip ritualo, samprata; dažnai atsigrežiama į impulsyvų, laukinio žmogaus judėjimą. Tai liudija ir ne viename interviu minimi kūrėją įkvepiantys vokiečių ekspresionistų paveikslai.

Lietuvoje Fehéris kuria nebe pirmą kartą: 2013 m. su „Auros“ trupe pastatė spektaklį „1863“ apie Lietuvos ir Lenkijos sukilimą, o 2022 m. „Auros“ organizuojamame tarptautiniame šiuolaikinio šokio festivalyje parodė savo darbą „Schiele“, įkvėptą austrų dailininko Egono Schiele's paveikslų. Spektaklyje „Aš miegočiu prie sienos“ choreografas išsiskelė užduotį sukurti groteskišką šokio kūrinį apie urbanistinę legendą ir mitinius nakties padarus – vampyrus.

Šokėjų įvaizdžiai – išskirtiniai ir ekstravagantiški, o už jų slypintys personažai – ryškūs ir įsimintini, tačiau netolygus spektaklio ritmas ir naivus siekis kreiptis vien į žiūrovo pojūčius, didinant jų intensyvumą, mažina spektaklio įtaigą. Įspūdinga vampyrų gauja sunyksta iki pilkos vienalytės masės, kuri yra stipresnių patirčių ištroškusi ir itin nelaimingas jaunosios visuomenės dalies parodija. Spektaklio choreografijai perteikti nepakanka net fanatiškos „Auros“ kolektyvo dvasios – trankus ir energingas vyksmas prailgsta. Nuslopusio ritmo išgelbėti nepavyksta net keliais humoristiniais, į populiariąją kultūrą nurodančiais akcentais, tokiais kaip iš kompaniono kaklo ar dilbio per šiaudelių siurbiamas kraujas ar Michaelo Jacksono kultinio šokio iš dainos „Thriller“ klipo interpretacija.

Grįžtant prie kompromituojančio Letukaitės įvado, spektaklis „Aš miegočiu prie sienos“ nukrypsta nuo „Auros“ estetinio kanono. Priešingai nei kituose šio teatro spektakliuose, kuriuose kūrinio vizualinė dalis dažniausiai padeda choreografijai, tarkim, „(M)eilės (m)eilėse“ (2022), Fehériso kūrinys spalvingas makiažas ir puošnūs, individualizuoti šokėjų kostiumai pranoksta standartinę patogumo ir malonumo akiai funkciją, virsdami pragaištingų vakarėlių simboliais. Dailininkės Kristinos Čyžiūtės-Svirskienės kostiumai nesukurti padėti šokėjų judesiams – veikia tampa grėsminga

sąlyga, apribojanti kūniškos raiškos galimybes.

Kita vertus, smarkus ir ambicingas Fehériso choreografinis sumanymas, hipnotizuojantis judesių išstobulinimas bei sklandžios, išraiškingos plastinės formos ir pavienės figūros atrodo jau matytos, ir ne bet kur, o „Auros“ šokio teatro spektaklyje „Kaunas zoo“ (choreografė Letukaitė, 2019). Vizualiai turtingas „Aš miegočiu prie sienos“ ne tik pastebi ir savaip imituoja kitų „Auros“ spektaklių manierą ir gestus, bet ir prisideda prie „Auros“ tapatybės formavimo, pasižymėdamas ypatingu atidumu žanriniais ir populiariosios kultūros aspektams.

„Pasistengiau“

Kovo 8 d. „Menų spaustuvelyje“ parodytas naujas vaikų ir jaunimo teatro „No Shoes“ spektaklis „Pasistengiau“, rekomenduojamas 10–14 metų paaugliams, drąsa būti arčiau žiūrovo bando kompensuoti šio amžiaus grupei skirtą stoką. Kūrinys pasakoja apie griežtai auklėjamą berniuką Margirį, turintį disleksijos sutrikimą. Pastūmėtas tėvų lūkesčių ir bendraamžių patyčių jis stengiasi apsimesti, kad disleksijos neturi. Tačiau jam nepavyksta nieko apgauti. Kartu su draugu Augustinu jis nuo choro iki teatro būrelio iš paskos seka bendraklase Uną, kurią yra įsimylėjęs.

Spektaklyje „Pasistengiau“ teatras kuriamas kukliomis, kasdienėmis priemonėmis; daiktai atgyja, pasitelkus truputį vaizduotės. Dailininkės Indrės Pačėsaitės sukurtoje scenografijoje nėra nė vieno perteklinio elemento – baltos kartoninės dėžės, plastikiniai kamuoliukai, keletas popierinių lėlių ir rausvų kaspinių spektakliui spektaklyje suvaizdinti. Iš dėžių-kubų kaip iš plytų statomos pilys, daugiafunkcės sienos, tampančios idealiu paviršiumi vaizdo projekcijoms, tribūna choristams ir teatro būrelio scena su užkulisiais. Kamuoliukai virsta bendravimo su publika įrankiu: jie pasklinda po žiūrovų salę, kiekvienas gali įsitraukti ir žaisti

Kristina Marija Kulinič, Raimondas Klezys ir Andrius Mockus spektaklyje „Pasistengiau“

G. ŽALTAUSKAITĖS NUOTR.

Scena iš šokio spektaklio „Aš miegočiu prie sienos“

S. DAŠČIORS NUOTR.

kartu. Scenovaizdis ir įvairios jo transformacijos sužadina vaikystės žaidimų prisiminimus, kai akacijos lapai būdavo pinigai, o šermukšnis – tvirtovė. Dėl laisvos spektaklio formos įvyksta stulbinantis reiškinys – į beveik tuščią sceną įsiveržia tyro jaunatviško naivumo nuotaika, kurią taip sunku apčiuopti ir įkūnyti.

Prisimename ilgametę teatro paauglių tendenciją statyti spektaklius pagal mokyklose privalomą literatūrą, tad pastaraisiais metais juntamas ryškus pokytis: vis dažniau paauglių teatro režisieriai, tarkim, Teklė Kavtaradzė spektakliui „Kissmas“ (2020) ar Goda Simonaitytė kūrinii „Gyuliai“ (2022), patys rašo pjeses. Valiūkiškoje Kristinos Marijos Kulinič (ji taip pat ir vaidina) spektakliui „Pasistengiau“ parašytoje dramaturgijoje sutelktas išsivystęs šiuolaikiniams paaugliams būdingų tipišku frazių ir anglizmų lobynas. Kartu su neformaliu tonu ir nuoširdžiais personažais tekste

puikiai dera spalvinga paauglių trijulės kasdienybė ir siekis jaunąją auditoriją supažindinti su disleksijos sutrikimu.

Spektaklyje įsimintiniausia lengva ir judri Raimondo Klezio, Andriaus Mockaus ir Kulinič vaidybos maniera. Personažai nenustygsta vietoje, per kiekvieną pokalbį yra šokama ar dainuojama. Tarkim, sakydama monologą apie tai, kaip neišsirenka, kuo nori būti užaugusi, Kulinič Una juda po sceną, atlikdama įvairius judesius: sukini, kojos iškėlimą ir t.t. Taip fiziniiais gestais parodomas paauglių išgyvenamas nepastovumo ir paklydimo jausmas. Be to, aktyvus buvimas scenoje padeda kurti santykį su jaunaisiais žiūrovais. Kaip ir Mato Saladžiaus sukurta muzika, kurioje liaudies dainos paverčiamos populiariosios muzikos hitais.

SCENOS MENO ĮVYKIŲ APŽVALGAS IŠ DALIES FINANSUOJA VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖ

ATKELTA IŠ 4 PSL.

skaityti ir supratau, kad visad yra daugiau, kaip ir daugiau žinančių bei protingesnių.

Mėgstate Nidą, jus žavi ilgauodegės zylės, miško maudynės. Kaip atsirado ryšys su gamta?

Anksčiau gamta man nebuvo tokia svarbi, labiau traukė didmiesčiai, dangoraižiai. Tarybiniais laikais sapnuodavau, kad esu Niujorke, o atsibudęs apgailestaudavau, kad

tai – tik sapnas. Bet laikui bėgant vis labiau ėmė traukti gamta ir dabar nenorėčiau gyventi didmiestyje. Apskritai Nida – ypatinga vieta, joje yra kažkas magiška, ką daugelis ir jaučia. Beje, Kuršių nerija – naujusias darinys Europoje, jai tik šeši tūkstančiai metų. Man gamta, kaip ir muzika, „atsidarė“. Anksčiau tiesiog buvo kiti interesai – vakarėliai, koncertai, o dabar pradėjo rūpėti paukščiai. Imu suprasti režisierių Gintarą Varną, kuris nuo neatmenamų laikų domisi paukščių įvairove, čiulbėjimais, nes tai yra gėris. Labai smagu pagal čiulbėjimą imti atskirti paukščius, įsivaizduoti, kaip jie atrodo.

Gamtoje yra vibracijų, kurių mes negalime įvardyti, bet tavo vibracija kinta pagal gamtą, ji natūrali, tu atsipalaiduoji, mažėja stresas. Pamenu, kai mokykloje skaičiau Antano Baranausko „Anykščių šilėlių“, buvo neįdomu, o dabar neseniai skaitėme su žmona ir verkėme. Tiksliai nepacituosiu, bet jis rašo: „Miške lietuvis ašarą braukia nežinia dėl ko.“ Dėl to, kad susilieja su visuma, su gamtos tyrumu. Vilniuje jau kita vibracija, atsiranda įtampa, pabuvęs kiek ilgiau, noriu sprukti atgal į gamtą. Teko man jaunystėje ir išsvajotame Niujorke pabūti, jaunam tai gerai, bet dabar tikrai to nenorėčiau.

Ar stebite dabartinį teatro pasaulį, ar esate nuo jo atsitraukę? Kokie jūsų nauji kultūriniai atradimai?

Nesu visai atsitraukęs, tik kartais pritrūksta laiko viską stebėti. Ne taip seniai Lietuvos nacionaliniame dramos teatre pažiūrėjau spektaklį „Girti“ – aktoriai puikiai vaidino. Tačiau šiuo metu gamta man yra gražiau už bet kokį paveikslą, net ir muziką, išskyrus Bachą. Kaip Sigitas Geda rašė: „Man gražiausias klebonas – varnėnas.“ Arba juodasis strazdas gražus paukštis, o kai užčiulba... Gedos žodžiais: „Akso-minis balsas, baltas dieną, melsvas vakarop.“

Iš atradimų – tai choreografo Alexanderio Ekmano baletas „Play“, jo įrašą mačiau internete. Taip pat režisieriaus Cesco Gay'aus filmas „Kaimynai“. Mane sužavėjo, kaip suintriguoja ir įtraukia viename bute su keturiais aktoriais nufilmuota istorija, kaip ji vedžioja už nosies ir vis pateikia naujų siurprizų. Patiko jūsų kuriama laida „Apie ką tylite“ su grupės „Garbanotas“ nariu Šaruku Joneikiu, nes visa ten skamba iš vidaus, viskas taip tikra.

Dėkoju už pokalbį.

Teatro ledų laužymas

Pokalbis su režisieriumi Gildu Aleksa

INGRIDA JANKAUSKAITĖ

Gildas Aleksa vadovauja teatro trupę „Teatronas“, yra vienas iš šiuolaikinio cirko festivalio „Cirkuliacija“ bei šiuolaikinio cirko centro „Cirko Sapiens“ iniciatorių ir meno vadovas. Režisavo tokius spektaklius kaip „Make Love“ („Teatronas“, 2023), „80 pasaulių per vieną dieną“ („Teatronas“, 2022), „Titas“ („Teatronas“, 2022), „Skambutis tėvui“ („Teatronas“, 2021), „SoDra, Mon Amour“ („Teatronas“, 2021), „Kandidas, arba Optimizmo mirtis“ („Teatronas“, 2019), „Teroristas“ („Atviras ratas“, 2017) ir kt. Apdovanotas „Fortūnos“ statulėle už spektaklių „Zygfridas“ („Teatronas“, 2018), „Vėjo prigimtis“ (Kauno miesto kamerinis teatras, 2018) ir „Otelas“ („Teatronas“, 2018) režisūrą.

Kaip apibūdintumėte savo kuriamą teatrą?

Teatras man yra vieta, kurioje galiu leisti sau daryti tai, ką noriu, nepakludamas bendroms tendencijoms ar madoms, todėl pagrindinis žodis būtų „laisvė“. Aplink matome tam tikras tendencijas – ką kiti mėgsta statyti, kokių kelių eina, o aš jau penkiolika metų turiu savo „Teatrono“ teatrą ir darau, ką noriu. Mūsų trupė teatrą kuria panašiai, kaip kuriamas šokis ar cirkas. Tikriausiai pas mus net per mažai hierarchijos: kartu su aktoriais, muzikos ar vaizdo menininkais esame bendraautorai. Dažnai pasitelkiame improvizaciją. Nors būna ir momentų, kai iš anksto tiksliai žinau, ką noriu daryti. Šiuo metu dirbu Valstybiniame Šiaulių dramos teatre ir iš anksto pasakiau, ką darysiu, tačiau spektaklyje vaidina ir keletas „Teatrono“ aktorių, tad jie pasilieka teisę improvizuoti neišėdami iš tam tikrų rėmų. Visas teatras yra rėmų sudarymas aktoriams – juose jie gali daryti, ką nori.

Kokia buvo „Teatrono“ pradžia?

Viskas prasidėjo seniai, balandį švęsime penkiolikos metų jubiliejų. Dar mokykloje pastebėjau, kad teatre nelabai yra ką žiūrėti arba nėra to, kas man aktualu. Todėl su keliais žmonėmis nusprendėme patys daryti tai, ko nematėme ir ką norėtume matyti. Čia – pamatinis dalykas. Mūsų spektakliai dažnai būna improvizaciniai, nes juos kuriame ir sau. Juose vis atsiranda tam tikrų naujovių, todėl jie nėra nuobodūs.

Iš pradžių iniciatyvų jaunuolių grupė norėjo kurti spektaklį ir pakvietė mane vaidinti. Pasakiau, kad vaidinsiu, bet nieko nerašysiu ir nerezisuosiu, bet galiausiai ne vaidinau, o viską parašiau ir režisavau. Taip kūrėme ir toliau, o dabar

organizacija tapo kur kas didesnė – dirbame su tarptautiniais projektais, turime tam tikras pareigas, taigi darome ne tik tai, ką norime, bet ir tai, ką reikia.

Kaip spektakliams atsirenkate aktorius?

Apie 2015 m. aktoriai, vaidinantys spektaklyje „Kas prieš karą pasiduokit“, tapo mūsų trupės pagrindu. Dabar nuolat kuriančių yra apie dešimt. Tai žmonės, kurie vienas kitą supranta iš pusės žodžio, bet kartu nenori daryti to, ką jau žino. Yra tam tikros taisyklės, veikimo modeliai, etika, taip pat ir antietika. Kiekvieną kartą ieškome, kaip sukurti dar keistesnį, įdomesnį, netikėtesnį spektaklį, o tai iššūkis ne tik man, bet ir jiems. Metodo, kaip atrenkami aktoriai, nėra. Tik du pagrindiniai kriterijai – kas tinka vaidmeniui ir su kuo norėčiau dirbti. Vykstant procesui labai suartėji su aktoriais: su vienu jis gali būti kupinas streso, o su kitais – malonus ir smagus. Taigi svarbu, ar noriu su žmogumi tris mėnesius turėti labai artimą kontaktą, dirbti prie medžiagos, lįsti į smegenis ir žiūrėti, kaip jis elgiasi pavargęs, nepavalgęs, neturėdamas laiko ar jėgų. Statydami spektaklį visi pasiekiamo šiek tiek kritinės būsenos, ir jeigu žmogus, patirdamas nuovargį ar stresą, kitų atžvilgiu prioretizuoja save, su tokiu žmogumi dirbti nesinori. „Teatrono“ aktoriai atlaiko viską – ir badą, ir marą.

„Teatrone“ ne tik režisuoja, bet ir atliekate kitus darbus. Kaip pavyksta laviruoti?

„Teatronas“ išaugo, todėl man tenka atlikti vadovo ir meno vadovo funkcijas. Taip pat esu atsakingas už vietinį bei tarptautinį bendradarbiavimą ir projektų plėtojimą. Daug kepurių tenka nešioti. Mažai šansų, kad būdamas tik režisieriumi kurčiau vien tai, ką noriu. Tad tai yra kaina, kurią turiu sumokėti, kad galėčiau patirti savirealizacijos jausmą ir būti laimingas žmogus. Dažnai žmonės nesupranta, ką veikiu biure, ir vis klausia, ką repetuoju. Sunku paaiškinti, ką reiškia

vadovauti trupėi, kurti strategijas, turėti tarptautinį festivalį, kelis projektus ir bendradarbiauti su partneriais. Bent kol kas man tai smagu ir matau darbo prasmę. Tai man leidžia nusileisti į apačią ir repetuoti. Tada repetacijos tampa ne pagrindiniu darbu, o pagrindine atgaiva ir pertrauka tarp darbų, kurie nėra mano aistra, bet kuriuos turiu padaryti, kad galėčiau kurti tai, ką noriu.

Su kokiais didžiausiais sunkumais tenka susidurti teatro veikloje?

Tai finansų stygius. Yra du fondai, į kuriuos galima kreiptis nepriklausomiems teatrams. Taip pat teatras neturi tokio tarptautiškumo kaip šokis arba cirkas, nes egzistuoja kalbos barjeras. Pajutomė ryškų skirtumą, kai pakeitėme „Teatrono“ kryptį į cirko teatrą. Pavyzdžiui, būsimas spektaklis jau turi keturis tarptautinius partnerius, o jo premjera vyks ne Lietuvoje. Šis kelias teikia šiek tiek daugiau vilčių.

Didelis teatro trukdis yra tai, kad tenka dirbti su laisvai samdomais aktoriais, todėl esame priklausomi nuo kitų teatrų grafikų ir gauname kelias datas savo spektakliams. Tik tada galime savo „ne itin valstybinį ir vertą“ meną pristatyti žiūrovams. Prisideda ir tai, kad žmonės dažnai eina į teatrą kaip į pastatą, nori jame praleisti vakarą, o ne pasižiūrėti kokio nors nepriklausomo teatro režisieriaus meninio tyrimo rezultatų. Pavyzdžiui, „Menų spaustuvės“ atvejis taip pat unikalūs: vieną dieną gali pamatyti ką nors genialaus, o kitą dieną – nesąmonę. Tuomet žmonės gali manyti, kad čia tik tai ir rodoma. Ilgalaikeje perspektyvoje stengiamės įveikti visus šiuos sunkumus.

Kaip kilo mintis „Teatrone“ sukurti teatrą ir šiuolaikinį cirką?

Tai įvyko labai organiškai – jau seniai norėjau pastatyti šiuolaikinio cirko spektaklį. Pastebėjau, kad nėra atlikėjų, tada surengėme mažą edukacinį festivalį, kad su šia sritimi supažindintume scenos

Gildas Aleksa

M. VIZBARO NUOTR.

menininkus ir juos apmokyti. Pamatę poveikį nusprendėme tęsti veiklą ir auginti festivalį. Dabar jis toks didelis, kad nėra kelio atgal. Pradėjus plėtoti šią veiklą, „Teatronas“ tarsi tapo sinonimu tiems, kurie domisi šiuolaikiniu cirku. Džiaugiamės, jog susidomėjimas didėja ir mes galime tiek pristatyti užsienio spektaklius, tiek padėti vietiniams menininkams, skatinti edukacijas, kad būtų kuo daugiau šiuolaikinio cirko. Nuo šiol kiekviename mūsų pastatyme bus įdarbinti šiuolaikinio cirko atlikėjai. Norime jiems skirti daugiau dėmesio ir pratinti žiūrovus repertuare matyti šiuolaikinį cirką. Spektakliuose vaidybą paliksime profesionaliems aktoriams, o cirką – profesionaliems cirko menininkams. Šiuolaikinis cirkas – jauniausia scenos meno šaka, turinti daug stereotipų, bet kad ir kiek dirbame, kol kas jis vis tiek menkai išplėtotas ir mažiausiai priimamas kaip legitimus menas.

Kaip cirkas atsirado jūsų veikloje?

Nepamenu, nei ką, nei kur pamaniau, bet atsimenu, jog pamaniau, kad reikia sukurti kažką panašaus. Pamėgau šį meną, o kuo labiau gilnėsi, tuo mažiau žinai ir tuo labiau patinka. Tai iš tiesų yra visų menų sintezė, ir man labai artima, kaip dėliojama cirko dramaturgija, kaip ji plėtojama. Pastebėjau, kad spektaklius kūriau labai panašiu principu. Tai kaip meilė – arba myli, arba ne, o jei myli, tai nieko su tuo nepadarysi.

Stebite cirko sritį tarptautiniu mastu. Kaip manote, kokį etapą ji išgyvena Lietuvoje ir kokios jos perspektyvos?

Lyginti dar labai anksti, nes turime tik keletą lietuvių menininkų, o vien tik Suomijoje ar Švedijoje yra po penkis šimtus ar tūkstantį. Taigi vien kiekio atžvilgiu didžiulis skirtumas. Be to, kitur yra rinka, prodiuseriai, patalpos, kuriose galima treniruotis ir lavintis. Lietuvoje reikia pramušti dar daug ledų, kad šioje srityje įgytume staburą. Daug dirbame, kad žmonės užsienyje pastebėtų lietuvių kūrėjus. Šiais metais Lietuvos sezono Prancūzijoje metu bus pristatyti trys nauji lietuvių darbai. Turime dar daug planų, kaip kitame žemyne pristatyti lietuvių ir Baltijos šalių menininkus. Manau, kad dabar Lietuva yra prie žemo starto linijos, o vėliau – pažiūrėsime.

Ruošiatės spektaklio „Bydermanas ir padegėjai“ pagal Maxo Frischo pjesę premjerai Šiaulių dramos teatre. Kaip sekasi šis kūrybinis procesas?

Įdomiai, nes tai pjesė, kurią atradau dar studijų laikais ir norėjau statyti. Ankstyvasis absurdas man artimas. Kaip rašo Martinas Esslinas, ši kryptis reikalauja griežtų loginių taisyklių, nes žmogaus smegenys sunkiai priima ką nors nepaaiškinama scenoje, mat iš karto nori aiškintis. Ypač Lietuvoje, Ezopo kalbos šalyje, mes iš karto turime susikurti to, ką matome scenoje, reikšmes, nes matydami bereikšmius dalykus jaučiame didžiulį nerimą. Dėl to Albertas Camus, Jeanas-Paulis Sartre'as, Friedrichas Dürrenmattas ir Friskas yra labai patogūs teatru, nes pasitelkia absurdo filosofiją, bet išlieka psichologinio teatro rėmuose. Juos galima įdomiai interpretuoti.

Smagu padirbėti su pjesė „Bydermanas ir padegėjai“ bei Šiaulių teatro aktoriais, kurie labai nori ir gali kurti. Kaip visada, laiko nėra daug, bet tikiuosi, kad bus geras aktorinis ir prasminis spektaklis. Pjesėje teigiama, kad nesame pasiruošę priimti pavojaus, ypač tada, kai stengiamės dėl savo gero gyvenimo. Manau, ši pjesė vėl tampa aktuali, nors būtų gerai, kad taip nebūtų.

Ar stebite kolegų darbus ir kokie pastarieji įsiminė?

Visą laiką užstringu ties šiuo klausimu, nes šiuo metu man ne itin patinka teatras, kuriame žmonės tiesiog šneka. Tikriausiai ir kolegų kritikai pastebi, kad kuo daugiau lankaisi užsienyje, tuo mažiau norisi ką nors pamatyti Lietuvoje. Manau, svarbu nepraleisti tarptautinių festivalių ir spektaklių, nes mes labai užsikonservavę savo genijų šalies įvaizdyje. Nors mūsų vietinės reikšmės kūrėjai yra nuostabūs, kartais reikia pamatyti kitų unikalių žmonių ir menininkų. Netrukus kaip tik ir prasidės tarptautinių festivalių maratonas – „Naujas Baltijos šokis“, „Cirkuliacija“, SPOT, „ConTempo“, „Helium“ ir „Sirenos“. Mano asmeninis siūlymas – eiti į visą šį maratoną. Ir, žinoma, lankytis nepriklausomose teatruose – čia taip pat sukuriama nemažai vertės ir galima atrasti sau artimą teatrą.

Dėkoju už pokalbį.

Scena iš spektaklio „Make Love“

D. ALIŠAUSKO NUOTR.

Inauguraciniai procesai

Paroda „Geltona moteris. Antano Samuolio (1899–1942) retrospektyva ir inspiracijos“ Kaune

MONIKA KRIKŠTOPAITYTĖ

Nacionaliniame M.K. Čiurlionio dailės muziejuje nuo vasario vidurio veikia didžiulė paroda, skirta tapytojo, arsininko Antano Samuolio (1899–1942) 125-osioms gimimo metinėms. Net nemačiusi jos drąsiai visiems rekomendavau būtiniausiai apsilankyti, nes čiaigi Samuolis! Meno žmonėms paaiškinimų praktiškai nereikia – šis tapytojas yra tapybos konstanta, gyvastingo ir tikro modernizmo liudijimas, kurį linksniuoja trys kartos dailininkų. Jis – toks net tapybinės optikos formuotojas, pro jo prizmę tikrinama, ar gera tapyba. Bet tuo pačiu metu jo personalija yra ir mitas, sukuriantis sąskambį su pasauline modernizmo istorija ir gal net išreiškiantis nacionalinės tapybės skausmingumą. Jis yra tarsi daugiau nei menininkas, o ir Lietuvos tariamosios nuosakos (kas galėjo būti) ir nesėkmių skiedinio esencija.

Samuolis – toks lyg ir lietuviškasis van Goghas. Gyveno trumpai, sunkiai sirgo, ligą įelektrino santykį su gyvenimu ir tapytu kaip gyvenimo forma. Įtikt, pataikaut nebuvo jokios prasmės ir laiko. Negana to, su van Goghu susisijęs ir pats nutapydamas išgarsėjusius jo motyvus: saulėgrąžas, savo kambarį („Mano kambarys“, 1934 m., – jo parodoje labai gaila, nebuvo). Samuoliui būdingi visi klasikinio genijaus duomenys: yra ir reikiamos asociacijos, ir tikras talentas, gabumai buvo pripažįstami dar studijuojant Kauno meno mokykloje.

Samuolis gyvas mūsų vaizduotėje ir širdyje, išsikerojęs, bet kaip jis atrodo parodoje? Skubėjau pamatyti, būti priblokšta, pasisemti argumentų dar karščiau raginti būtinai aplankyti Lietuvos klasiką. Maščiau, kaip jis atsiskleis žmogui be išankstinės meilės krūvio. Taigi, kokie įspūdžiai?

Pirmiausia apima didelis džiaugsmas matant, su koku pasididžiavimu ir atidumu paroda rengta. Su Samuoliu elgiamasi kaip su didžiausia žvaigžde. Svarbi kiekviena smulkmena. Tiesą sakant, tai nėra viena paroda – tai daugianaris pasakojimas. Muziejaus darbuotoja, paklausta, nuo kur geriausia pradėti, nusiunčia į dešinę, į salę, skirtą Stasei Vasiliauskaitei-Samulevičienei. Netikėtai ir labai įdomus posūkis einančiam į Samuolio retrospektyvą. Nuostabu, kad mūza tapusi vieno garsiausių Samuolio kūrinių „Geltona moteris“ veikėja pristatoma kaip pilnakraujė asmenybė, turinti tėvus, draugus ir asmeninius pasiekimus. Tai retenybė modernizmo pasakojimuose, kur moterys dažniau lieka alegorijomis, geriausiai atveju – vardais. Tačiau pasigilinus labai greitai išaiškėja, kad brolio žmona Antano gyvenime buvo pati tikriausia uola, kuri pati būdama kūrėja puikiai suprato Samuolio

palikimo vertę. Stiprus palaikymas sunkiausiais laikotarpiais, žinoma, sukuria ir stiprių jausmų. Galbūt todėl tapytojas taip charakteringai sugebėjo perteikti Stasės bruožus. Tapyta nekankinant, tiesiai, laisvai. Ant kito darbo. Restauratoriai nustatė, kad užtapyt ir pertapyt Samuoliui buvo labai įprasta.

Stasei skirta salė nepaprastai įdomi ir vaizdinga. Jos asmenybė atskleista įvairiapusiškai: ji ir odos išdirbimo meistrė, ir dėstytoja, ir vaikiškų žaislų kūrėja, vaikiškų knygelių autorė, sulaukianti vaikų laišku net iš Argentinos, ir Šypsenos ordino, kurį suaugusiesiems skiria vaikai, savininkė. Ji ir šeimininkė brolio žmona, kuri rūpinasi, kad tuberkulioze sergantis Antanas galėtų gyventi kartu sodyboje netoli pušyno, turėtų klėtėlę-studiją, ir bitininkė, ir po dailininko mirties jo palikimu, atminimu, pastatų išsaugojimu besirūpinanti kovotoja. Sumani, įspūdinga moteris. Ši visos ekspozicijos dalis bene įsimintiniausia, nes raiški ir netikėta.

Kita, didesnė muziejaus salė skirta Samuolio įtakai Lietuvos tapyboje atskleisti. Atrodo, kad ją norėta kuo labiau pripildyti, taip lyg stiprinant poveikio įrodymą. Tačiau būtų visiškai pakakę ir pirmosios pusės, kur Aušros Barzdukaitės-Vaitkūnienės, Audronės Petrašiūnaitės, Inos Budrytės, Rimvydo Jankausko-Kampo, Zenono Varnausko ir kitų darbai pulsuoja samuoliškumu. Galbūt ir geltonos siautulio, konceptualizavimo judesius dar įmanoma įskaičiuoti kaip atsispyrimą nuo drąsiai nutapytos „Geltonos moters“ drabužio, bet jau vargiai įmatau Samuolį ar jo dvasią pasteliškoje Juditos Budriūnaitės drobėje. Matyt, dalis darbų susiję su Samuolio vardo plenerais, tačiau akivaizdu, kad kai kurie iš čia pakliuvusių autorių plastine prasme ir idėjomis nuėjo visai kitais keliais. Ar kartais nebuvo kuruojant šią dalį nueita ankstesnės muziejaus parodos „Žalia“ keliais, parenkant viską, kas geltona?

Nepaisant mano vidinių dialogų apie galimas ekspozicijos pasirinkimų variacijas, akivaizdus yra faktas, kad Samuolis čia pateikiamas kaip genijus, aptupinėjamas kaip didžiulė vertybė, vyksta inauguraciniai jo legendos įtvirtinimo darbai. Plačiai pristačius įtaką trims kartoms savarankiškuose dailininkų kūriniuose, koridoriuje dar vienas parodos segmentas – dedikacijos (pranc. *en hommage á*) Samuoliui. Rengėjai nutarė neversti ir lietuviškai šią dalį pavadinti „Omažai“. Gal po kiek laiko žodis prigis, bet kol kas skamba keistai. Be to, tai painiausias rinkinys, jame suplakti ir visiškai savarankiški, tik Samuolio asmens ar kūrinių įkvėpti, pavyzdžiui, Eglės Gineitytės („Uosis“), Arvydo Šaltenio, darbai, ir kopijos (Sigita Maslauskaitė; Gintautas Vaičys), ir interpretacijos (Petrašiūnaitė). Kukliame

Ekspozicijos fragmentas

kamputyje tarp dvejų durų išsprautas fantastiškas Elvyros Kairiūkštės („Be pavadinimo (Samuolis)“, 1975) linoraižinys.

Visa ta verčių maišatis lyg sako: šiandien svarbiausias Samuolis. Iš dalies gali sutikt... juolab kad iš to kampo jau galima žvelgt į „Autoportretui su patefonu“ skirtą salę, kuri įvairiais dokumentais ir nuotraukomis pristato paties Antano Samuolio (Samulevičiaus) asmenybę. Čia ir istorinis plakatas su Vlado Mikėno piešiniu, mokslo baigimo diplomas, studijų nuotraukos, žaislas, sukurtas sūnėnui, sanatorijos Šveicarijoje vaizdai, ir bendras kapinių vaizdas, kur nepažymėtas jo kapas. Daug detalių, kurios suguls į knygą ir ten bus visa tai lengviau išžiūrėti atidžiau. O rengėjų aprašyme čia jau yra žodis „genijus“.

Justi parodų rengėjų pastanga įvaizdinti mažai vaizdingą, sunkų laiką. Nuotraukos, tekstai, nuotraukos. Kantrybės, už kampo – originalų retrospektyva, kur „eksponuojami 45 Samuolio kūriniai, surinkti iš įvairių muziejų bei privačių kolekcijų. Parodos artefaktus skolino net devynios atminties institucijos, privatūs muziejai „Mo“, „Tartle“, galerija „The Room“, privatūs kolekcininkai, per tris dešimtis menininkų ar jų šeimų. Nacionalinė dailės galerija Vilniuje netgi sutiko paskolinti savo nuolatinės ekspozicijos pažibą – „Baltąją obelį“.

Pakeliui, ekspozicijos salės priangyje, esame supažindinami su dar vienu dėmesingumo Samuoliui įrodymu – nuodugnais kelių svarbesnių paveikslų tyrimais ir atradimais: „Ruošiantis parodai buvo atlikta daug tyrimų, ieškant paveikslų sukūrimo ar gyvenimo istorijų, tačiau parodos partnerių P. Gudyno restauravimo centro specialistų dėka atlikti net 7 kūrinių fizikiniai ir cheminiai tyrimai.“

Ir pagaliau – retrospektyva. Pirmiausia įsimena bent man anksčiau nematytas gana vėlyvas Samuolio darbas „Berniuko sapnas“

(1933–1934). Jis žėruoja gryna mėlyna, nors tamsus. Tamsus, net juodas, ir berniukas. Meškerė, baltas lėktuvėlis, raudona žuvis, miesto fragmentai krante, virtę simboliais, labiau rašmenys nei vaizdai. Sapnai visada atrodo kaip slapsti laišukai. Toks ir Samuolio nutapytas sapnas. O toliau daugiau mažiau chronologiškai ratu išdėstytos mažos Samuolio drobėlės: daugiausia natūrmortai, peizažai, autoportretai ir apibendrinti portretai. Monotoniškas ritmas niveliuoja stipresnius („Balionių pardavėjas“, „Baltoji obelis“, „Ruduo“, „Pliažas (Vasarotojai)“, „Motina su kūdikiu“, „Natiurmortas su mediniu arkluku“, „Poniutė“, „Nukryžiuotas buržua“, autoportretai ir t.t.) su peizažo, natūrmorto, portreto studijomis, ir pasijuntu negavusi mirtino smūgio, kurio taip laukiau. Labai su trinku. Juk Samuolis! Visą kelią atgal mąstau, ką praleidau, ar lūkesčiai ne tokie buvo, gal per daug išvaizdavau? O gal reikėjo eiti ne iš tos pusės? Pirmiausia pamatyti gausią tapybą, o tada salėse rasti „Autoportretą su patefonu“ ir pabaigoje – „Geltoną moterį“. Juk tikrai pasistengta, išpu-cinta, net per veidrodžius parodyta antra kelių paveikslų pusė.

Susisiekiu su pora tapytojų ir prašau aiškinti apie Samuolio poveikį. Sigita Maslauskaitė-Mažylienė parodos dar nematė, bet pasakojo, kad jai mažai esant ir per studijas Vilniaus dailės akademijoje „tapybos buvo mokoma rodant į Samuolį: tik jis geba nutapyti augalo lapą, pasvirusį į žiūrą, o ne tik į kairę ar į dešinę. Jis tapyboje nenaudoja baltos anei juodos. Jo tapyboje yra egzistencinė gelmė, kurios neturi kiti arsininkai. Gal tik Eidukevičių galima prisiminti. Maždaug tokius dalykus mums aiškino davo Vaitiekūnas, Šaltenis, Gasiūnas.“ Dar mini, kad į Samuolį buvo žiūrėta tikrai pamaldžiai, ir nuostabu tai, kad buvo leidžiama į muziejų atsinešti pasikloti celofano, „pasidėti molbertą“ ir kopijuoti iš natūros (su Orūne Morkūnaite, Jurga Barilaite ir kt.).

Įdomi pastaba: „Man atrodė tiesiog mistika, kai supratau, kad vaikystėje visas žiemas leidau pas senelius Kaune Vasių gatvėje, šalia Samuolio namo. Ir tas rudeninis kalno su dviem namais peizažas yra tikrai lygiai toks, koks matėsi ir pro mūsų virtuvės langą.“

Žiūriu viską iš naujo. Ypač į augalus ir kur jie „žiūri“. Tada dar paskambinu Eglei Gineitytei. Jos santykis visai kitoks, susijęs su albumu, nuolat gulėjusiu panosėje, pokalbiais su tėvu apie tapybą, vaizduotės kelias, kuriais ji sufantazavo brolių ir Stasės meilės trikampį. Jis atneša kardelį, ji pozuoja. Ir tapyba Gineitytės visai kitokia (ne „ant nervo“), bet ji labai gerai formuluoja Samuolio tapybą kaip gyvenimo formą, įjautrinimą. Tapytojiški komentarai: „Kai pamačiau tą mėlyną plėmą ant „Geltonos moters“ plaukų, supratau, kad jis kietas.“

Daug ką aptariame, galvoje Samuolis vėl iškyla kaip tas, iš kurio visi mokosi, kuris yra kažkokia tapybinė tiesa. Galbūt stipriausių kūrinių sutelkimas, akcentavimas, kokie nors ekspoziciniai sprendimai būtų sutelkę Samuolį tvirčiau nepasiruošusiam žiūrovui užvožti tapybinių poveikiu, bet žmogus paliks parodą tikrai įsitikinęs, kad Samuolis labai svarbus autorius, vien dėl rengėjų atidumo. Tai turbūt sumanymo esmė. Bet kuriuo atveju, nuo ko pradėjau, tuo ir užbaigsiu: nepaprastai malonu matyti sutelktą ir atsidasusių menotyrininkų, tyrėjų, restauratorių, muziejininkų ir visų kitų darbą siekiant pažinti bei pristatyti mūsų įdomiausius autorius. Tas darbas akivaizdus, pagarba Jums. Ir, žinoma, labai rekomenduoju aplankyti Samuolio parodą, nes matyti originalus – pats didžiausias malonumas.

Parodos kuratorės Genovaitė Bartulienė, Inesa Kuliavaitė-Čepaitienė.

Parodos architektai Rasa Butiškytė, Saulius Valius.

Parodos dizainerė Julija Tolvaišytė-Leonavičienė.

Paroda veikia iki rugsėjo 8 d.

Kai visa liejasi kaip iš pypkės – tai nėra pypkė

Parodoje „Ak-tas piešimas“

GERDA MAŽEIKAITĖ

Nesitikėjau, kad kada teks apie tai rašyti. Argi geriau nevertėtų nepatogias temas apeiti lanku? Nepatogu... O kas tokio nepatogaus šviežieniškose emocijose? Aktas piešimas. Ak-tas piešimas... Kaip pozuotojų parodą aprašytų pati pozuotoja? Bet, Gerda, ar tau ne gėda skelbtis esant pozuotoja? Argi šis amatas negarsėja valkatomis, pigumu, orumo stoka ir iliuzija, kad prieš tau svetimus žmones apnuogindama kūną – netikėtai tampa mūza? Ne, nutilk, neteisinga. Ir vėl pernelyg susiasmeninai, pernelyg susireikšminai. Parodos aprašas nėra pretekstas tavo padrikam dienoraščiui plėstis. Čia privalai aprašyti meną.

Gerda, tavęs paprašė aprašyti parodą. „Kam būti laimingai, jeigu gali būti normali?“ Adekvati, kaip tai tau sako žmogus, kurio vardo nenori gadinti. Kodėl stebeilijant į Aleksandro Guščenko darbus (parodos pradžioje; vėliau aš pripažįstu klaidą – * – skaitykite toliau ir atradite tęsinį...) tau kyla liūdesys, kad sienas bučiuoja nepabaigtos muzos, nevertos galbūt? Šiek tiek. Daugiau. Kodėl Mariaus Stroliaus eskizas, primenantis matriarchalinę, Marijos Gimbutienės nagrinėjamą Venerą, atrodo toks neoriginalus? Nors tik įžengus jau pasitinka jo žalias siaubūnas. Iš esmės man patinka toks modernus požiūrio kampas. Ne dėl to, kad paveiksle būtų, mano kukliu suvokimu, didelis menas, bet dėl to, kad neaiškios, neįvardintos formos momentaliai nu-teikia vaizduotę muštruotis su tomis formomis. Smegenims privalu viską įforminti, suteikti prasmę. O gal vaizdai dėmėse, kuriose pirma pamatai vaizdinį ir tik tada dėmę – pirma objektai ir tik vėliau įvardijimas, – tėra vien šizofrenijos simptomas? Beje, pastarosios formų iš viso yra trylika ir tik kelios iš jų pasižymi haliucinacijomis. Ir kas gi čia? Daugybė vaizdų. Daugybė haliucinacijų. Didelis antžmogiškas (ateiviškas?) siaubūnas, besirangantis vikšras, berankis Kryžiuočių ordino karys, peraugęs, supuvęs moliūgas. Kodėl Rimo Zigmo Bičiūno darbai, taip stipriai nutolę nuo standartiškai eksponuojamų aktų, kelia tokią saugią, svaigią ramybę? Tas angelukas ant žirgo, regis, net atneša man sigutiškai ACH palaimą! Ar ponitų spalvotais rūbais – atitempia šen pajūrišką kurortą ir PLET-KUS. Galbūt pagaliau norisi atitolti nuo standartinio akto – archajiško, save supančio misticizmu, geismu ir paslaptimi. Kaip uždraustas aistros vaisius amžiais vilioja. Šis tas

Violetos Gaidamavičiūtės-Kisielienės piešinys

nepamainomo. Tai ne, geriau sakysim, jog visa tai tik tam, kad tapytojai palavintų savo anatomijos igūdžius.

Gerda, ar tu dabar rašai visa tai ir spirgi, nes pagaliau tau gyvenimas leido į paviršius išskleisti savo užsiresavusius jausmus? Atleisk, bet kam visa tai įdomu? Man įdomu terapija. Kitam įdomu savitas žvilgsnis. Užsidėkite vaizdą kaip akinius, regimą pro mano akis, ir įeikite į parodą! Leiskite po to mano akims įvarvėti į jūsų ragenas, kad maniškis požiūris pasilikėtų jumyse, tai ir aš jumyse pasiliksiu (Jn 15, 1–8). Amen.

Pavadinimas „Ak-tas piešimas“ žaismingas. Tai primena, kad menininkai labai arti vaikų. Jie yra vaikai. Savaip be galo laisvi. Savaip be galo žiaurūs. Tačiau bet kuriuo atveju švarūs, nekaltos prasišėję.

Viktoras Binkis pirštu iškėlęs pilną falą. Pirštinį falą. Labai smagiai nuteikia. Tamsi šlykštjbaurė figūra, niekinga, niūri, groteskiška, tarsi nūdienai diktuoja apie to realybę. Bet tai siaubingai subjektyvi interpretacija. Tas falas iš tiesų primena ir judesį, kviečiantį ateiti pasisvečiuoti į jo apšniukštą irštą – pozuotojo būtį. Judesys – sunku pasakyti, ar iš falo-sraigtasparnio, ar iš aplink falą išsivibravusio oro. Tačiau kituose jo piešiniuose žavi subjektų anatomija, ramina apatiniai, dengiantys privačias erdves. Tampa jau kažkaip profesionaliau, bet dėl tų apatinių kartu ir juokinga, nes kam nekelti iki galo. Aišku, lyginant su Remigijum ir Algirdu Gataveckais, juoką apatiniai čia sukelia turbūt dėl kažko kito. Dieve, ko gi? Paliksiu interpretacijai.

Aleksandrai Guščenko, aš matau, kad mane čia nupiešė ir pastatė. Kiek nedaug subtilių linijų, ir visai to užtenka. Atpažinimo. Tau jaučiu kažkokį meilumą. Man regis, esi vienas iš nedaugelio, kurie neapsimetinėja, ir šis jaukus paprastumas atsispindi tavo darbuose.

Mano akyse tu – atviro būdo itališkų bruožų džentelmenas.

Kas? Nejaugi pasitikome šviesą? Taip taip. Violeta, prašau dar nepadurti manęs ietimi – kad nepradėtų iš širdies trykšti vanduo ir kraujas. Aš dar turiu ir šį bei tą gražaus pasakyti.

Lukas Stanionis. Susmegusios, parimusios figūros, savo vienatvėje nuo akistatos nepabėgančios, stebimos, kaip kruvini eksperimentai, ateivių, tyrinėjančių Žemę. Tose figūrose spalvos tarsi piešia jo sielą, jausmus, išgyvenimus. Kaip fortepijonu pagrotas koncertas, nusako visą žmogaus gyvenimą. Simfonijos ir aistros malasi įtikinamai aiškiai apibrėžtame sportininko galiūno kūne. Vadinasi, Lukas kiaurai žvilgsniu veria ir sielą. Galiūnas nebūti nieko privataus, tačiau bent jau jo siela pripažinta, pavaizduota, įamžinta, ne tik biologiškai nulipdytas kiautas. Apie sielą pozuojant ar piešiant galima susimąstyti.

Rimutė Mačiulytė. Aptakios formos, plaukianti upė, svajingas, rimtai nerimastingas žvilgsnis. Nors, regis, tas žvilgsnis pozuotojos aplinkybėmis veikia primena jos kančią ir begalinį nuobodulį tokioje egzistencijoje išbūti. „Kadaaaa greičiau, praėjo dar tik penkios minutėės... Keturios. Trys. Dvi. Viena.“ – Kūnas krinta į pertrauką. Įdomu, kodėl kitas jos piešinys su paslėptu veidu – už užsklandos nebūtis. Menamas veidas. Kaip Vermeeris už užuolaidų kviečia žiūrovą užmesti savo okuliorus į kažką privataus, paslėpto. Čia pozuotojai tarsi taip pat padovanojamas savitas privatumas. Įdomu. Nežinia visad kelia smalsumą. Netikėti potėpiai irgi.

Violeta Gaidamavičiūtė-Kisielienė, štai, pagaliau susipažinau su pilnu jūsų vardu. Ne todėl, kad nebūtų buvę elementaru pasidomėti, bet kad nekaltas žvilgsnis, kaip pirma koja įžengus į parodą, bendraujant su bet kokia garsenybe, pridėda švento nekaltumo skonio, nereikia nieko vaidinti ar apsimesti, visas bendravimo srautas plaukia natūraliai.

***
– Rankas aukštyn!
Sustingstu ir lėtai atsisuku.

Jis laiko malką, prispaudęs po pažastim, ir taikosi. Supratau, kad jam ne visi namie.

Kažką jam sumurmu ir lėtai atitraukinėdama ratais kvadratais pakampė išslenku.

***
– Anksčiau mane irgi domino beprotnamio tematika. Kartą ten teko papiešti. Viduj susidūriau su baisniais vaizdais. Nuogos moterys, prižištos prie radiatoriaus arba baisiau!.. Paliekančios savo išmatas, mintančios jomis.

Vladio Liatuko piešiniai

A. N. NUOTRAUKOS

– Ar kai piešiate pozuotojas, kartais galvoje nesusmėžuoja tų moterų, prirakintų prie radiatorių, vaizdiniai? – klausiu aš, galvoje mesdama sau kabliuką į aliuziją apie tai, kaip pozuotojas atveda save iki orumo praradimo. Dar periferijoje kažkur šnairuoja Velázquezo „Juokdarys“ su akyse užslėptu prarastu orumu. Jis tikrai meistriškai vaizdavo emocijas! Taip pat prisiminiau, kad žiūrėnai irgi ėda savo išmatas ir kad drambliai, būdami maži pririšti prie kuolo, negalėję išsilaisvinti, dabar techniškai galintys, bet jau pripratę prie kuolo sąvokos, lieka ten, kur stovėję. Ar blusos tebe-pašoka tiek centimetrų, kiek anksčiau būta stogelio, o dabar jis nuimtas. Ir karvės bei menama, nebeegzistuojanti tvora... Ne, čia nekreipkit dėmesio, tik bandžiau kontempliuoti, ar tos vargšės moterys ir liktų prielovų, jei kažkas tas virves nuimtų, ar vis dėlto išeitų, nes beprotybėje kur kas daugiau laisvės, nepaisant to, kad esi siaubingai įkalintas.

– Ne, apie tai negalvoju. Tai buvo labai seniai.

Tyla. Per savo neišmiegojusias smegenis bandau suvesti žodžių grandinėle į sakinį. Violetai pasakiau, kad daug geriau rašau nei kalbu. Nebūtinai dėl to, kad tai būtų tiesa, bet todėl, kad apsidrausčiau, jei netyčia eilinį kartą kažką pasakčiau nei į tvorą, nei į mieta. Kartais, kai bendrauju tiesiog neadekvačiai pasakau, kad esu apsirūkiusi, nes tada jau niekas tikrai negalės manęs teisti. Dieve, juk visai negaliu to valdyti, vieną dieną kūnas įjungia charizmatiškumą, kitą tu visiškai mėmė ir niekada nežinai, koks endokrininės sistemos režimas tave prigriebs. Ar tai įrodo, kad man nereikia jokių psichotropikų, nes aš ir taip, kaip „ant jų“? Užvakar toks

mano sutiktas graikas nusistebėjo: „Tu pasakei man tai, ką aš sugalvoju tik vartodamas narkotikus.“ Manau, tai įrodo, kad šių žmonėms iš tiesų ir nereikia, galima ir kitaip informaciją savo galvoje atsirakinti. Pavyzdžiui, būnant neadekvačiam.

– Man atrodo, labai žiauru, kad žmonės, kurie patyrė tiek daug kančios, vietoj šiltos ir gydančios pagalbos rankos mainais sulaukia susidorojimo. Kaip ir mūsų psichosomatika, vietoj ramybės bangos po streso – kerta kokių dusuliu ar kūno tirpimu, – sakau.

– Tu ką, nežinai, kas nušovė moterį? – kaip netikėta malka išnyra klausimas. Violeta, pasirodo, taip mėgsta. Kažin koks dėmesio sutrikimas. Kažin kažin, Gerda, – lygiai toks pat kaip tavo, tamsta. Dabar žinai, kaip jaučiasi aplink tave žmonės, kai į vieną sakinį įterpi du visiškai nesusijusius įvykius.

Trumpam sutrinku. Nenorėjau pasirodyti labai jau nesigaudanti aktualijose.

– Žinau, bet apie kokią moterį tiksliai kalbame? Labai jau daug tokių buvo.

– Taigi va čia prieš pusantro mėnesio! Irgi išprotėjusi buvo, nuo drakonų bėgo, o šeši vyrai ją apsupo, ir ką? Nušovė! Tai tu dabar man pasakyk, argi jiems su smegenim ne blogiau nei jai? Piktam arklui ar liūtui kokiam sustresavus galima įsmeigti kokį nors kuolą ir migdomųjų išaut, o jie... ją nužudė. Šeši vyrai nesusitvarkė su viena moterimi. Sakė, buvo agresyvi!

– Siaubinga.
– Siaubinga.
***

Violeta Gaidamavičiūtė-Kisielienė. Regis, ji visų šios parodos

NUKELTA I 9 PSL.

Skaičius 7

Apie Jūratės Stauskaitės parodą ir knygą „Sau pačiai“ Marijos ir Jurgio Šlapelių name-muziejuje

MALVINA JELINSKAITĖ

Jūratės Stauskaitės, Vilniaus vaikų ir jaunimo dailės mokyklos įkūrėjos, menininkės-kūrėjos „Sau pačiai“ – tai tapybos ir fotografijų, instaliacijos ir objekto paroda Marijos ir Jurgio Šlapelių name-muziejuje.

Jūratės Stauskaitės „Sau pačiai“ – tai šviesi citatų knygelė, surinkta iš jos dienoraščio puslapių ir išplatinta 77 egzempliorių tiražu.

Jūratės Stauskaitės „Sau pačiai“ – tai atviras kvietimas bendrauti, draugauti, bendradarbiauti, kurti intriguojančią, buvimą, gal žaidimą...

Paroda primena peržiūrą: didesnė dalis paveikslų sustatyta pakraščiais ir paruošta žiūrovo dėliojimui, nešiojimui, kilnojimui, kaip jam patogiau ir gražiau tuo momentu atrodys; nuotraukos išdėliotos tiesiog ant grindų arba sudėtos albumuose, kuriuos galima vartyti.

Tarp eksponatų įkurdinti (parodos kuratoriaus Antano Zabiela vičiaus dėka) labiau atpažįstami Jūratės meniniai pasireiškimai: raudoname fone šokančios moterys iš 2006 m. parodos-instaliacijos „Raudona suknelė“, vykusios galerijoje „Lietuvos Aidas“ Vilniuje.

Ir, žinoma, piešinys! Iš grafito miltelių pirštais sukurtas piešinys „Juodoji saulė“, iliustruojant Donaldo Kajoko poezijos rinktinę „Odė kurčiam asiliukui“ 2011 metais. Šią trijuose baltuose popieriaus lakštuose besiplečiančio juodo taško sintezę Jūratė vadina tiesiog savo autografu arba vizitine kortele.

Objektas? Objektas ekspozicijoje naujas, bet tas pats, iš parodos „Čest la vie“, vykusios 1997 m. galerijoje „Vartai“, Vilniuje, tik praradęs savąjį granito postamentą, dabar veržiasi

Jūratė Stauskaitė, „Sau pačiai“, ekspozicijos fragmentas. 2024 m.

pro senovinio rūsio grindis nenu-maldoma atvirumo versme ir šauna palinkusiu bronzos smaigaliu taikliai į Stauskaitės 77-uosius.

Šis su Jūratės gimimo data (1947 m. kovo 7 d.) tiesiogiai siejamas įvykis

stiprina įsisenėjusias tiesas apie kū-rėjo ir kūrinio simbiozę, nes paroda patraukia menininkės atvirumu (gyvenimo dienoraštis, vaikystės piešiniai, pirmieji tapybos darbai, spontaniškos parašės ir eskizai)...

Jūratė Stauskaitė, „Sau pačiai“, ekspozicijos fragmentas. 2024 m.

A. N. NUOTRAUKOS

Lyg į savo namus būtų pakvietusi ir slaptų stalčių raktus patikėjusi. Nebaimė atrodyti taip, kaip rodosi, drąsa nuoširdžiai pravėdinti savo n metų saugotus darbus, atvirumas nuomonėms, komentarams, replikoms ir pastaboms yra įtaigus parodos akcentas, kontekstualizuojantis menininkės būtinybę komunikuoti per kūrinius, susitapatinti su jais ir pačiai tapti kūriniu, sukurtu savų kūrinių, mėgaujantis tokio statuso laisve.

Pavyzdžiui, 1974 m. Preiloje (simboliškai vėl skaičius 7 arba apversta Jūratės gimimo data) nutapytas pirmasis mažos mergaitės (tuo metu penkiametės dukters Monikos) portretas, dabar nesuderinamai pridertas prie jos kitų dviejų (vaidiškų) drobių. Jūratei tai yra ne tik šiltų spalvų užuomina į moters-mamos-kūrėjos derinį, bet

ir svarbi paraiška apie šio, jai pačiai kartais nesuderinamo, derinio svorį, svarbą ir grožį, kuris per visą jos to meto kūrybinį laikotarpį reiš-kėsi nerimastingais, juodos linijos nervo sutvertais, į laisvę besiveržiančiais paukščiais ir pusnuogėmis šokančiomis, svaigiai besisukančiomis moteriško pavidalo būtybėmis, šaukiančiomis apie neįmanomą būtinybę būti savimi.

Dabar visa tai parodoje vainikuoja tapytos gėlės, gėlių puokštės, vazos ir spalvų pliūpsniai gėlių vazose. Jūratės ištapyti gėlynai trykšte trykšta spalvomis ir tarnauja jai kaip patikimas motyvas tiesiog būti spalvoje, per spalvą, sau, su savimi. „Spalva yra mano slapta meilė, nors nei gyvenime, nei juolab savo grafikoje ar piešiniuose jos beveik ne-naudoju“, – rašo Stauskaitė parodos anotacijoje. „...Stebiu spalvotus stebuklus savo kaimo aplinkoje, kur ir tapau, konkuruodama su žaluma ir gėlių puokštėmis.“ (Iš ten pat.)

Ta palėpės erdvė sodyboje, kurioje ji dažniausiai tapo, kaip ir dienoraštinė balto lapo erdvė, kurioje ji rašo, man asocijuosi su viena ir ta pačia betarpiško virsmo erdve, kurioje susitinkama sau, su pačia savimi.

Juolab kad Jūratės dienoraščio tekstai dažnai atsiveria kaip jusliški paveikslai. Skaitydama juos matau vaizdingus siužetus, ištapytus žodžiais. Savo jausmingų patirčių aprašymams (vaizdams iš žodžių) ji pasirenka spalvą ir mėgaujasi ja. Tiesa, daugiausia balta, baltame balto fone kaip baltoje tuščioje dro-bėje į baltą tylą...

Paroda veikė iki kovo 20 d.

Marijos ir Jurgio Šlapelių namas-muziejus (Pilies g. 40, Vilnius)

ATKELTA IŠ 8 PSL.

dailininkų kuolas, bedamas į kitus su progresyviai poveikiu spartėjančia nušvitusių proto injekcija. Pasakė man, kad svarbiausia yra dailininko mąstymo būdas ir jo vizija. Tai yra brangiau nei profesionalumas ar kažin koks raumenynas, kuris iš karto po šių žodžių sušmėžavo man akyse per Luką Stanionį, kurs vaizduoja ir raumenyną, ir esybę jame. Kažin kokia giluminė vizija. Kitaip tariant, tikram aktų piešėjui anatomija – tik pretekstas, visa kita turi spinduliuoti – tai, kaip toli dailininkas mato, atmetus realybę. Ir tai, be abejo, atsispindi Violetos (ir ne tik jos) darbuose.

Galbūt parodoje taip neatrodo, tačiau Violetos ir Virginijos Kalinauskaitės charakteriai skiriasi kaip diena ir naktis. Šalia pastarosios

regisi taip pat įdomesnis mąstymo būdas, kas yra paradoksalus kontrastas, – autorė nekenčia nestandartiškumo, tokios pozos varo ją iš proto, ir nors eksponuojami darbai pasižymi savitu braižu, ties vienu stiliumi ir tapačiomis pozicijomis šis užsibaigia. Aš, kaip besiplaiktanti jūrų dvasia, ekstatiškai dairsi po veikiau ekstravagantiškas pozicijas, eksperimentuoju. Nelaukiu, kol mane sustatys į kompoziciją. Siaubinga taip girtis, Gerda. Juo labiau kad nuo šiol visi tavo giminės žinos, jog pozuoji aktams, o tavo geriausia draugė vėl iškilmingai pakels antakį. Gerai, bent turės apie ką pakalbėti. Šis padaras kvietė mane pozuoti į kolegiją. Kadangi gyvenime neturėjau daugiau ko veikti, tik pašokiruoti studenčiokus, tai pasirodė visai gal ir smagu. O gal aš. Nemylėjau. Savęs. Ji pasakė man, kad esu nesukalbama kaip juodaodė.

Violeta nebijo eksperimentuoti, žaisti su manimi vėjo gaudynių, tarsi stebint darželinuką smėlio dėžėj. Jos darbai, mano kuklia nuomone, šioje parodoje išsiskiria bene labiausiai. Pamynusi standartinį akademiškumą, bet neatgręžusi nugaros taisyklingiausiai anatomijai, ji vingriai braukia teptuką. Be akrobatinių triukų ir drąsių išraiškų, patraukia moters siluetas. Šis galėtų nugulti kaip autorės parašas, o gal ir visos parodos ikona. Kai kas labai protingas man šiandien tarė, kad tekstui reikia vaizdo, kurį prie to teksto privedi. Ši mergina popieriuje be pavadinimo šiandieną tampa man galerijos ikona. Ne falas, ne virstantys raumenys, ne sielos dėmenys plačioj spalvų paletėj, o ji. Žvilgsniu tokia santūri, švelniai elegantiška, gracinga, kukliai prisėdusi mergelė. Ištirpusi. Į. Lakią. Tamsą. Išėinant iš parodos akis užkrinta į Vladą Liatuką. Viršuje jo

vaizduojamas raumenynas primena Galijotą arba apkartusią, kenčiančią sielą. Galbūt natūralu man tose pozose matyti tiek daug kančios – juk vis dėlto žvelgiu iš savosios prizmės, pro kurią retai kada prasistiebia vairovorkštė, nes prizmės viduj pilna debesų. Atrodo, kad Galijotui labai nepatogu, kaip jis įsiremęs į šaltą grindinį, o širdį gelia, mintis kausto. Tuo panašus ir Kęstučio Musteikio eskizas šiojo darbų virtinės gale, tik ten vietoj Galijoto kančioj įsiremęs ugnim žaižaruojantis Prometėjas. Apačioje Vlodo pieštas portretas. Vienintelis ryškus veidas parodoje. Neįžvelgiu, nesuvokiū jo emocijų, jausmų. Galbūt aš jam neįautrus kaip psichopatas, bet jo akys traukia, masina, regisi geltonos, vyzdys tarsi susitraukia, susiaurėja ir šis žmogus tampa gyvatiškas, demoniškas, kviečiantis pasilikti, skendėti aktų jūroje. Išvada nesilipdo. Čia ji kaip aliejus ir vanduo. Galėčiau prikišti sau – kaip

gali išvis kalbėti apie kažkokį pamintą orumą? Tai skamba kaip kaltinimas, kai tai yra šimtu procentų tik tavo pasirinkimas. Jei jautiesi blogai kažką darydama, tai gal nedaryk? O jūs žinot tą jausmą, kai realiai kažkur dalyvauji, nes bijai kažką prarasti? Pavyzdžiui, dalyvauji renginy ir pasisveikini su šimtu netikrų robotiškų šypsenų visai ne dėl to, kad to norėtum. Kodėl? Galbūt visoje toje kančioje aš atrandu kažką, be ko negaliu gyventi. Kol kas. Gerai, kad ketvirtadieniui užsirašiau pas psichoterapeutę.

Ar iš nemalonių jausmų ir gimsta grožis, nes imame pataikauti gyvenimui? Ak-tas gyvenimas!

Paroda veikė iki kovo 15 d.

Lietuvos dailininkų sąjungos projektų erdvė (Vokiečių g. 2, Vilnius)

Ką daryti su fotografija?

Ingrid Beatos Savickos ir Jevgenijaus Pavlovo parodos Vilniuje

AGNĖ NARUŠYTĖ

Dabar jau nebe pakanka fotografuoti. Atsispausdinti nuotrauką ir žiūrėti – žiūrėti prasmes, laiką, save. Dabar reikia su nuotrauka kažką padaryti. Apipaišyti, prardurti, sudeginti. Fotografija – tik medžiaga. Kitos tikrovės vaiduoklis ar prisiminimas – neaiškus, statiškas ir nereikalingas. Regis, tai man įrodinėja dvi Vilniaus senamiestyje veikiančios fotografijos parodos: Ingrid Beatos Savickos „Tau, miegantis žmogau“ galerijoje „Akademija“ ir Jevgenijaus Pavlovo „Totalinė fotografija“ Vilniaus fotografijos galerijoje.

„Tau, miegantis žmogau“ – tai ištrauka iš jau mirusio tėvo laiško dukrai Ingrid. Pati Ingrid baigė grafinio dizaino bakalaurą, o dabar studijuoja animaciją. Galerijoje rodomas animacinis filmas sudarytas iš nuotraukų: kūdikio, tėvo su kūdikiu, jaunos poros, kadaise filmuotų neryškių kadru, pačios Ingrid nuotraukų nukeliamas į vaikystės vietas ir spausdintinių raidžių, nerimastingai šokinėjančių ekrane. Tos tiesiog akyse besirašančios raidės – tai tėvo laiškas dukrai, rašytas lenkiškai prieš 21 metus. Ji ir yra tas „miegantis žmogus“, per miegus besišypsantis. Raidės ant nuotraukų baltai raižo meilę ir nerimą, troškimą būti kartu ir negalėjimą to išsaugoti, iracionalų pačių brangiausių ryšių naikinimą. Nors jaunoji menininkė šeimos istorijos detalių nepasakoja, jas galima naujausti. Nutrauktas ryšys neatšaukiamas dukart – dabar jau amžinai.

Tyloje žiūrėdama filmą susipažįstu ne tik su laiško autoriumi, bet ir su Ingrid – ji šypsosi vežimelyje, mokosi vaikščioti, patikliai, beveik pamaldžiai žiūri į tėvą, prisėdusį ant suoliuko, ilgesingai žiūrinį kitur ir nejaučiantį vaiko žvilgsnio. Vaikystės nuotraukas keičia Ingrid dabar nufotografuotos vietos – laiptinė, siena, durys. Lyg būtų įmanoma iš tos anonimines pilkumos kaip detektyvui iššifruoti žlugusios meilės kodą. Pati Ingrid su fotoaparatu irgi šmėkšteli – kaip tėvo nepamatyta ateitis. Per fotografijas ir ant jų rašomą laišką, regis, vėl užsimezga ryšys, bet kitame ekrane (eksperimentas „Absence“) Ingrid degina tėvo portretą. Tai paradoksalus veiksmas. Anotacijoje paaiškinta, kad deginimas – „lyg aliuzija į bandymą pamiršti skaudžius prisiminimus“. Viena ranka versti laišką, kad įsigyventum į tėvo būseną, kad jo žvilgsniu pamatytum miegančią save, o kita naikinti prisiminimą? O gal šis prieštaravimas kaip tik ir išreiškia giluminę praradimo traumas tiesą?

Ant galerijos sienų sukabintos mėlynos fotografijos, atspaus-

tos drobėlių, yra taip pat apdeginotos. Kai mėginu įžiūrėti, kas ten, tik šmėkščioja neidentifikuojamų būtybių šešėliai. Aiškiai matosi tik žodžiai „spiritas“, „absentas“, „degė 2 kartus“. Tai buvo bandymas išsiaiškinti, kas geriau degs? Ar magijos seansas, kai naikinant fotografijas tikimasi simboliškai atsikratyti nepageidaujamo asmeniu, šiuo atveju – net menkiausiu mirusiojo prisiminimu? Paraleliai jį prikliant animacinio filmo tyloje kalbančiu laišku, ieškant užmirštų vietų, fotografijose išsaugotų buvusio ryšio įrodymų. Randant ir sudeginant, keršijant už patiklaus žvilgsnio išdavystę. Gal kaip tik dėl šių prieštaravimų (ir dėl pavadinimo) paroda įstrigo atmintyje ir prašėsi užrašoma.

Fotografai iš Charkivo Jevgenijus Pavlovas irgi, galima sakyti, naikina nuotraukas – jų tikslumą, tikrovės kumą prigesina spalvos purslais, išpjautomis figūromis, primontuotomis svetimybėmis. Kadangi jis visa tai daro 1990–1994 m., perdirbinėja nespaltotas nuotraukas iš sovietinės praeities, – tai irgi atrodo kaip įkyrių prisiminimų naikinimas. Kita vertus, menininkui galbūt labiau rūpi sukurti naują pasakojimą ant fotografinio pagrindo.

Apie Pavlovą jau prieš keletą metų sužinojau iš parodos kuratoriaus Valentyno Odnoviuno tekstų apie Ukrainos ir Baltijos šalių fotografų santykius sovietmečiu. Pavlovas kartu su kolegomis, tarp jų ir mums gerai pažįstamu Borisu Michailovu, 1971 m. buvo įkūręs grupę „Vremia“ („Laikas“). Jie jau tais laikais žaidė su fotografija kaip „tikrovės“ žaliava, iš kurios galima kurti įsivaizduojamus pasaulius, pasąmonines vizijas, pokštus, iliuzijas – ką tik nori. Bet svarbiausia – kiekviena

fotografija turėjo būti „smūgis“ žiūrovui, tada dar atbukusiam ne nuo vaizdų, o nuo propagandinio marazmo. „Smūgio teorija“ iš tiesų aiškino, kaip pasipriešinti ideologinei prievartai erzinant cenzorius. Dabar net keista, kad tokius žaidimus kažkas draudė.

Ir štai – laisvė. Sovietų Sąjungai žlugus niekas nebediktuoja, ką galima vaizduoti, ko ne. Pavlovas su senomis fotografijomis (ir su praeitimi), kuriose užfiksuoti šaudyti besimokantys kareiviai, Lenino aikštė, sovietiniuose butuose rūgstantys sutuoktiniai, gali daryti ką nori. Beje, panašiai su fotografija tuomet elgėsi ir klaipėdiečių grupė „Doooooris“ – kambariuose, stotelėse, gatvėse jie apgyvendindavo fantastines būtybes. Remigijus Pačėsa ant gazuoto vandens automatų ar peizažų klijuodavo cigarečių pakelį, rublį, skutimosi peiliuką. Toks buvo laikas – totalinis atitrūkimas nuo prievolės „dokumentuoti tikrovę“, ironiškas tiesų perdirbimas į jų priešingybes. Mintis ir išmintis – nesvarbu kas, bet juokinga, nes iš visų pakampių žvengia absurdas. O praeitis nugrimzdo ir nebeišnirs – prasideda nauja era.

Ir vis dėlto apžiūrinėdama puikiai išeksponuotą Pavlovo parodą matau ne tik pokštus, bet ir kartėlį dėl prarasto laiko, išsitaškusį spalvotais spuogais ant drybsančių kūnų. Į televizorių visa savo esybe sulindusio dėdulės galva virsta taikiniu, nors iš tiesų – pulsuojančiu signalu, kuris perduodamas toliau ir toliau, o jis pats – tik automatas. Veidai susimaigę, sulūžinėję, praradę tapatybę, mutavusių į padarus su daugybe akių ir burnų. Kažkas prapjauna nejaukų sovietinio buto privatumą ir vidun įsiveržia apdegęs žmogus iš niekur.

Ingrid Beata Savicka, „Tau, miegantis žmogau“, parodos fragmentas. 2024 m.

Daugybės ratų išmauroto kelio pakraščiais keliauja minia žmonių – tarsi į lažą, tarsi į laidotuves, o gal į tremtį. Nuogo vyro šešelis pakibęs virš sovietinės demonstracijos kaip monstras.

Čia – tik kelių darbų įspūdžiai. Spalva ir primontuotos figūros įsiveržia į sovietinę pilkumą kaip pavirtinimas, kad alternatyvi tikrovė egzistuoja. Neaiški, absurdiška, nesuvokiama. Tarsi sovietinį erdvėlaikį stebėtų daugiau dimensijų gebančios suvokti būtybės, dar neseniai pačios ten buvusios, turėjusios tik tą pilkumą ir tą plokštumą. Tad Pavlovas čia išreiškia (po)sovietinio žmogaus būseną – ilginis laisvojo pasaulio likti jo nesu- prastam / nesu- pratusiam. Bet kad neapimtų nostalgija, menininkas kaskart juokiasi. Parke vaikštinėjančios porėlės sutiktos gulbės nusidažo geltona ir rožine spalvomis – tampa kičinės, nepadoriai ryškios, kaip mėgėjo piešinyje. Bet porėlė, gulbės ir parkas juk visada ir buvo kičas – ar tipišką sovietinį romaną? Centrinėje aikštėje tebestovinčio Lenino galvą saulė papuošia šventojo aureole. Įdomu, ar kuriam nors

žiūrovui nepasirodys, kad Pavlovas čia rimtai garbina revoliucijos vadą?

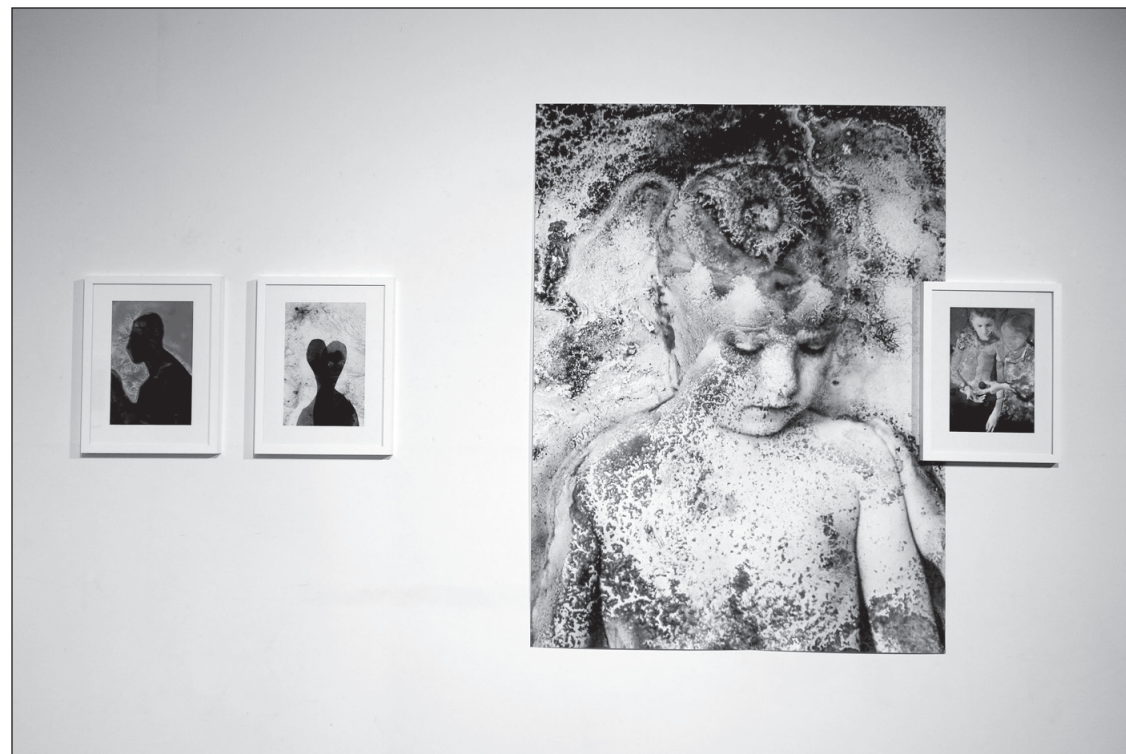
Pats Pavlovas politinio savo darbų užtaiso neakcentuoja. Kalba tik apie eksperimentą su fotografijos apsimestiniu tikroviškumu ir aparato prievarta. „Totalinė fotografija leidžia iš esmės kiekvieną fotografinį vaizdą ir kiekvieną vaizdą apskritai naudoti kaip pirminį šaltinį, dirbti toliau, jį tobulinti, kad jis taptų kitoks. Suprantame, kad obuolys yra šiek tiek baigtas produktas, bet tampa pradžia, medžiaga, jei jis krinta ir išdygsta. Tas pats pasakytina ir apie fotografiją“, – aiškina Pavlovas Odnoviunui. Čia reikia pabrėžti ne tik žodį „medžiaga“, bet ir „kiekvienas“ – blogų, išmestinių vaizdų nebėra, viskas gali būti panaudota, virsti sėkla, iš kurios gali išaugti kažkas naujo. Taigi Pavlovas jau šiais darbais pranašauja fotografijos ateitį – kai vaizdų bus tiek daug, kad neberekės nieko naujo fotografuoti, pakaks žaisti su tuo, kas yra.

Tad čia aptartų menininkų elgesys su fotografija tapatus tik iš pirmo žvilgsnio. Savicka naikina asmeninį archyvą, kad atsikratytų prisiminimais, o Pavlovas nusiteikęs išsaugoti bet ką – senos nuotraukos, niekam neberekalingi prisiminimai gali būti puiki trąša būsiamiems kūriniams. Pirmuoju atveju lieka tik degusių kvapas ir žodžiai tyloje. Antruoju randasi ir dauginasi naujos tikrovės. Nė vienas kelias nėra privalomas – abu pasiūlo po naują fotografijos patirtį, kuri nebeišsitrina.

Ingrid Beatos Savickos paroda veikia iki kovo 22 d.
Galerija „Akademija“ (Pilies g. 44, Vilnius)

Jevgenijaus Pavlovo paroda veikia iki balandžio 6 d.
Vilniaus fotografijos galerija (Stiklių g. 4 / Didžioji g. 19, Vilnius)

PROJEKTĄ „VILNIAUS PARODŲ APŽVALGOS“ FINANSUOJA VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖ

Evgeniy Pavlov, „Totalinė fotografija“, parodos fragmentas. 1990–1994 m.

A. N. NUOTRAUKOS

Ar fašizmas gali sugrįžti?

Sandra Hüller apie „Interesų zoną“ ir „Kryčio anatomiją“

„Priešingai, nei atrodo, fašizmas nebuvo vien tik Vokietijos reiškinys. Verta pamąstyti, ar mums negresia pavojus jį pakartoti“, – sako aktorė Sandra Hüller, sukūrusi vaidmenį „Kryčio anatomijoje“ bei „Interesų zonoje“ ir atsidūrusi 2023–2024 m. kino sezono dėmesio centre.

Pateikiame Januszo Wróblewskio pokalbio su aktore, publikuoto savaitraštyje „Polityka“, fragmentus.

Visi apie jus kalba kaip apie didžiausią sezono žvaigždę.

Malonu, bet man tai nelabai rūpi. Po „Tonio Erdmano“ (2016) sėkmės taip pat kilo triukšmas, daviau kelis interviu, ir šešerius metus buvo tylu. Po to nieko neįvyko. Net ir dabar, kai du mano mėgstami filmai, kuriuose atlikau pagrindinius vaidmenis, laimėjo svarbiausius Kanų kino festivalio prizus, daugelis žmonių mane vis dar menkai prisimena. Tai išmokė į tokias spekuliacijas žiūrėti labai atsargiai. Šlovė ateina staiga ir taip pat greitai praeina.

Dauguma aktorių to siekia.

Kai esi pripažintas, gali būti lengviau. Gaunate daugiau pasiūlymų, bet ne visada įdomių. Dėl kelis mėnesius trukusių streikų daug puikių aktorių negalėjo reklamuoti savo filmų. Esu vokietė, dirbu Europoje, manęs nešaistė Amerikos profsąjungų taisyklės. Galėjau duoti interviu, todėl turėjau tam tikrą pranašumą. Tai dariau tik tada, kai tikrai reikėjo, nes man patinka bendrauti su žurnalistais, bet viešumos nemėgstu.

Ar buvo sunku kurti populiarios rašytojos, kaltinamos vyro nužudymu, vaidmenį filme „Kryčio anatomija“?

Su Justine Triet pirmą kartą dirbau kuriant „Sibilės viliones“ (2019), filme atlikau antraplanį isteriškos režisierės vaidmenį. Šį kartą Triet scenarijų rašė specialiai man, net davė herojei mano vardą. Tačiau perskaičiusi jį turėjau daug abejonių. Mane užvaldė vaizduotė, į vaidmenį įdėjau per daug savęs. Iš scenarijaus nebuvo aišku, kas tragedijos kaltininkas. Nors viskas sukasi apie tyrimą, prisipažinimus, teismą, o tai turėtų padėti lengviau įminti mįslę, man nebuvo aišku. Ar vyras iškrito pro langą dėl nelaimingo atsitikimo, ar jam kas nors padėjo? Pasipylus šūsniams faktų ir aplinkybių, inkriminuojančių heroję, spaudžiau paaiškinti. Triet šyptelėjo, vengdama deklaracijų. Ji taip ir neatskleidė, ką apie tai mano. Prispausta prie sienos, patarė mane vaidinti taip, tarsi moteris būtų nekalta. Gerai, bet ką tai reiškia? Ji kalta, bet aš turiu apsimesti, kad nekalta? Kaip suprasti šį patarimą? Kaip man juo pasinaudoti?

Jūs, kaip ir žiūrovai, jautėtės sutrikusi.

Tuomet supratau, kad filmas visai nebūtinai turi būti apie tai, „kas nužudė“. Tiesiog analizuodamas elgesį, klausydamasis, ką herojė sako gindamasi, dėliodamas tolesnę informaciją apie jos santuoką ir santykius, kiekvienas – taip pat ir aš – turi pats nuspręsti, kas ir kodėl įvyko. Priklausomai nuo to, kaip keisis žmogaus požiūris, emocijos herojės atžvilgiu, tokį atsakymą jis ir pasirinks.

Šį dvilypumą galima matyti beveik visą laiką. Iš veikėjos sklinda tikrumas, kad ji yra už bet kokio įtarimo ribų, tačiau kartu ji neatrodo kaip gedinti žmona ir motina, o tai neabejotinai veikia jos nenaudai.

Man esminis filme keliamas klausimas yra ne apie herojės kaltę, o apie galią ir nepriklausomybę santuokoje – kokia erdvė lieka partneriui. Nelygus vaidmenų pasiskirstymas, situacinių varžymasis įžiebiamas rimtesnius konfliktus. Kai vyras, taip pat literatas, per virtuvės ginčą skundžiasi, kad jaučiasi negerbiamas, kad be reikalo pasiaukoję, tai yra kad jo kargeria nesiklostė taip ryškiai kaip jos, jis sulaukia griežtos replikos. Mano herojė šaukia už jo nesėkmės ir skausmą neprisiimanti jokios atsakomybės. Kiekvienas savo nesėkmę naštą turi nešti pats.

Už klaidas retai būna atskaita tik viena pusė.

Iš tiesų, tai nėra paprasta. Ji stipresnė, ji pasirenka „vyrišką“ strategiją. Tvirtina neturinti ko slėpti, o paskui matome, kad ji kažką nutyli, nesako visos tiesos, bando manipuluoti. Jos vadinimas feministe nieko nepaaiškina. Žiūrovas tikriausiai taip pat negali jos perprasti.

Ar jums patinka vaidinti tokius šaltus, atstumiančius personažus?

Jie visai nėra tokie. Neseniai vėl žiūrėjau „Kryčio anatomiją“ ir galvojau, kuriuo momentu personažas sudaro įspūdį, kad yra šaltas. Tikrai nežinau, iš kur tokia nuomonė. Nes, užuot puolusi į nevilgtį, ji nuosekliai laikosi faktų? Nes yra aštraus proto? Nes ne visiems šypsosi?

Aušvico koncentracijos stovyklos komendanto Rudolfo Hösso žmonos Hedwigos, kurią vaidinate filme „Interesų zona“, kaltė neginčijama.

Susidurti su jos personažu buvo didžiulis iššūkis. Iš pradžių net atsisakiau vaidmens. Mano reakcija buvo grynai fizinė: pasidarė bloga, tarsi tuoj imsiu vemti – taip bijojau šios temos. Iki tol vengiau vaidinti nacių moteris. Šiuolaikinis menas, ypač kinas, pernelyg dažnai atkuria stereotipus, iškraipo tikrovę. Kai kurios mano kolegės, vaidinančios su SS uniforma, rengia fotosesijas, pozuoja, joms tai atrodo juokinga.

Aš įžvelgiu čia kažką labai nederama. Ilgai apie tai diskutavau su režisieriumi Jonathanu Glazeriu, kuris mane patikino, kad jo ketinimai priešingi. Apie Holokaustą jau daug kalbėta, mus užplūdo Holokausto banga, kurios aš, vokietė, net negaliu kritikuoti. Mane įtikino tai, kad turime sukurti filmą apie nacius kaip paprastus žmones. Nieko neperdant apmąstyti, kaip įmanoma gyventi gyvenimą, kurį daugiausia lemia neapykanta ir godumas.

Hedwiga tvarko namus, augina penkis vaikus, prižiūri sodą ir šunį, o jos vyras kiekvieną rytą uoliai eina į darbą pro stovyklos vartus su užrašu „Arbeit macht frei“, esančius greta jų svajonių rojus.

Kalbame apie blogio banalumą. Kodėl egzektoriai susikuria idilę prie sienos, už kurios marina badu, stumia į dujų kameras, degina žmones ir laiko tai normaliu dalyku? „Interesų zona“ primena siaubo filmą, kurio veiksmas vyksta sode, o netoliese auga krūva lavonų, nematomų ekrane. Vaidindama skirtingus personažus, paprastai juos pamilstu. Kuo daugiau laiko su jais praleidžiu, tuo labiau juos suprantu. Tačiau čia nieko panašaus neįvyko, netgi priešingai. Nenorėjau užmegzti mentalinio kontakto su Hedwiga, ką jau kalbėti apie tai, kad suteikčiau jai savo emocijų. Jas mieliau pasilikdavau aukoms. Ji man kėlė tik pasibaurėjimą ir aš nieko negalėjau padaryti. Taigi panaudojau visą savo aktorinį meistriškumą, kad jos atžvilgiu išliktčiau nuošalyje, kad nepajusčiau jai empatijos, neįsigilinčiau į jos vidų, nesidomėčiau, ar ji pajėgi mylėti, ar jos santykiai laimingi.

O kaip, atmetus jausmus, dėl psichologijos?

Tuštuma. Kaip aktorė turėjau visiškai pakeisti savo požiūrį į vaidmenį. Su Glazeriu supratome, kad šios moters galvoje nedaug kas vyksta. Priejome prie išvados, kad man geriausia būtų pabandyti sukurti portretą žmogaus, kuris nemąsto, jam nebūdinga savirefleksija. Todėl mano Hedwiga nuolat ką nors veikia, nuolat juda. Būtent tokią ją ir vaidinau – nuolat kuo nors užsiėmusią.

Ką apie ją žinojote iš anksto?

Tyrinėdama Hösso šeimą susidūriau su Niurnbergo teismo proceso įrašais, kuriuose Hedwiga liudijo nieko nežinojusi. Žinojau jos balsą, akcentą. Skambėjo dirbtinai, todėl nebandžiau mėgdžioti. Taip pat sužinojau, kad jie abu buvo kilę iš kaimo. Jie buvo visiškai neišsilavinę, labai paprasti žmonės, kurie aklaik tikėjo fiurerio žodžiais. Jų svajonių viršūnė buvo turėti nuosavą vilą, todėl, atsiradus galimybei, noriai ją pasinaudojo. O kad

„Kryčio anatomija“

tokios prabangos sąlyga buvo komandiruotė į Aušvicą – na, tai visai nesvarbu. Mano tolimi giminaičiai taip pat buvo kilę iš kaimo. Prieš karą jie gyveno Tiuringijoje, netoli Frydrichrodos, miestelio, kuriame gimiau. Prisiminiau jų šukuosenas, kaip jie elgėsi, ką dėvėjo, kad nešiojo per didelius arba šiek tiek per mažus drabužius. Ir tai labai pravertė.

Praleisti dvi valandas su bejausmiaus Hössais – tikras išbandymas žiūrovams. O ką reiškia aktorei praleisti savaites ar mėnesius tokioje monstriškoje erdvėje – juk viską filmavote Aušvice?

Dėl pandemijos ir kitų su projektu susijusių problemų filmavimo pradžia buvo kelis kartus atidėta. Glazeris nesiekė sensacijų, vengė tiesiogiai rodyti stovyklų baisumus, genocidą. Apskritai didžiausiu, kad įgyvendinimas užsitęsė, nes tai leido aptarti ir išsiaiškinti visas detales, abejones, taip pat ir etinio pobūdžio. Teatre tai įprasta, kine – reta. Esu labai dėkinga prodiuseriui Ewai Puszczynskai už tai, kad sudarė mums patogias darbo sąlygas ir leido kurti filmą naudojantis Aušvico-Birkenau muziejaus ištekliams.

Jums, kaip vokietei, vaidinti Hedwigą buvo platesnio proceso, stojant akistaton su nepageidaujama praeitimi, dalis?

Prieš filmavimą aplankėme Aušvicą. Gidė mus vedžiojo po barakus, rodė krematoriumus, mačiau baisias daiktų kolekcijas: odinius batus, lagaminus, akinius, iš žydų atimtus dantų protezus. Pasąmoningai tikėjau, kad tai mane sukrės, leis išsivaduoti iš kaltės jausmo. Ar suprantate, apie ką kalbu? Man, kaip vokietei, reikėjo patirti tokį katarsį, kad galiausiai galėčiau nustumti šias praeities šmėklas ir išsilaisvinti. Nieko panašaus neįvyko. Aušvicas taip neveikia. Nuo jo neįmanoma pabėgti. Reikia išmokyti su juo gyventi iki pasaulio pabaigos.

Kokia filmavimo dalis buvo sunkiausia?

Po šešerius metus trukusio pasirošimo Glazeris ėmėsi eksperimentinio filmavimo. Jis liepė pastatyti Hösso vilos kopiją netoli Aušvico muziejaus. Joje įrengė 60 mikrofonų, paslėpė 10 kamerų, kurios viską fiksavo vienu metu, todėl mes, aktoriai, nežinojome, kas bet kuriuo momentu filmuojama. Visą laiką turėjome būti visiškai pasirengę, nežinodami, ką kurią akimirka užfiksuos kamera.

Režisierius ir operatorius sėdėjo pasislėpę rūsyje, o mes turėjome visą erdvę tik sau. Tai buvo paradoksinis stebėjimas, be jokių siužeto pagražinimų. Nieko panašaus iki tol nebuvau patyrusi. Projektas buvo labai rizikingas, jis galėjo būti nesuprastas. Turiu omenyje tą visuomenės dalį, kuri mėgsta fetišuoti mūsų rodomą gyvenimo būdą.

Ką norite pasakyti?

Mes mąstome kitaip. Paimkime Vokietiją, Pietų Afriką su jos apartheidu, rasinės segregacijos sistema ar bet kurią kitą pasaulio vietą, kur baltieji žmonės pateisina savo komfortą ir gerovę tų, kurie miršta iš bado, sąskaita. Kiek žmonių tai daro XXI amžiuje, pasitelkdami tik sudėtingesnius argumentus?

Pasaulio prigimties pakeisti neįmanoma ir jūsų filmas tai bauginamai parodo.

Filme parodoma, ką žmonės gali ir kiek daug priklauso nuo jų sprendimų. Niekas Hösso neverčia nieko daryti. Jie patys pasirūpino savo likimu. Glazeris nuo pat pradžių galvojo apie šią paralelę. Kančios sukėlimas, abejingumas skausmui, žudymas – visa tai šiandien vyksta prieš mūsų akis, tik dauguma to net nepastebi, slopina. Anksčiau niekada nebūčiau išdrįsusi taip griežtai pasakyti, bet ar neatrodo, kad pradedame statyti sienas, atbrėžiančias mus nuo tų, kuriems reikia pagalbos? Su pabėgėliais turime mažai ką bendra, jie nėra su mumis susiję, jaučiamės už juos pranašesni, tiesą sakant, esame įsitikinę, kad būtent mes nusipelnėme daugiau. Kai kurie net mieliau matytų juos mirusius, nei būtų priversti juos toleruoti šalia savęs. Tai labai trapus ledas, kuriuo žengiami. Priešingai, nei atrodo, fašizmas nebuvo vien tik Vokietijos reiškinys. Verta pamąstyti, ar mums negresia pavojus jį pakartoti.

Klausantis jūsų žodžių susidaro įspūdis, kad aktorystė jums reiškia daugiau nei pasirodymas scenoje ar prieš kameras.

Mano tėvai negalėjo įsivaizduoti, kad galiu būti aktorė. Jie abu buvo VDR mokytojai ir manė, kad turėčiau pasirinkti geresnę profesiją. Tačiau kai tik paaiškėjo, kad 17 metų buvau priimta į Ernsto Buscho dramos menų akademiją Berlyne, jie nustojo daryti spaudimą. Teatras, į kurį aktyviai įsitraukiau iškart po mokyklos, išmokė mane atsakomybės.

PARENGĖ I. V.

Nykstantis laikmetis

Nauji filmai – „Mamutų medžioklė“

VIKTORAS URBAITIS

Kuriant kultūros legendas – natyvus apie praeities kūrėjus ir jų darbų reikšmę – paprasta likti elegijos, mitologizavimo rėmuose. Epo formai būdinga prarasti refleksyvų ryšį su dabartimi, ypač kalbant apie nacionalinio teatro, pastaraisiais dešimtmečiais netekusio savo svorio, mitą. Žurnalistės, televizijos laidų autorės ir dokumentikos režisierės Aistės Stonytės darbuose apsieinama be kultūrinio fetišizmo. Laidų cikle „Legendos“ ir naujame dokumentiniame filme ryšys su žiūrovu užmezgamas kuriant laikmečio kultūros atmosferą, kurios vėlyje šios legendos buvo įpūstos arba uždušintos. Tačiau „Mamutų medžioklės“ (Lietuva, 2023) atveju svarbus ne tik vienmatis istorinis fonas: būtent laikmečių kaita, kontrastas tarp „tada“ ir „dabar“ transformuoja naratyvą iš panegirikos į daugiasluoksnį filmą, užduodantį platesnius klausimus apie kūrybinio palikimo tęstinumą.

Kitoniško laikmečio idealai ne tik atvaizduojami per „Mamutų medžioklės“ siužeto prizmę, bet ir įkūnijami pačia filmo dvasia: autorės pagarba nykstančiai kultūrai, ryžtas ne tik prisiminti, bet ir kruopščiai iširti pamiršto spektaklio istoriją atspindi dvasią, artimesnę praeities laikotarpiui, nei esamajam. Faktas,

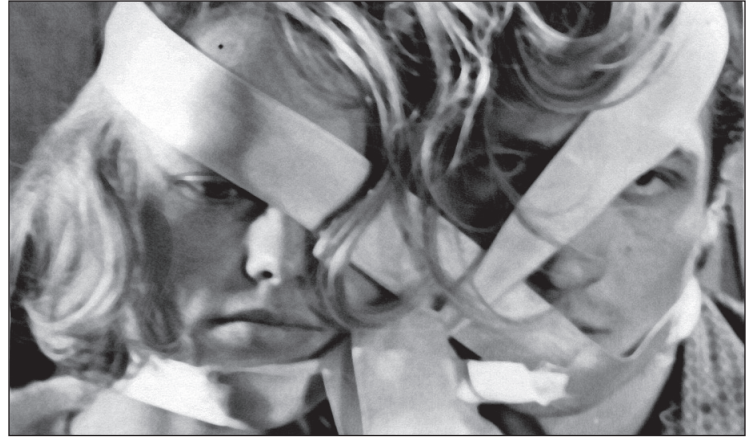
kad filmas apie prarastą spektaklio įrašo juostą buvo kuriamas septynerius metus, yra savitas paradoksas medijų persotintame greito vartojimo amžiuje. Akivaizdu, kad Stonytei ši istorija turi didelę reikšmę ir dėl asmeninių žymių; vienoje iš peržiūrų režisierė pati įvardijo, jog draugiškas ryšys su dauguma filmu binamų herojų buvo svarbus kalbo įgyvendinimui. Vis dėlto šiame pasakojime neskiriama daug laiko nei sentimentalumui, nei nostalgijai: nė vienas iš personažų nėra tobulas, nė vienas kūrėjas nėra didesnis už bet kurį kitą žmogų sistemoje.

Keliaujant sovietmečiu uždrausto spektaklio „Mamutų medžioklė“ pėdsakais ir ieškant prarasto spektaklio vaizdo įrašo, žiūrovui nebandoma tiesiogiai įdiegti, kokias tiksliai buvo šio Jono Jurašo pastatymo ar Kazio Sajos pjesės reikšmė. Filmas dėliojamas iš kontrastingų, vienas kitam prieštaraujančių veikėjų pasakojimų, susipinančių su jų pačių biografinėmis detalėmis ir subjektyviais prisiminimais. Taip pirmoje filmo dalyje – detektyviniame siužete – pamažu atsiveria kertinė filmo mintis: tuometė teatro kultūra iš esmės neatsiejama nuo veikėjų gyvenimo tėkmių ir asmeninių egzistencinių klausimų – tiek režisieriaus Jono Jurašo, tiek teatrologės Audronės Girdzijauskaitės, tiek teatro trupės, tiek ir žiūrovų, plūdusių į sales pro atvirus langus.

Tai žvilgsnis į praėjusio laiko kultūrą, kuri ir vienijo, ir supriešino.

Viena iškalbingiausių scenų užfiksuota antroje, poetiškoje filmo dalyje, persikėlus į šią dieną, kai Jurašas nelyg praeities šmėkla žengia į dabartinio Nacionalinio Kauno dramos teatro erdves. Rutiniško darbo metu grimo kambaryje girdime tarsi efemeršką atsiminimų nuotrupą – Eglė Mikulionytė užsimena, kad studijų laikais vienas jos dėstytojų vis iškiliai kartodavęs Jurašo pavardę, ir „Mamutų medžioklė“ jiems buvusi *kažkas tokio*. Šios scenos negaibia jokia pompastika, o prisiminimo neseka jokia replika. Grimo kambaryje tvyro tik tyla ir santūrus darbas.

Pakitęs Kauno dramos teatras atveria kitą filmo plotmę ir suteikia erdvės nuoširdaus katarsio scenai – raudai dėl prarasto laiko. Galime ne tik įžvelgti subjektyvią nostalgiją, bet ir atkreipti dėmesį į įvykusį sociokultūrinį virsmą. Išsilaisvinimas iš partijos diktatūros gniaužtų atneša ir kitos formos galios kovas. Kritiškas žvilgsnis į dabartį atveria iki šiol nematytą susiskaldymą ir meno institucijų susvetimėjimą, o vienybės idėja tampa tolimesnė. Svarbu pabrėžti, kad „Mamutų medžioklėje“ nesiekama romantizuoti sovietmečio gyvenimo sąlygų. Grežimasis atgal, taip pat viena esminių filmo temų, – tai praraja. Tačiau laikmečių kontrastai „Mamutų

„Mamutų medžioklė“

medžioklėje“ jaunosios kartos žiūrovui palieka daug vietos apmąstymams. Išeinant iš kino salės lydi klausimas: kas motyvuoja režisierę nešti deglą už laikmetį, ankstesnį nei jos pačios gyvenimas? Ar tai asmeninė duoklė jos pasaulėžiūrą formavusiai kultūrai, ar noras tiesti tiltą tarp praeities ir dabarties?

Išskirtinio dėmesio verta filmo montažo režisierė Audinga Kučinskaitė, kurios pastangomis prabyla filmo scenos ir portretai: subtiliai tikslingais kadro išlaikymais pabrėžiami kertiniai žodžiai ir skatinama refleksija, preciziškais sandūromis akcentuojami charakterių bruožai, vietomis tobulai jaučiamas komiškas ritmas. Žiūrovui atveriamas erdvė humorui, abejonei, susitapatimui, išgyvenimui. Nuopelnus už netikėtumą užfiksavimą

režisierė skiria operatoriai Kristinai Sereikaitei, kurios darbas suteikia retą kino magijos pojūtį. Ne elegiškas, tačiau poetiškas dokumentinis filmas „Mamutų medžioklė“ leidžia žiūrovui užmegzti subjektyvų emocinį ryšį ir pačiam spręsti, kas šioje istorijoje reikšmingiausia – spektaklio juosta ar jos paieška, teatro kūrėjai ar juos gniaužusi sistema, atmintis ar nyksmas. Apnuoginantis ir kartu empatiškas žvilgsnis į sovietmečio kultūrą rodo unikalų lietuviškų legendų portretus: pažeidžiamus ir tarpais bejėgiškus, tačiau vis žmogiškesnius. Nesunku susitapatinti su filmo veikėjais, išgyventi jų ilgesį ir įvertinti, ką galime prarasti (ar išsaugoti) iš nykstančio laikmečio.

Kas suteikia prasmės

Krėslė prie televizoriaus

Kai ryte stinga priešasčių atsikelti iš lovos, kai atrodo, kad gyvenimas stovi vietoje, o pasaulis ritasi bedugnėn, prasmės gali suteikti nebent pusryčiai. Žinoma, prancūziški ir, šiuokštu, „nepagardinti“ vulgarių virėjų iš LRT apylinkių. Terapinio poveikio man visada turėjo ir Noros Ephron feljetonai, ir jos filmai, todėl iškart rekomenduoju 2009-aisiais pasirodžiusią režisierės komediją „Julie ir Julia“ (TV3, 23 d. 13.10). Ji apdainuoja prancūzų virtuvės žavesį, bet Ephron įkvėpė dvi tikros istorijos. Julia Child (Meryl Streep) pokario Prancūzijoje pradėjo mokytis gaminti, nes, regis, niekuo nesugebėjo užsiimti rimtai. Dabar ji laikoma kulinarijos meno guru. Daug vėliau Julie Powell (Amy Adams) norėjo tapti rašytoja, bet dėl kulinarijų sugebėjimų įgijo šlovę internete, išleido knygą, ir jos nuotykiškai galiausiai buvo ekranizuoti. Jei filmą „Julie ir Julia“ būtų sukūręs režisierius vyras, didžiosios dalies žiūrovų, ko gero,

būtų apšauktas šovinistu. Bet filmą sukūrė Ephron, taigi galima sakyti, kad „Julie ir Julia“ profeministinis reginys, juk Julia Child nusprendė įžengti į uždarytą virėjų vyrų pasaulį ir nugalėjo. Vyrų filme apskritai yra antrojo plano personažai – jų uždavinys būti šalia moters ir ją palaikyti, nesvarbu, kuo žmona ar partnerė užsiimtų.

Tačiau Ephron gimtinėje tai iki šiol supranta ne visi. Todėl kyla skandalai. 2016 m. įtakingas vienos televizijos vadovas, respublikonų politikos legenda, prezidentų Nixono, Reagano ir Busho (nepamenu, kurio) patarėjas, buvo demaskuotas kaip seksualinis plėšrūnas. Viena televizijos žvaigždžių Gretchen Carlson apkaltino jį seksualiniu persekiojimu ir visokiais amoraliais siūlymais. Nors ši byla baigėsi susitarimu teisme, JAV žiniasklaidos pasaulis buvo priverstas pasižiūrėti į save ir pamatyti nelabai malonius dalykus. Tai ir tapo Jay

Roacho filmo „Skandalas“ (TV3, 23 d. 22 val.) pagrindu.

Filmo kūrėjai rodo įvykius trijų moterų akimis. Filmą pasakotoja ir vedle po prievartos pragarą tapo „Fox News“ žvaigždė Megyn Kelly (Charlize Theron), nepabijojusi susikauti net su Donaldu Trumpu, niekad neslėpusiu savo paniekos moterims. Taip pat įvykius matome Gretchen Carlson (ją suvaidino Nicole Kidman) ir išgalvotos herojės Kailos (Margot Robbie) akimis. Pastaroji reprezentuoja visas tylinčias gana karikatūriško plėšrūno (John Lithgow) aukas – jaunas moteris, ieškančias televizijoje sėkmingos karjeros, besimokančias laviruoti tarp sudėtingų aplinkybių, turinčias jausmų ir santykių už televizijos sienų. Deja, „Skandalas“ kūrėjų publicistiškumas, noras pasakyti ir paaiškinti viską kaip galima suprantamiau skaldo filmą į nelygiaverčius elementus.

Naujausiu japono Ryūsuke Hama-guchi filmu „Blogis (ne)egzistuoja“

„Julie ir Julia“

dabar gali džiaugtis „Kino pavasario“ žiūrovai, bet, manau, nė vienas jų neatsisakys prisiminti 2021-aisiais Berlyne apdovanoto režisieriaus filmo „Fortūnos ratas ir fantazijos“ (LRT Plius, 28 d. 21.33). Tai nepaprastai skaidrus ir kartu melancholiškas filmas, kurio herojai – vieniši žmonės, regis, beveik visiškai susitaukę su savo tikrove. Jų gyvenimas nepretenduoja į skambias feisbuko istorijas, bet atrodo tikras, nors ir dažnai

priklausomas nuo fortūnos rato. Tačiau jo neįmanoma imituoti.

Filmas susideda iš trijų dalių, tiksliau, novelių. Pirmosios novelės herojė, grįždama namo kartu su drauge, automobilyje kalbasi apie šios naują draugą ir supranta, kad tai buvęs jos mylimasis. Kaip pasielgti – pasakyti draugei tiesą ar apsimesti, kad nepažįsti to vyro? Antrosios herojė – jauna ištekėjusi

NUKELTA Į 13 PSL.

Visi mes žmonės?

Iš „Kino pavasario“ dienoraščio

ŽIVILĖ PIPINYTĖ

„Interesų zona“ – istorinis terminas. Zona 1941 m. buvo įkurta aplink Aušvico koncentracijos stovyklą, prieš tai nusavinus žemę ir penkių kilometrų spinduliu išvarius iš jos vietinius gyventojus. Taip siekta kelių tikslų – apsunkinti kalinių kontaktus su vietiniais, sukurti pavyzdinius kaimus, kurių ūkiai taptų pavyzdžiu būsimeis vokiečių kolonistams Rytuose, bei gauti finansinės naudos SS iš kalinių užaugintų žemės ūkio produktų. Zonos sukūrimo iniciatorius buvo stovyklos komendantas Rudolfas Hössas. Jis yra „Kino pavasario“ atidarymo filmo – Jonathano Glazerio „Interesų zonos“ – veikėjas.

Filmas jau pernai paskelbtas vienu svarbiausių įvykių, sulaukė išskirtinių apdovanojimų ir, ko gero, paskatins dar vieną diskusiją apie Holokausto kiną, kaip prieš beveik dešimt metų sukurtas László Nemeso „Sauliaus sūnus“, kur taip pat dominavo kino forma, pasakojimo būdas, o ne tema. Abu režisieriai savaip estetizavo Katastrofą: Nemesas rodė stovyklos gyvenimą, atspindėdą subjektyvaus pagrindinio veikėjo – kalinio žvilgsnio, Glazeris kartu su operatoriumi Łukaszū Żaliu stilizuoja filmą lyg komendanto šeimos fotografijų albumą, nes kasdieniai ir šeimos švenčių vaizdai primena paveikslėlius, nufilmuotus spalvotoje juostoje Vokietijos „Agfa-color“ kino juostoje.

Gal todėl į akį pirmiausia krinta „Interesų zonos“ dekoratyvumas. Kamera vengia rodyti pagrindinių veikėjų stambius planus, tarsi pabrėždama, kad Rudolfo (Christian Friedel) ir jo žmonos Hedwigos

(Sandra Hüller) akys neturi ko atspindėti, jų gyvenimas vyksta išorėje. Tas neegzistuojantis vidus – tai iš už namų ir prabangų sodą supančios sienos dieną naktį sklindantys garsai: skausmo ir prievartos sukelti šūksniai, žmonių aimanos, šunų lojimas ar krematoriumo liepsnų siautėjimas. Atrodytų, tai tik vaizdo fonas, prie kurio priprato veikėjai, bet iš tikrųjų tai yra pagrindinė filmo prasmės dominantė. Glazeris pabrėžia, kad rodo ne aukas, o tuos, kurie darė nusikaltimus. Būtent tai ir paklusnumas Hitleriui namo šeiminkams garantavo sotų, turtingą gyvenimą, laimingą vaikų ateitį ir leido naudotis absoliučia galia. Bet kartu režisierius siūlo įsižiūrėti į Hössų buitį, į tai, kas verčia Rudolfą ir Hedwigą netikėtai reaguoti, kai gyvenimiškai sustyguotoje kasdienybės rutinoje.

Veikėjų reakcijas galėtų įvardyti viena „Kino pavasario“ reklamų, teigianti, kad visi esame žmonės. Prie upės su vaikais laiką leidžiantis Rudolfas skaidrioje tėkmėje aptinka žmonių palaikus, ir vaikai iškart atsiduria namuose, kur juos kruopščiai mauda ir prausia. Po įtemptos darbo dienos komendantas pasinaudos į kabinetą atvestos gražios moters seksualinėmis paslaugomis, o paskui ilgai plaus nuo savęs tų paslaugų likučius. Į namus maiše atvežtų prabangių kailinių kišenėje Hedwiga ras lūpdažį ir juo pasidažys, o paskui ilgai valysis lūpas. Regis, pora suvokia, kad elgiasi neteisingai, bet tai net nuo savęs slepiamos gyvenimo akimirkos. Jos kaip miegamajame pasklindantis iš kalinių nugvelbtų brangių kvėpalų kvapas – oficialiai tai daryti draudžiama, nes visi pražudytųjų turtai priklauso Trečiajam reichui, bet juk visi yra žmonės ir kiekvienas turi silpnybių.

Todėl Hedwiga ragais ir nagais kabinsis į namus bei rojaus sodą Aušvice: net kai bus paaukštintos Rudolfo pareigos ir jis perkeltas į Oranienburgą netoli Berlyno, ji siųs dovanas viršininko žmonai ir, regis, pasieks, kad vyrui būtų pavesta vykdyti svarbią operaciją – sunaikinti Vengrijos žydus Aušvice. Prabangiame priėmimo rūmuose atsidūręs Rudolfas svarstys, kiek dujų pririnktų priėmimo svečiams nužudyti, – laikui bėgant mirties amatas, kitaip tariant, profesija, pradeda dominuoti bet kokiomis aplinkybėmis.

Glazeris savaip provokuoja žiūrovus, regis, net versdamas grožėtis Hedwigos sodu ar jos biurgerišku apsukrumu, bet į šeimos kasdienybę vis įterpdamas kad ir vyresniojo sūnaus žaidimus su kalinių dantimis ar Hedwigos viešnios pasakojimą apie dantų pastos tubelėje rastus deimantus. Režisierius tarsi ragina įsižiūrėti į savo kasdienybę, bandydamas suprasti, kada peržengiama riba, už kurios susitakoma su savu nužmogėjimu ar jis imamas pateisinti. Tai svarbi filmo žinutė, verčianti susieti „Interesų zoną“ su dabartinių tuščiavidurių žmonių rūmais bei sodais.

„Interesų zona“ – šiuolaikiškas filmas, nes Glazeris nuolat pabrėžia stengsis kuo tiksliau rekonstruoti epochą, jos kvapus ir garsus, net pačias menkiausias Hössų gyvenimo detales. Šiuo požiūriu latvių režisieriaus Dāvio Simanio filmas „Marijos tyla“ („Marijas klusums“, Latvija, Lietuva, 2024) atrodo visiškai anachronizmas. Tai greičiau primityvi režisieriaus fantazija apie latvę aktorę Mariją Leiko, kuri sukūrė ne vieną įsimintiną vaidmenį Vokietijos teatruose ir filmuose,

„Interesų zona“

„Marijos tyla“

1933 m. grįžo į Rygą, 1935 m. atvyko į SSRS, į Tbilisį, kur gimdydama mirė jos duktė Nora. Paskui Leiko liko su anūke Maskvoje, keletus metus vaidino latvių „Skatuve“ teatre ir pateko į 1937–1938 m. masinių represijų krumpliaratį: buvo apkaltinta šnipinėjimu ir 1938 m. vasario 3 d. kartu su beveik trimis šimtais latvių sušaudyta Maskvos Butovo poligone.

Bet Simanis perkelia aktorės istoriją į dar filme „Metai prieš karą“ („Gads pirms kara“, 2021) sukonstruotą gana specifiską savo viziją apie revoliucijas, seksą, prievartą ir galių erdvę. Todėl sunku prisiversti patikėti jo pasakojimu apie aktorę, istorinių lūžių metais susipainiojusią tarp pašaukimo, narkotikų, meilės anūkei ir „čekistui Nr. 2“ Jekabui Peterssui (pažymėjimas Nr. 1 priklausė Feliksui Dzeržinskiui), beje, 4-ajame dešimtmetyje jau netekusiam įtakingo statuso.

Marija (Olga Šepicka-Slapjuma) iškart rodoma kaip auka, nesuvoikianti tikrosios padėties, nesugebanti rinktis, dalyvaujanti čekistų orgijose ir jiems deklamuojanti Aleksandro Bloko „Dvylika“ apleidusiam parke. Pasakojimas filme nuolat trūkinėja – režisierius nesugeba dramaturgiškai nuosekliai atskleisti dukters netekusios ir tik pamažu anūke pamilstančios aktorės dramos, o jos praregėjimo tragediją kažkodėl iliustruoja primityviais prievartos Ukrainos kaime, eilių prie bulvių sandėlio, nuogų moterų ant vaisėmis nukrautų stalų, užsikimšusios kanalizacijos vaizdais.

Maskvoje tuos kelerius metus nesibaigia žiema – tai, matyt, režisieriaus metafora, nors „Marijos tylos“ stilius labiau primena plakatą.

Lubiankos rūsiuose žiauriai mušamos, spardomos, kankinamos aktorės stambūs planai filmo paibaigoje kažkodėl verčia galvoti ne apie šimtų tūkstančių panašių teroro aukų kančią, o apie režisieriaus kompleksus. Simanio filmuose istoriniai personažai yra arba pernelyg karikatūriški, arba pernelyg vienspalviai, jie prastai suvaidinti, bet filme „Metai prieš karą“ panašų nenuoseklumą dar buvo galima pateisinti pagrindinio personažo pamišimu, o „Marijos tyla“ – tik režisieriaus profesinio bejėgiškumo, nesugebėjimo (ar nenoro) suvokti herojės įrodymas. Taip ir lieka neaišku, ką ji jautė stebėdama, kaip nuosekliai naikinamos ne tik latvių, bet ir vokiečių, lenkų, lietuvių, kitų bendruomenių kultūros įstaigos ir veikėjai, kaip teatre įsigali baimė, kaip žudomas žmogiškumas.

Mintyse tik padėkojau, kad Simanio objektu netapo teatro reformatorė, Walterio Benjamino mylimoji Asja Lācis, „Marijos tyloje“ tapusi antrojo plano personažu. Apie ją liko daug istorinės medžiagos ir net pačios parašyta knyga, ir dar gyva anūke, galinti apginti senele nuo, švelniai tariant, keistų Simanio fantazijų.

„Kino pavasaris“ tęsiasi, neabejoju, kad laukia ir malonūs netikėtumai. Iš kitokių interesų zonų.

ATKELTA IŠ 12 PSL.

moteris – bando suvilioti profesorius ir garsų rašytoją jo kabinete universitete, prie atvirų durų balsu skaitydama erotiškiausią jo knygos fragmentą. Moters ketinimai – negarbingi, bet profesoriaus reakcija priverčia ją kitaip suprasti ir save. (Beje, visada tikėjau, kad literatūra, o kartais ir rašytojai, gali pakeisti gyvenimą.)

Užburianti Tailando režisieriaus Apichatpongo Weerasethakulo „Memoria“ (TV1, 24 d. 01.15) – iš tų filmų, kuriuos saugau tarp pačių asmeniškiausių prisiminimų, tame atminties kampelyje, kur vieta tikriems išgyvenimams. Tilda Swinton vaidina britę Džesiką – orchidėjų augintoją. Ji gyvena Medeljine ir atvyksta į Bogotą aplankyti sergančios sesers, vis giliau nyrančios į sapną. Filmą pradžioje Džesika

pabunda nuo keisto garso ir ieško jo priežasties įvairiose Kolumbijos sostinės vietose. Garsas atves herorę į kalnus, kur statomas tunelis ir dirba archeologai.

Weerasethakulas išnaudoja destruktyvino, kriminalinio ar siaubo filmų tropus, bet tai tik siužeto punktyras, kurio režisieriui visai pakanka. Jis leidžia laisvai skleisti savo kino idėjoms, kai laikas, garsai, miegas ir sapnai realnesni už žmones. Todėl siužetas nelabai ką turi bendra su filmo esme, kuri tokia pat neapčiuopiama ir mįslinga kaip Džesiką kankinantis garsas, kylantis gal net iš Žemės branduolio. „Memoria“ iškart panardina į jautimų pasaulį, kuris visu savo grožiu atsiskleidžia kalnuose. Tada pajunti tiesiog hipnotišką Weerasethakulo vaizdų galią. Kalnai, debesys, žolės, vandens srovenimas pažadina neįprastą atmintį, apie kurią pasakoja kalnų miestelyje Džesikos sutiktas vyras, skutantis žuvį. Jis prisimena

kiekvieną savo gyvenimo akimirką ir kiekvieną detalę. Režisierius pažadina, ko gero, archetipiška vadinantiną atmintį ir leidžia grįžti prie žmogaus ištakų, į pasaulio pradžią, kai dar nebuvo laiko.

Neabejoju, kad „Memoria“ gali tapti asmeniniu patyrimu, nors, regis, panašiai išgyvenau ir kitus Weerasethakulo filmus, tik šis filmuotas nebe Tailande, o Pietų Amerikoje, kur tebegyvena nematomos gentys. Jos sukuria bene fizinį ryšį tarp juntamo pasaulio atsiradimo mįslės ir dar tik būsiančios ateities. Garsus, vaizdus patiriantis ir išgyvenantis kūnas lyg susilygina su tuo guliniu žolėje vyrų, kuris sapnuoja ar patiria savo mirtį, o gal tyrinėja nesuvoktą ryšį tarp gamtos ir civilizacijos.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

Parodos			
VILNIUS	Vilniaus muziejus	Čiurlionio namai	KLAIPĖDA
Nacionalinė dailės galerija	<i>Vokiečių g. 6</i>	<i>Savičiaus g. 11</i>	Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija
<i>Konstitucijos pr. 22</i>	Paroda „Kaupti. Saugoti. Atskleisti. Muziejaus detektyvas“	Nomedos Čiurlionytės tapybos darbų paroda „Angelų vienybė“	<i>Liepų g. 33</i>
nuo 28 d. – Algimanto Jono Kuro paroda „Himnas perskilusiai šypsenai“	Galerija „Kairė–dešinė“	Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka	P. Domšaičio kūrybos nuolatinė ekspozicija „Visada kelyje“
Andrejaus Polukordo paroda „Nežinomi grybai“	<i>Latakų g. 3</i>	<i>Gedimino pr. 51</i>	nuo 22 d. – parodos „Nuo Dürerio iki Rembrandto“ ir „Ar ji prisikels?“
Radvilų rūmų dailės muziejus	Prospekto galerija	Henriko Čerapo tapybos paroda „Papilės kooperatyvo sandėlio Memorialas“	iki 31 d. – paroda „Kasdienybės liudininkai. Natiumortas kaip laikmečio re(de) konstrukcija“
<i>Vilniaus g. 24</i>	<i>Gedimino pr. 43</i>	Paroda „Mylinti Jus iš visos sielos Ona“, skirta Onos Šimaitės 130-osioms gimimo metinėms	Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras
Dainiaus Liškevičiaus personalinė paroda „Obsesijos“	iki 30 d. – Antono Lukoszevieze’s (Lietuva, D. Britanija) personalinė fotoatspaudų paroda „Dramblys peizaže“	Lietuvos medicinos biblioteka	<i>Didžioji Vandens g. 2</i>
Vilniaus paveikslų galerija	Vilniaus fotografijos galerija	<i>Kaštonų g. 7</i>	Ukrainos menininkų darbų paroda „Kaip aš patekau į slėptuvę?“
<i>Didžioji g. 4</i>	<i>Stiklių g. 4</i>	iki 31 d. – Teodoros Jurčytės-Šukaitienės paroda „Šnabždesiai“	iki 24 d. – Eglės Kontrimienės-Degutis tapybos paroda „Gilūs paviršiai“
Paroda „Svetimas, tapęs savu: daugialypis meninio Vilniaus veidas“	Jevgenijaus Pavlovo (Ukraina) personalinė paroda „Total Photography“	iki 28 d. – Alfonsui Čepauskui sukurtų ekslibrisų paroda „Draugystės ženklai“	iki 24 d. – Broniaus Rudžio paroda „Vaizdas vilioja vaizdą“
iki 31 d. – paroda „Nepažintas senųjų knygų pasaulis: Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės didikų paveldas Vilniaus bibliotekose“	Pamėnkalnio galerija	Stasio Vainiūno namai	Klaipėdos galerija
Taikomosios dailės ir dizaino muziejus	<i>Pamėnkalnio g. 1</i>	<i>A. Goštauto g. 2</i>	<i>Bažnyčių g. 6</i>
<i>Arsenalų g. 3A</i>	iki 29 d. – jaunųjų menininkų paroda „Žarija“ (Paulina Domaškauskaitė, Kristijonas Gurčinas, Benas Matijošaitis, Jonas Meškauskas, Liucija Pačkauskaitė, Emilis Šeputis)	Paroda „Vilnius, vilniečiai ir Lietuva“	iki 23 d. – Liudos Liaudanskaitės paroda „Suknelė vasarai arba kaip gerai mirti“
Tarptautinė šiuolaikinės juvelyrikos paroda „Kosmosas. Lemas. Juvelyrika“	Galerija „Vartai“	Martyno Limanto (Lietuva, JAV) dailės darbų paroda	Laikrodžių muziejus
Lietuvos nacionalinis muziejus	<i>Vilniaus g. 39</i>	Užupio inkubatoriaus galerija	<i>Liepų g. 12</i>
Senasis arsenalas	Ramučio Petniūno paroda „Ovalas“	<i>Užupio g. 2A</i>	Paroda „Florentempus“
<i>Arsenalų g. 3</i>	Donatos Minderytės paroda „Vaizdinis vertimas“	Aros Radvilės tapybos paroda „Akmuo pienas širdis“	Baroti galerija
Paroda „Paveldas – mano, visuomenės, valstybės?“	LDS galerija „Medūza“	Meno erdvė „Editorial“	<i>Didžioji Vandens g. 2</i>
Istorijų namai	<i>Šv. Jono g. 11</i>	<i>Latakų g. 3</i>	Broniaus Gražio ir Arvydo Ališankos paroda „(Po)Miškis 3“
<i>T. Kosciuškos g. 3</i>	Eglės Petrošiūtės ir Liudvikos Sonios Koort paroda „Sounds Like a Silver Spoon“	Gerdos Paliušytės personalinė paroda „Lūpų dažai“	ŠIAULIAI
Tarptautinė paroda „Tikėti ar netikėti: sąmokslo teorijos“	Galerija „Vartai“	„The Room“ galerija	Dailės galerija
Paroda „Pasaulio dydžio Lietuva: mūsų migracijos istorija“	<i>Vilniaus g. 39</i>	<i>Polocko g. 17</i>	<i>Vilniaus g. 245</i>
Kazio Varnelio namai-muziejus	Ramučio Petniūno paroda „Ovalas“	Inos Budrytės tapybos paroda „Atspindžio tikrovė“	MO muziejaus parodos „Vilniaus pokeris“ fragmentų paroda
<i>Didžioji g. 26</i>	Donatos Minderytės paroda „Vaizdinis vertimas“	„Drifts“ galerija	nuo 22 d. – Ričardo Garbačiausko tapybos ant popieriaus paroda „Šiurkštūs paviršiai“
Monikos Radžiūnaitės tapybos darbų paroda „Ir aš tik žmogus“	LDS galerija „Medūza“	<i>T. Vrublevskio g. 6-2</i>	Fotografijos muziejus
Signatarų namai	<i>Šv. Jono g. 11</i>	Lino Jablonskio piešinių paroda	<i>Vilniaus g. 140</i>
<i>Pilies g. 26</i>	Eglės Petrošiūtės ir Liudvikos Sonios Koort paroda „Sounds Like a Silver Spoon“	AP galerija	Ekspozicija „Laisvę fotografijai!“
Ekspozicija „XX a. pradžios tautinio atgimimo ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo istorija (1900–1918)“	Vilniaus rotušė	<i>Užupio g. 24</i>	iki 31 d. – Aleksandro Ostašenkovo paroda „Neįvardyto laiko portretas. 1968–2024“
Valdovų rūmai	<i>Didžioji g. 31</i>	iki 31 d. – Babelio Mnauaro paroda „Idioma“	Panevėžys
<i>Katedros a. 4</i>	iki 30 d. – Antano Šerono tapybos paroda „Laiko pėdsakai“	Antakalnio galerija	Panevėžio miesto dailės galerija
Paroda „Baltijos valstybių laisvės simboliai 1918–1940 m. Lietuva, Latvija, Estija“	iki 30 d. – paroda „Nerimo spalvos“ (tapyba iš Violetos ir Romano Raulynaičių kolekcijos) iki 27 d. – Giedriaus Reimerio paroda „Ženklai“	<i>Antakalnio g. 86</i>	<i>Respublikos g. 3</i>
Paroda „Nuo vienaaragio iki Trijų Karalių: gotikiniai kokliai iš Valdovų rūmų muziejaus rinkinių“	iki 23 d. – Romualdo Radzevičiaus (1942–2021) kūrybos paroda „Tapyba“	iki 28 d. – Džinos Jasiūnienės paroda „Textile Tales“	Šiuolaikinės tekstilės meno paroda „S/Kietas K/Raštas“
Paroda „Ir aš tik žmogus“	Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus	Mažoji galerija	PANEVĖŽYS
Signatarų namai	<i>Pilies g. 40</i>	<i>M.K. Čiurlionio g.</i>	Panevėžio miesto dailės galerija
<i>Pilies g. 26</i>	Klubo „Žalias skėtis“ gamtos fotografijų paroda, skirta Žemės dienai	Ligos Spundės paroda „Surprise, Surprise“	<i>Respublikos g. 3</i>
Ekspozicija „XX a. pradžios tautinio atgimimo ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo istorija (1900–1918)“	Teatro, muzikos ir kino muziejus	KAUNAS	Šiuolaikinės tekstilės meno paroda „S/Kietas K/Raštas“
Valdovų rūmai	<i>Vilniaus g. 41</i>	Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus	PANEVĖŽYS
<i>Katedros a. 4</i>	Paroda „Klajojančios žvaigždės: žydų teatras Lietuvoje 1910–1943“	<i>V. Putvinskio g. 55</i>	Panevėžio miesto dailės galerija
Paroda „Baltijos valstybių laisvės simboliai 1918–1940 m. Lietuva, Latvija, Estija“	„Kino teatras – slėptuvė nuo gyvenimo“	Paroda „Geltona moteris. Antano Samuolio (1899–1942) retrospektyva ir inspiracijos“	<i>Respublikos g. 3</i>
Paroda „Nuo vienaaragio iki Trijų Karalių: gotikiniai kokliai iš Valdovų rūmų muziejaus rinkinių“	„Vilnius kine“	nuo 22 d. – paroda „Čiurlionis ir dizainas“	Šiuolaikinės tekstilės meno paroda „S/Kietas K/Raštas“
Paroda „Renesanso šedevras iš Vavelio. Giovanni Bellini „Dievo Motina su Kūdikiu“	iki 31 d. – „Apgiedokime Prūsijos žūtį“	Kauno paveikslų galerija	PANEVĖŽYS
MO muziejus	Rašytojų klubas	<i>K. Donelaičio g. 16</i>	Panevėžio miesto dailės galerija
<i>Pylimo g. 17</i>	<i>K. Sirvydo g. 6</i>	Rimo Čiurlionio (JAV) paroda „Žaidimas“	<i>Respublikos g. 3</i>
Paroda „Šito pas mus nėra. Intymumas, normos ir troškimai Baltijos šalių mene“	Alio Balbieriaus asambliažų paroda „Apie tai, kas praėjo“	Almyros Weigel kūrybos paroda „Ar esu, kas esu?“	Šiuolaikinės tekstilės meno paroda „S/Kietas K/Raštas“
Instaliacija „Įkūnytos emocijos“	Samuelio Bako muziejus	A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus	PANEVĖŽYS
iki 31 d. – mažoji paroda vaikams „Troleibuso ūsai“	<i>Naugarduko g. 10 / 2</i>	<i>V. Putvinskio g. 64</i>	Panevėžio miesto dailės galerija
Bažnytinio paveldo muziejus	Paroda „Samuelio Bako dailė Vilniuje: retrospektyva 1942–2023“	Remigijaus Ščerbausko fotografijų paroda „Bučiniai“	<i>Respublikos g. 3</i>
<i>Šv. Mykolo g. 9</i>	retrospektyva 1942–2023“	iki 31 d. – Nikolajaus Novikovo (Ukraina) paroda „Laisvės potėpis“	Šiuolaikinės tekstilės meno paroda „S/Kietas K/Raštas“
Tarptautinė paroda „Tegul visi bus viena. Šv. Juozapato Kuncevičiaus kankinystei – 400“	Savickų dinastijos paroda „Kartos ir likimai“	Maironio lietuvių literatūros muziejus	PANEVĖŽYS
<i>Katedros varpinėje</i> – paroda „Varpinė – Vilniaus laiko juosta“	Gregorijaus Kaplano fotografijų paroda „Jeruzalė: Mea Shearim“	<i>Rotušės a. 13</i>	Panevėžio miesto dailės galerija
Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“	Lietuvos žydų kultūros ir tapatybės muziejus	iki 26 d. – Mariaus Jonučio darbų paroda iki 31 d. – Kęstučio Navako 60-ies metų jubiliejui skirta paroda „Mes silpnesni už daiktus“	<i>Respublikos g. 3</i>
<i>Užupio g. 40</i>	<i>Pylimo g. 4 A</i>	Paroda „Jurgis Savickis išvažiavo“	Šiuolaikinės tekstilės meno paroda „S/Kietas K/Raštas“
Paroda „Vilniaus laikas“	Rafaelio Chvoleso darbų ekspozicija	Paroda „Smeigtukas žemėlapyje – Brazilija“	PANEVĖŽYS
VDA parodų salės „Titanikas“	Energetikos ir technikos muziejus	Kauno fotografijos galerija	Panevėžio miesto dailės galerija
<i>Maironio g. 3</i>	<i>Rinktinės g. 2</i>	<i>Vilniaus g. 2</i>	<i>Respublikos g. 3</i>
nuo 26 d. – Šarūno Šlektavičiaus (1977–2023) kūrybos paroda „Procesai“	Paroda „Galvos, kaukės, maskaronai“	Paroda „Evaldas Butkevičius. Fotografijos“	Šiuolaikinės tekstilės meno paroda „S/Kietas K/Raštas“
iki 30 d. – Romualdo Lankausko darbų paroda „Netikėti nušvitimai“	<i>Turbinų salėje</i> – interaktyvi paroda „Leonardo da Vinčio mašinos“	KLAIPĖDA	Panevėžio miesto dailės galerija
VDA parodų erdvė „Kreatoriumas / meno krosnys“	nuo 29 d. – interaktyvi paroda „November. Alpha. Tango. Oscar.“	Lietuvos nacionalinis operos ir baletų teatras	Panevėžio miesto dailės galerija
<i>Maironio g. 6</i>	VVJ meno galerija	Naujoji salė	Panevėžio miesto dailės galerija
iki 30 d. – Emilijos Zakarauskaitės paroda „Streets of Vilnius“	<i>Vilniaus g. 39 / 6</i>	22 d. 19 val. – L. Adomaičio, A. Obcarsko „BOKSAS“. Rež. A. Obcarskas	Panevėžio miesto dailės galerija

22 d. 19 val. *Juodojoje salėje* – „GRAŽI IR TAGALINGA: MIMOSOS IR SIRENOS“. Kūrybinė komanda: V. Kvedaravičiūtė, R. Latvėnaitė, I. Pakštytė, A. Zacharovaitė, M. Žemaitytė

23 d. 11, 13 val. *Kišeninėje salėje* – „PIEVELĖ“. Choreogr. B. Banevičiūtė (šokio teatras „Dansema“)

23 d. 15 val. – „ATEITIES MEDŽIOTOJAI“. Rež. ir teksto aut. G. Zapalskis

24 d. 16, 18 val. – „AŠ KAIP IR TU“. Rež. I. Jackevičiūtė

24 d. 19 val. *Juodojoje salėje* – „KITI“ (pagal J.P. Sartre'o pjesę). Rež. D. Gumauskas

25 d. 10 val. – „Šokio pirmadieniai mažyliams“ (šokio teatras „Dansema“)

26 d. 18.30 – „DAR VIENAS DŽOKERIS“. Rež., dramaturg. ir atlikėjas Š. Banevičius

28 d. 18.30 – K.M. Kulinič „ARTI“ / БЛИЗЬКО“. Rež., scenogr. A. Areima (AAT)

29 d. 19 val. – „NUOSTABŪS DALYKAI“ (pagal D. Macmillano pjesę). Rež. K. Glušajavas (teatras „Kitas kampas“)

KAUNAS

Nacionalinis Kauno dramos teatras

22 d. 18 val. *Rūtos salėje* – D. Čepauskaitės „KAI MES BŪSIME JAUNI“. Rež. A. Špilevojus

23 d. 15 val. *Didžiojoje scenoje* – W. Shakespeare'o „AUDRA“. Rež. P. Jalakas (Estija)

24 d. 12 val. *Mažojoje scenoje* – „APIE ŽUVIS, AUSIS IR MAMAĄ“. Rež. E. Kižaitė

24, 26 d. 19 val. *Ilgajoje salėje* – I. Vry-pajevo „VASAROS VAPSVOS GELIA MUS NETGI LAPKRITĮ“. Rež., dail. N. Maglakelidzė (Sakartvelas)

27 d. 11, 13 val. *Parketinėje salėje* – „BABELIO BOKŠTAS. PLANET EARTH / GAME OVER / RESET“. Rež. H. Brinchmann (Norvegija)

28 d. 12 val., 29 d. 14 val. *Rūtos salėje* – D. Raibio „TAISYKLA“. Rež. A. Gornatkevičius

28 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – W. Shakespeare'o „AUDRA“. Rež. P. Jalakas (Estija)

29 d. 11 val. *Mažojoje scenoje* – „APIE ŽUVIS, AUSIS IR MAMAĄ“. Rež. E. Kižaitė

30 d. 12 val. *Didžiojoje scenoje* – M. Maeterlincko „ŽYDROJI PAUKŠTĖ“. Rež. V. Martinaitis

30 d. 18 val. *Ilgajoje salėje* – A. Landsbergio „VĖJAS GLUOSNIUOSE“. Rež. G. Padegimas

Kauno valstybinis muzikinis teatras

22 d. 18 val. – F. Leharo „GRAFAS LIUKSEMBURGAS“. Dir. J. Geniušas

23 d. 18 val. – G. Verdi „NABUKAS“. Muzikos vad. ir dir. J. Janulevičius

24 d. 18 val. – A. Šenderovo „DEZDEMONA“. Dir. J. Geniušas

27, 28 d. 18 val. – M. Kunze ir S. Levay „MOZARTI“. Dir. O. Madaraš

Kauno kamerinis teatras

22 d. 18 val. – M. McDonagho „PAGALVINIS“. Rež. G. Varnas

23 d. 18 val. – M. Duras „HIROŠIMA, MANOMEILE“. Rež. R. Abukevičius

24 d. 12 val. – „7 RATAI“. Rež. I. Jackevičiūtė

26 d. 18 val. – „AUKSINIS DRAKONAS“. Rež. A. Jankevičius

28 d. 18 val. – „BOWEL“. Rež. N. Jasinskas

29 d. 18 val. – M. Jones „AKMENYS JO KIŠENĖSE“. Rež. G. Padegimas

30 d. 12, 15 val. – „MARMIAI“. Rež. ir muzikos aut. G. Zapalskis

Kauno lėlių teatras

23 d. 12 val. – „SNIEGUOLĖ IR SEPTYNI NYKŠTUKAI“. Aut. ir rež. O. Žiugžda

24 d. 12 val. – „UŽBURTOS PILIES PASLAPTIS“. Rež. O. Žiugžda

KLAIPĖDA

Klaipėdos valstybinis dramos teatras

22 d. 18.30 – B. M. Kolteso „VAKARŲ KRANTINĖ“. Rež. A. Juška

23 d. 17 val. *Mažojoje salėje* – R. Bugavičiūtės-Pėcės „MAMA DRĄSA“ (pagal B. Brechtą). Rež. E. Seņkovas (Latvija)

24 d. 12 val. *Kamerinėje salėje* – „NOJAUS LAIVAS“. Rež. K. Kondrotaitė. Vaidina L. Vyšniauskas (klounų teatro studija „Dulidu“)

29 d. 18.30, 30 d. 17 val. *Mažojoje salėje* – A. Strindbergo „TĖVAS“. Rež. M. Ķimele

ŠIAULIAI

Šiaulių dramos teatras

22 d. 18.30 – R. Kmitos „REMYGA“. Rež. O. Koršunovas

23 d. 18 val. – N. Gogolio „REVIZORIUS“. Rež. A. Giniotis

24 d. 12 val. – M. Jašinskaitės „#BJAURUSIS ANČIUKAS MOKYKLOJE #“. Rež. Š. Datenis

24 d. 17 val. – Y. Rezos „PABANDOM DAR KARTĄ“ („SKERDINIŲ DIEVAS“). Rež. A. Lebeliūnas

26 d. 18.30 – „Aktorių trio. Vėl kartu“ (K. Smoriginas, S. Bareikis, O. Ditkovskis, A. Balsys)

28 d. 18.30 *Mažojoje salėje* – „TOBULA PORA“ (pagal E. Ionesco pjesę „Kliedisiai dviem“). Rež. P. Ignatavičius

29 d. 18.30 – Teatro dienos koncertas. Dalyvauja D. Razauskas, S. Petreikis ir P. Rukas

PANEVĖŽYS

Juozo Miltinio dramos teatras

23 d. 18 val. *Kuršėnų kultūros centre* – „VOLPONĖ“ (pagal B. Jonsono pjesę). Rež A. Giniotis

28 d. 18 val. *Panevėžio teatre „Menas“* – D. Čepauskaitės „PUPOS“. Rež. A. Špilevojus

29 d. 18 val. *Tauragės kultūros centre* – „TAS KEISTAS NUTIKIMAS ŠUNIUI NAKTĮ“ (S. Stephenso adaptacija pagal M. Haddono romaną). Rež. A. Jankevičius

Koncertai

Lietuvos nacionalinė filharmonija

23 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, 22 d. 18 val. *Kauno valstybinėje filharmonijoje* – orkestro muzikos koncertas „Concerto in Do“. Gleb Pyšniak, Robertas Šervenikas, LNSO, Kauno valstybinis choras“
Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitrėnas), Kauno valstybinis choras (meno vad. ir vyr. dir. R. Šervenikas). Solistai G. Pyšniakas (violončelė), M. Arutiunova (sopranas), G. Kuzmickaitė (mecosopranas), K. Kašiuba (tenoras), A. Apšega (baritonas). Dir. R. Šervenikas.
Programoje A. Šenderovo, C. Saint-Saėno kūriniai

24 d. 12 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – koncertas visai šeimai „Trimito skrydis“. Lietuvos simfoninis pučiamųjų orkestras (vyr. dir. K. Variakojis, meno vad. L. Karlssonas). Lėktuvo pilotai aktorius A. Bialobžeskis, dir. T. Šileika. Lėktuvo keleiviai Lietuvos simfoninis pučiamųjų orkestras ir žiūrovai. Scenarijaus aut. ir rež. B. Mar, dail. I. Pačėsaitė, vaizdo projekcijos aut. K. Bratkauskas

27 d. 19 val. *Vilniaus Švč. Mergelės Marijos Ramintojos bažnyčioje* – susikaupimo muzikos valanda „Septyni paskutiniai žodžiai ant kryžiaus“. Valstybinis Vilniaus kvartetas. Programoje J. Haydno „Septyni paskutiniai mūsų Išganytojo žodžiai ant kryžiaus“, op. 51, lydimi kun. A. Toliato skaitomų mąstymų

27 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – kamerinės muzikos koncertas „Raimondas Butvila ir Alexander Paley interpretuoja Franzą Schubertą ir Richardą Straussą“. R. Butvila (smuikas), A. Paley (fortepijonas). Programoje F. Schuberto, R. Strausso kūriniai

28 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitrėnas), choras „Vilnius“ (meno vad. ir vyr. dir. A. Dambrauskas). Solistas A. Botvinovas (fortepijonas; Ukraina). Dir. M. Pitrėnas. Programoje B. Smetanos, J. Brahmso, V. Silvestrovo, O. Shchetynskio, M. Skoryk kūriniai

VILNIUS

Šv. Kotrynos bažnyčia

22 d. 19 val. – K. Likša ir kamerinis orkestras

23 d. 18 val. – A. Kaniava ir grupė. Albumo „Gyvenimas gražus“ pristatymas. Atlikėjai A. Kaniava (vokalas, gitara, fortepijonas), T. Dešukas (smuikas), G. Bauerytė (vokalas), J. Miniotas (bosinė gitara), D. Miniotas (būgnai)

24 d. 12 val. – koncertas vaikams „Muzikinis nuotykis su bardais“. Atlikėjai G. Storpirštis (vokalas, gitara), A. Kaniava (vokalas, gitara, fortepijonas), V. Rašimas (aktorius)

24 d. 18 val. – akustinis D. Razausko koncertas. Atlikėjai D. Razauskas (vokalas, gitara), N. Bakula (akordeonas)

25 d. 19 val. – G. Jautakaitės (vokalas, fortepijonas) autorinis vakaras „Viešpaties lelija“

26 d. 18 val. – ekskursija „Kotryna nusiima kaukę“

27 d. 19 val. – „24 valandos iš moters gyvenimo“. Atlikėjos V. Bičkutė, D. Rudytė, V. Kochanskytė

28 d. 19 val. – „Velykų belaukiant“. Atlikėjai valstybinis choras „Polifonija“, Vilniaus miesto savivaldybės Šv. Kristoforo kamerinis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Barkauskas). Programoje P. Vasko, K. Southardo, A. Martinaičio kūriniai

Valdovų rūmai

Marco Scacchi senosios muzikos festivalis

22 d. 18 val. – koncertas „Trylika žmogiškųjų būsenų“. Ch. Velasco Vázquez (barokinė gitara ir teorba), E. Ribokaitė (sopranas)

23 d. 14 val. – LMTA Erasmus BIP kursų projekto „Senosios muzikos savaitė“ baigiamasis koncertas

23 d. 17 val. – muzikologės A. Pister paskaita „Kas pamiršta – vėl jauna. Senoji muzika Lietuvoje“

23 d. 19 val. *Didžiojoje renesansinėje menėje* – A. Scarlatti oratorija „Šventasis Kazimieras“. Solistai G. Gelgotė, Y. Otahara, V. Girardello, D. Igotas, L. Cervoni, festivalio orkestras.
Programos vad. ir dir. Ch. Frattima, koncertmeisterė W. Zimnoch. Dalyvauja Kauno berniukų ir jaunuolių choras „Varpelis“ (chormeister. J. Serebrinskas)

Šv. Jonų bažnyčia

23 d. 18 val. – J.S. Bacho gimtadieniui skirtas koncertas. Atlikėjai VU vargonininkai A. Motūzaitė-Pinkevičienė ir V. Pinkevičius. Programoje J.L. Krebso, D. Buxtehude’s, J. Pachelbelio, G. Böhmo, C.Ph.E. Bacho, W.F. Bacho ir J. S. Bacho kūriniai

S. Vainiūno namai

26 d. 18 val. – „Menų pašaukti“. Koncertuoja A. Bružaitės kamerinis ansamblis: G. Tatlauskaitė (kanklės), J. Vaitelė (birbynė) ir E. Volosevičius (akordeonas)

Vakarai

KAUNAS

Maironio lietuvių literatūros muziejus

22 d. 17 val. – susitikimas su rašytoja D. Kalinauskaite ir pokalbis apie romaną „Baltieji prieš juoduosius“ („Tyto alba“). Rašytoją kalbins literatūrologė A. Cesiulė

26 d. 18 val. – Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto išleistų pasakų, padavimų ir sakmių knygų laisvieji skaitymai. Dalyvauja knygų sudarytojai J. Šlekonytė, G. Vaškelis, M. Vingrys, dailininkas M. Jonutis, tekstus rengusi D. Kalinauskaitė

Bibliografinės žinios

MENAS

No filters : [Lietuvos ir Latvijos dailininkų tapybos] paroda, 2023.08.26–12.11.2023 [Plungė] / Žemaičių dailės muziejus ; parodos kuratorė Daiva Balvers. – [Plungė] : [Žemaičių dailės muziejus], [2023]. – 10 p. : iliustr. , portr.

Su lietuvių muzikos tėkme / Rūta Gaidamavičiūtė ; [recenzavo Audronė Žiūraitytė, Jūratė Trilupaitienė]. – Vilnius : Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2023. – 518 p. : iliustr., faks., nat., portr.. – (Lietuvos muzikologijos šaltiniai ; kn. 3). – Tiražas 300 egz.. – ISBN 978-609-8071-72-6

GROŽINĖ LITERATŪRA

Baltasis triukšmas : romanas / Don DeLillo ; iš anglų kalbos vertė Ina Rosenaitė. – Vilnius : Tyto alba, 2024. – 398, [2] p.. – Tiražas 2200 egz.. – ISBN 978-609-466-794-7 (įr.)

Nė žingsnio atgal : [romanas] / Debra Webb ; iš anglų kalbos vertė Rūta Tumėnaitė. – Vilnius : Briedis, 2024. – 331, [2] p.. – (Detektyvų serija, ISSN 2351-7360). – ISBN 978-609-494-111-5 (įr.)

Pavogtos valandos : romanas / Karen Swan ; iš anglų kalbos vertė Ligita Karsbo. – Vilnius : Tyto alba, 2024. – 431, [2] p. : žml.. – Tiražas 3000 egz.. – ISBN 978-609-466-778-7 (įr.)

Rizikuoti širdimi : [romanas] / Jennifer Faye ; [iš anglų kalbos vertė Sandra Vekvert]. – Vilnius : Svajonių knygos, 2024. – 1 epub failas. – (Svajonių romanai). – ISBN 978-609-03-0952-0

Sibilė : vienas trijų moterų gyvenimas : romanas / Lina Dirmotė. – Vilnius : Tyto alba, 2024. – 229, [1] p.. – Tiražas 2200 egz.. – ISBN 978-609-466-797-8 (įr.)

Surasiu tave : [detektyvinis romanas] / Harlan Coben ; iš anglų kalbos vertė Sandra Siaurodinė. – Kaunas : Jotema, [2024]. – 1 epub failas. – ISBN 978-609-490-291-8

Susigrąžinto laiko blyksniai / Violeta Tapinienė. – Vilnius : Tyto alba, 2024. – 371, [1] p. : faks.. – Tiražas 2500 egz.. – ISBN 978-609-466-796-1 (įr.)

Veidai : romanas / Tove Ditlevsen ; iš danų kalbos vertė Aurelija Bivainytė. – Vilnius : Tyto alba, 2024. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-609-466-791-6 (įr.)

Verkianti bronza : kelionių knyga, 1993–2023 / Rolandas Rastauskas. – Vilnius : Apostrofa, [2024]. – 579, [4] p. : iliustr., faks.. – ISBN 978-609-8205-32-9

Vyras kopose : detektyvinis romanas / Anna Johannsen ; iš vokiečių kalbos vertė Dalia Kižlienė. – Vilnius : Briedis, 2024. – 319, [1] p.. – (Detektyvų serija, ISSN 2351-7360). – ISBN 978-609-494-120-7 (įr.)

Vivat Regina! : pararelinių istorijų romanas / Dalia Staponkutė. – Vilnius : Apostrofa, 2024. – 448, [20] p. : iliustr., portr., žml.. – ISBN 978-609-8205-33-6 (įr.)

Салодкая Даруся : (*драма на три жыцці*) : раман / Марыя Мацієс ; пераклад з украінскай: [Алер Віркевіч]. – Вільнюс : Пфляўмбаўм, 2023. – 222, [2] p.. – Tiražas 500 egz.. – ISBN 978-609-96371-3-6 (įr.)

GROŽINĖ LITERATŪRA VAIKAMS IR JAUNIMUI

Grreičiau! / Laima Bačkienė ; iliustravo Dalia Karpavičiūtė. – Vilnius : Labdaros ir paramos fondas „Švieskime vaikus“, 2023. – [30] p. : iliustr.. – (Vaikų bibliotekėlė). – Tiražas 15 000 egz.. – ISBN 978-609-8161-45-8

Kova dėl drakono danties : šunyčiai patroliai / [iš anglų k. vertė R. Kundrotas]. – Vilnius : Egmont Lietuva, 2024. – 26, [1] p., įsk. virš. : iliustr.. – Tiražas 2500 egz.. – ISBN 978-609-05-0876-3

Kur pelėdos akiniai : eilėraščiai vaikams / Zita Gaizauskaitė ; [dailininkė Alfreda Steponavičienė]. – Kaunas : Spaudos praktika, 2024. – 15, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-9955-402-61-9

Labanakt su labai alkanu vikšreliu / [tekstas ir iliustracijos: Eric Carle] ; [iš anglų kalbos vertė Vainius Bakas]. – Vilnius : Alma littera, 2024. – [32] p. : iliustr.. – Tiražas 2500 egz.. – ISBN 978-609-01-5817-3 (įr.)

Mažasis princos / Antoine de Saint-Exupéry ; so autuoriaus akvareliemis ; į žemaičių kalbą vertė Juozas Pabrėža. – [Vilnius] : [M. Čiuželio labdaros ir paramos fondas] ; [Lozana] : Jean-Marc Probst Mažojo princo fondas, [2024]. – 97, [4] p. : iliustr.. – ISBN 978-2-9701584-9-3 (Jean-Marc Probst Mažojo princo fondas) (įr.)

Mažasis vandenis : supaprastintas originalus tekstas / Otfried Preußler ; iliustravo Thorsten Saleina Winnie Gebhardt kūrybos motyvais ; iš vokiečių kalbos vertė Ugnė Gudaitytė. – Vilnius : Alma littera, 2024. – 77, [3] p. : iliustr.. – (Mažieji skaitymo herojai). – Tiražas 1800 egz.. – ISBN 978-609-01-5868-5 (įr.)

Mieliausias katinėlis / Ilmar Tomusk ; iliustracijas piešė Catherine Zarip ; [vertė Viltarė Urbaitė]. – Kaunas : Žalias kalnas, 2024. – [26] p. : iliustr.. – Tiražas 1000 egz.. – ISBN 978-609-8310-10-8 (įr.)

Patruliai gelbėja karnavalą : šunyčiai patroliai / [iš anglų k. vertė R. Kundrotas]. – Vilnius : Egmont Lietuva, 2024. – 26, [1] p., įsk. virš. : iliustr.. – Tiražas 2500 egz.. – ISBN 978-609-05-0875-6

Tikrieji namai / Kallie George ; iliustravo Stephanie Gaegin ; iš anglų kalbos vertė Ina Jakaitė. – Vilnius : Alma littera, 2024. – 174, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-01-5918-7 (įr.)

PARENGĖ LIETUVOS NACIONALINĖS MARTYNO MAŽVYDO BIBLIOTEKOS INFORMACIJOS MOKSLŲ DEPARTAMENTO NACIONALINĖS BIBLIOGRAFINĖS APSKAITOS SKYRIUS

Savaitės filmai

„Kryčio anatomija“

Apie sausą žolę ****

Naujas Nuri Bilge Ceylano filmas kviečia žiūrovus į iš ankstesnių darbų atpažįstamą teritoriją – tiek tiesiogine, tiek tematine bei stilistine prasme. Dailės mokytojas Sametas jau ketverius metus pagal paskyrimą dirba atokaus Rytų Anatolijos kaimo mokykloje. Netrunka paaiškėti, kad draugiškas šiuolaikiško vyro fasadas slepia kur kas kompleksiškesnę asmenybę. Maža to, Sametas apkaltinamas netinkamu elgesiu su mokine ir įsivelia į meilės trikampį, užmezgęs santykius su gretimame miestelyje dirbančia anglų kalbos mokytoja Nurai. („Kuru Otlar Üstüne“, rež. Nuri Bilge Ceylan, Turkija, Prancūzija, Vokietija, Švedija, 2023)

Geležiniai gniaužtai ***

Keturi broliai, kurių tėvas apsėstas sėkmės troškimo, kovoja dėl sportinės garbės imtynėse. Tačiau spaudimas, nesėkmės baimė ir fizinis krūvis neišvengiamai priveda prie tragedijos. Trys iš jų nusižudo, o vienas miršta plyšus žarnai. Ši solidi, bet gana tiesmuka sportinė drama, paremta tikra imtynininkų Von Erichų šeimos istorija, linkusi supaprastinti personažus. Filme apmąstomos šeimos, plieninio vyriškumo, beatodairiškumo ir meilės atsizadėjimo temos. („The Iron Claw“, rež. Sean Durkin, JAV, D. Britanija, 2023)

Motinos instinktas *

Filmas pasakoja apie dvi tradicines namų šeimininkes – Alisą (Jessica Chastain) ir Seliną (Anne Hathaway). Jos yra geriausias draugės bei kaimynės ir abi turi vienmečius sūnus. Tačiau reikalai pasikeičia, kai Selinos sūnus Maksas (Baylen D. Bielitz) iškrinta iš balkono, o Alisa tampa to liudininke. Moteris jaučia, kad Selina kaltina ją dėl Makso mirties. Tuomet ir taip pernelyg rūpestinga Alisa ima paranojiškai baimintis dėl savo sūnaus Teo (Eamon Patrick O'Connell), nes nuogaustauja, kad Selina iš pavydo kerštaudama nužudys jos vaiką. Nors Benoît Delhomme'as bando kurti hičkokišką trilerį, „Motinos instinktas“ greitai tampa sunkiai žiūrimu filmu apie dvi išprotėjusias supermamytes. („Mothers' Instinct“, rež. Benoît Delhomme, JAV, 2024)

Prasti reikalai ****

Viktorijos laikų Anglijoje mokslininkas iš savižudės kūno ir kūdikio smegenų sukuria moterį, kurios vystymąsi stebi savo izoliuotame dvare. Kuo daugiau mokosi, tuo mažiau ši būtybė tenkinasi savo, kaip tyrimo objekto, egzistencija. Atradusi seksualumą, ji emancipuojasi nuo patriarchalinių ne tik savo „tėvo“, bet ir meilūžio bei kitų vyrų intencijų. Mokslinės fantastikos filmas, kuriame šmaikščiai ir kartu poetiškai apmąstoma žmogiškoji būklė, kontrolės bei pasipriešinimo temos. Nepaisant komiško ir feministinio veržlumo, „Prastiems reikalams“ trūksta dviprasmiškumo. („Poor Things“, rež. Yorgos Lanthimos, Airija, D. Britanija, JAV, 2023)

Saldi rytinė pakrantė ***

Lewis Carrollio „Alisa Stebuklų šalyje“ susitinka su Vladimiro Nabokovo „Lolita“ šių dienų Amerikos politines ir socialines realijas pašėpiančioje satyroje. Vyresniųjų klasių moksleivė Lilijan per išvyką į Vašingtoną atsiskiria nuo bendraklasių ir leidžiasi į kaleidoskopišką kelionę rytine pakrante, kurioje jos netikėtai bendrakeleiviais tampa skvoteriai artistai, neonaciai ir pačiuože kairiųjų pažiūrų „kinošnikai“. Lilijan keičiant vardus ir „matuojantis“ naujas tapatybes, prieš žiūrovų akis veriasi radikalizuotos, politiškai susiskaldžiusios Amerikos portretas. Seano Price'o Williamso režisūrinis debiutas iš pradžių atrodo turintis daug potencialo ir polėkio, tačiau greitai išsikvepia. („The Sweet East“, rež. Sean Price Williams, JAV, 2023)

***** – šedevras, **** – pasižiūrėti būtina, *** – geras filmas, ** – būna ir geriau, * – jei turite daug laiko, * – niekalas

Kino repertuaras

VILNIUS

Forum Cinemas Vingis

28 d. – Nutrūktgalviai. Don Kichoto pėdsakais (animac. f., Argentina, Vokietija) – 13.40, 15.50
28 d. – Vaiduoklių medžiotojai: sustingę iš baimės (JAV) – 14, 21.20
28 d. – Nekaltoji (Italija, JAV) – 16.30, 20.50
28 d. – Godzila ir Kongas: nauja imperija (JAV) – 17.40
22–27 d. – „Kino pavasaris“
28 d. – „Metropolitan Opera Live Hd. Opera '23. Roméo et Juliette“ – 18 val.
IV. 2 d. – Pamatyk kine. Žaislų istorija (JAV) – 18.30
IV. 9 d. – „Pasiklydę ekrane“ kino klasika. Šeštasis pojūtis (JAV) – 18.30
Visą repertuarą rasite www.forumcinemas.lt

Skalvija

„Kino pavasaris“
22 d. – Šventasis pagrobimas (Italija, Prancūzija, Vokietija) – 14.30 (Seansai senjorams)
22 d. – Kaupikai (D. Britanija) – 17 val.
22 d. – Pakeliui (Ispanija, Vokietija) – 19.30
22 d. – Delinkventai (Argentina, Brazilija, Liuksemburgas, Čilė) – 21.15
23 d. – Karsono kinas. Trumpametražių filmų programa „Vaikams – trumpai“ – 11.30
23 d. – Aš čia kapitonas (Italija, Belgija, Prancūzija) – 13 val.
23 d. – Žalia siena (Lenkija, Belgija, Čekija, Prancūzija) – 15.30; 26 d. – 14.30 (Seansai senjorams)
23 d. – Labirintai (Prancūzija, Vokietija) – 18.30
23 d. – Jausmų imperija (Japonija) – 20.30
24 d. – Karsono kinas. Barbora (animac. f., Lenkija) – 12 val.
24 d. – Trumpas konkursas: Lietuviškos premjeros – 13.15
24 d. – Mūsų dienos (P. Korėja) – 15.15
24 d. – Barbarella (Prancūzija, Italija) – 17 val.
24 d. – Vėjo miestas (Mongolija, Prancūzija, Kataras, Vokietija, Nyderlandai, Portugalija) – 19 val.
24 d. – Ryuichi Sakamoto | Opusas (dok. f., Japonija) – 21.15
25 d. – How to Have Sex (D. Britanija, Graikija) – 14.30 (Seansai senjorams)
25 d. – Monstras (Japonija) – 16.30
25 d. – Kaimiečiai (Lenkija, Serbija, Lietuva) – 19 val.; 27 d. – 21.30
25 d. – Visada-visada (Ukraina, Nyderlandai) – 21.15
26 d. – Blogis (ne)egzistuoja (Japonija) – 17.30
26 d. – Iš kur į kur (dok. f., Lenkija, Ukraina, Prancūzija) – 19.45
26 d. – Interesų zona (JAV, D. Britanija, Lenkija) – 21.45
27 d. – Metai buvo sunkūs (Prancūzija) – 14 val. (Seansai senjorams)
27 d. – Kryčio anatomija (Prancūzija) – 16.30
27 d. – Nito sala (dok. f., Prancūzija) – 19.30
28 d. – Kaimiečiai (Lenkija, Serbija, Lietuva) – 17 val.
28 d. – Interesų zona (JAV, D. Britanija, Lenkija) – 19.15

Pasaka

„Kino pavasaris“
22 d. – Blogis (ne)egzistuoja (Japonija) – 15.30; 23 d. – 13.45; 27 d. – 20.30
22 d. – Kaimiečiai (Lenkija, Serbija, Lietuva) – 15.45; 24 d. – 21.30; 26 d. – 20.45
22 d. – Trumpas konkursas: Gamtastika (D. Britanija) – 17.45
22 d. – Kryčio anatomija (Prancūzija) – 18.15; 24 d. – 14 val.
22 d. – Geltonajame šilkverpio kokone (Vietnamas, Prancūzija, Singapūras, Ispanija) – 19.45
22 d. – Mylimiausias mano pyragas (Iranas, Prancūzija, Švedija, Vokietija) – 21.15; 27 d. – 20.45
22 d. – Monstras (Japonija) – 22 val.; 26 d. – 17.45
23 d. – Tikroji priežastis (Vengrija, Slovakija) – 11.15
23 d. – How to Have Sex (D. Britanija, Graikija) – 11.30; 24 d. – 19.15
23 d. – Kaupikai (D. Britanija) – 14 val.; 25 d. – 18 val.
23 d. – Visi mes svetimi (D. Britanija, JAV) – 18.15
23 d. – Metai buvo sunkūs (Prancūzija) – 19.30; 24 d. – 11.15; 25 d. – 20.45
23 d. – Naujakuriai (Taivanas, Čilė, Argentina, D. Britanija, Vokietija, Švedija, Prancūzija, Danija) – 16 val.
23 d. – Šventasis pagrobimas (Italija, Prancūzija, Vokietija) – 16.45
23 d. – Interesų zona (JAV, D. Britanija, Lenkija) – 20.45; 28 d. – 18 val.; 29 d. – 18.15
24 d. – Žalia siena (Lenkija, Belgija, Čekija, Prancūzija) – 11 val.; 26 d. – 20.30
24 d. – Delinkventai (Argentina, Brazilija, Liuksemburgas, Čilė) – 16 val.
24 d. – Aš čia kapitonas (Italija, Belgija, Prancūzija) – 19.45
24 d. – Ryuichi Sakamoto | Opusas (dok. f., Japonija) – 22.15
25 d. – Vasara su Karmen (Graikija) – 18.15
25 d. – Kryžkelė (Sakartvelas, Švedija, Danija, Prancūzija, Turkija) – 20.30
26 d. – Prarastoji šalis (Kroatija, Liuksemburgas, Serbija, Prancūzija, Kataras) – 18 val.
27 d. – Labirintai (Prancūzija, Vokietija) – 18.15
27 d. – Rojus (Italija) – 18.30

Paupio salė

„Kino pavasaris“
22 d. – Kryčio anatomija (Prancūzija) – 15 val.; 23 d. – 11, 21.30; 24 d. – 21.15; 25 d. – 17.45
22 d. – Kaimiečiai (Lenkija, Serbija, Lietuva) – 20.45; 23 d. – 16.45; 25 d. – 21 val.
23 d. – Ryuichi Sakamoto | Opusas (dok. f., Japonija) – 14.15

„Žalia siena“

23 d. – Mylimiausias mano pyragas (Iranas, Prancūzija, Švedija, Vokietija) – 19.15
24 d. – Įpėdinis (Kanada, Prancūzija, Belgija) – 13.45
23 d. – Šventasis pagrobimas (Italija, Prancūzija, Vokietija) – 13.45
24 d. – Aš čia kapitonas (Italija, Belgija, Prancūzija) – 13 val.
24 d. – Kalėjimo prižiūrėtoja (Danija, Švedija) – 16.45
24 d. – Labirintai (Prancūzija, Vokietija) – 19 val.
25 d. – Kryžkelė (Sakartvelas, Švedija, Danija, Prancūzija, Turkija) – 20.45
26 d. – Trauka (Prancūzija) – 18.30
27 d. – Olfos dukros (Prancūzija, Tunisas, Vokietija, Saudo Arabija) – 18 val.
27 d. – Žalia siena (Lenkija, Belgija, Čekija, Prancūzija) – 20.30

KAUNAS

Forum Cinemas

22, 24–29 d. – Nutrūktgalviai. Don Kichoto pėdsakais (animac. f., Argentina, Vokietija) – 10.30, 12.40, 14.50; 23 d. – 11.30, 14.50
22–29 d. – Nekaltoji (Italija, JAV) – 17, 21.35, 23.15
22–27, 29 d. – Vaiduoklių medžiotojai: sustingę iš baimės (JAV) – 10.20, 15.15, 20.20; 28 d. – 10.20, 15.15, 20.45
28 d. – Godzila ir Kongas: nauja imperija (JAV) – 18 val.
22–27 d. – „Kino pavasaris“
28 d. – „Metropolitan Opera Live Hd. Opera '23. Roméo et Juliette“ – 18 val.
IV. 2 d. – Pamatyk kine. Žaislų istorija (JAV) – 18.30
IV. 9 d. – „Pasiklydę ekrane“ kino klasika. Šeštasis pojūtis (JAV) – 18.30
Visą repertuarą rasite www.forumcinemas.lt

KLAIPĖDA

Forum Cinemas

22, 24–29 d. – Nutrūktgalviai. Don Kichoto pėdsakais (animac. f., Argentina, Vokietija) – 10.15, 12.15, 14.20; 23 d. – 11.30, 12.15, 14.20
22, 24–29 d. – Vaiduoklių medžiotojai: sustingę iš baimės (JAV) – 18.45; 23 d. – 11.45
22–29 d. – Nekaltoji (Italija, JAV) – 18.40, 21.30
28 d. – Godzila ir Kongas: nauja imperija (JAV) – 18 val.
22–27 d. – „Kino pavasaris“
Visą repertuarą rasite www.forumcinemas.lt

ŠIAULIAI

Forum Cinemas

22, 24–29 d. – Nutrūktgalviai. Don Kichoto pėdsakais (animac. f., Argentina, Vokietija) – 10.25, 12.40, 14.50; 23 d. – 11.30, 12.40, 14.50
22, 24–27, 29 d. – Vaiduoklių medžiotojai: sustingę iš baimės (JAV) – 10.40, 18.30; 23 d. – 10.05, 18.30; 28 d. – 10.40, 18.30, 21.10
22–27, 29 d. – Nekaltoji (Italija, JAV) – 21.40; 28 d. – 16.10, 21.40
28 d. – Godzila ir Kongas: nauja imperija (JAV) – 18.30
22–27 d. – „Kino pavasaris“
Visą repertuarą rasite www.forumcinemas.lt

Redaktorė – Agnė Narušytė (dailė, fotografija)
Redaktorės pavaduotoja – Rūta Jakimavičienė | Kinas – Ilona Vitkauskaitė
Teatras, šokis – Ieva Tumanovičiūtė | Muzika – Laimutė Ligeikaitė
Stilius – Violeta Kundrotienė
Dizainas – Jokūbas Jacovskis | Maketas – Vanda Čemerkaitė
Finansininkė – Brigita Misiuvienė | Direktorius – Linas Vildžiūnas

© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais. Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VšĮ „7 meno dienos“, S. Konarskio g. 49, 03123 Vilnius. El. paštas redakcija@7md.lt. ISSN 1392-6462. 4 sp. l. Tiražas 850 egz. Spausdino UAB „Utenaitis“, Užpalių g. 83A, Utena Remia Lietuvos kultūros taryba Vilniaus miesto savivaldybė Lietuvos kino centras

